

Bryssel, 13. kesäkuuta 2025
(OR. en)

10274/25
ADD 6

Toimielinten välinen asia:
2025/0163 (NLE)

AELE 52
CH 18
MI 395
ESPACE 47

SAATE

Lähettiläjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	13. kesäkuuta 2025
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2025) 308 liite
Asia:	LIITE asiakirjaan Ehdotus neuvoston päätökseksi laajan sopimuspaketin allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta kahdenvälisten suhteiden lujittamiseksi, syventämiseksi ja laajentamiseksi Sveitsin valaliiton kanssa sekä Sveitsin valaliiton osallistumista Euroopan unionin avaruusohjelmaviraston toimintaan koskevista ehdoista ja edellytyksistä tehtävän sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä asiakirja COM(2025) 308 – liite 6.

Liite: COM(2025) 308 liite

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 13.6.2025
COM(2025) 308 final

ANNEX 6

LIITE

asiakirjaan

Ehdotus neuvoston päätökseksi

laajan sopimuspaketin allekirjoittamisesta Euroopan unionin puolesta kahdenvälisten suhteiden lujittamiseksi, syventämiseksi ja laajentamiseksi Sveitsin valaliiton kanssa sekä Sveitsin valaliiton osallistumista Euroopan unionin avaruusohjelmaviraston toimintaan koskevista ehdoista ja edellytyksistä tehtävän sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta

EUROOPAN UNIONIN JA
SVEITSIN VALALIITON VÄLINEN
SÄHKÖSOPIMUS

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'unioni',

ja

SVEITSIN VALALIITTO, jäljempänä 'Sveitsi',

jäljempänä 'sopimuspuolet', jotka

OTTAVAT HUOMIOON unionin ja Sveitsin sähköjärjestelmien erityisen tiiviit yhteydet ja sen, että Sveitsi kuului Euroopan maiden ryhmään, joka kehitti rajat ylittävää sähkökauppaa Euroopassa siirtoverkonhaltijoiden välisen yhteistyön pohjalta yhteisten energiavarojen tarjoamien etujen hyödyntämiseksi,

PANEVAT MERKILLE, että unionissa on kahden viime vuosikymmenen aikana luotu tiukka oikeudellinen kehys tehokkaiden sähkön sisämarkkinoiden luomiseksi ja että aiempi yhteistyökehys on korvattu sähkökauppamekanismeilla, kuten unionin laajuisilla yhteenkytketyillä markkinoilla,

TUNNUSTAVAT, että sähkökauppaa ja toimitusvarmuutta koskevien unionin sääntöjen soveltamatta jättäminen Sveitsissä ja tästä johtuva Sveitsin jääminen pois unionin oikeuden piiriin kuuluvista yhteisistä kaupankäyntijärjestelmistä, alustoista ja koordinointielimistä ovat aiheuttaneet kasvavia haasteita sopimuspuolten väliselle sähköyhteistyölle ja niiden toimitusvarmuudelle, mikä on johtanut markkinoiden tehottomuuteen, suurempiin transaktiokustannuksiin, oikeudelliseen epävarmuuteen ja sähkön vaihdon luotettavuuden puutteeseen ja sitä myötä lisännyt sähköasiakkaille koituvia kustannuksia,

KOROSTAVAT, että tällä sopimuksella, jossa otetaan huomioon Sveitsin sähköjärjestelmän tiiviit fyysiset yhteydet Euroopan sähköjärjestelmään, on tarkoitus tehostaa keskinäistä yhteistyötä sähköalalla, mahdollistaa Sveitsin osallistuminen kaikkiin unionin oikeuden piiriin kuuluviin kaupankäyntijärjestelmiin, alustoihin ja yhteisiin koordinointielimiin, edistää rajat ylittävää sähkökauppaa, lisätä taloudellista tehokkuutta ja sosiaalista hyvinvointia, vahvistaa toimitusvarmuutta, parantaa verkon vakautta sekä helpottaa siirtymistä ilmastoneutraaliin energiajärjestelmään Euroopassa vuoteen 2050 mennessä Sveitsin ja unionin yhteiseksi eduksi,

OTTAVAT HUOMIOON, että Sveitsin osallistuminen unionin sähkön sisämarkkinoihin edellyttää Sveitsin integroimista tavalla, joka takaa sopimuspuolille samat oikeudet ja velvollisuudet. Tämä puolestaan edellyttää tasapuolisia toimintaedellytyksiä koskevia asianmukaisia sääntöjä, joilla varmistetaan avoin ja terve kilpailu sopimuspuolten välillä, mukaan lukien kilpailua, ympäristöä ja uusiutuvan energian tuotantoa koskevat säännöt,

PANEVAT MERKILLE, että sopimuspuolten ja niiden viranomaisten on tehtävä tiivistä yhteistyötä sähkön sisämarkkinoita koskevien sääntöjen asianmukaisen tulkinnan ja soveltamisen varmistamiseksi sekä alueellisen verkon vakauden ja toimitusvarmuuden parantamiseksi erityisesti energiakriisin aikana,

KOROSTAVAT, että sopimuspuolet pitävät sähkön toimitusvarmuutta erittäin tärkeänä tämän sopimuksen mukaisessa yhteistyössään ja että tämän sopimuksen keskeisenä tarkoituksena on luoda luotettavat säännöt, joilla taataan, että molemmat sopimuspuolet jatkavat sähkön vaihtoa myös energiakriisin aikana selkeiden sääntöjen pohjalta, jotta ne voisivat luottaa toistensa sähkövirtoihin ja vähentää sähkön kuluttajille aiheutuvia kustannuksia,

TUNNUSTAVAT, että fyysisen kapasiteetin pitkäaikaiset rajat ylittävät varaukset rajoittavat unionin sähkömarkkinasäännöillä käyttöön otettua kolmansien osapuolten pääsyä koskevaa periaatetta ja että unionin ulkopuolisten maiden kanssa aiemmin tehtyjen fyysisen kapasiteetin pitkäaikaisia varauksia sisältävien sopimusten käsittelyyn voi liittyä monimutkaisia oikeudellisia kysymyksiä. Siksi tällä sopimuksella olisi annettava oikeusvarmuus tällaisten varausten asteittaisesta poistamisesta ja siirtymäkaudella sovellettavasta järjestelmästä,

OTTAVAT HUOMIOON rajat ylittävän sähkökaupan edut ja edut, joita saadaan kannustamalla investointeihin kustannustehokkaisiin, puhtaisiin ja turvallisiin sähköntoimituksiin unionissa ja Sveitsissä,

TUNNUSTAVAT, että sähköinfrastruktuurin julkinen omistus voi olla oikeutettu poliittinen valinta,

PYRKIVÄT vahvistamaan ja syventämään Sveitsin ja sen yritysten osallistumista unionin sisämarkkinoihin, joihin Sveitsi osallistuu tämän sopimuksen perusteella,

TUNNUSTAVAT, että moitteeton toiminta ja yhdenmukaisuus niillä sisämarkkinoiden aloilla, joihin Sveitsi osallistuu, edellyttävät sveitsiläisten ja unionin yritysten välisiä tasapuolisia kilpailuedellytyksiä, jotka perustuvat sisämarkkinoilla sovellettavia valtiontukisääntöjä vastaaviin aineellisiin ja menettelysääntöihin,

VAHVISTAVAT sopimuspuolten riippumattomuuden ja niiden toimielinten roolin ja toimivallan sekä Sveitsin osalta sen valtiosäännöstä johtuvien periaatteiden, kuten suoran demokratian, vallanjaon ja federalismin, kunnioittamisen,

OTTAVAT HUOMIOON, että unionia ja Sveitsiä sitovat useat eri aloja koskevat kahdenväliset sopimukset, joissa määrätään unionissa määrättyjen oikeuksien ja velvoitteiden kanssa tietyissä suhteissa samanlaisista oikeuksista ja velvoitteista,

PALAUTTAVAT MIELEEN, että näiden kahdenvälisen sopimuksen tarkoituksena on parantaa Euroopan kilpailukykyä ja luoda sopimuspuolten välille tiiviimmät taloudelliset siteet, jotka perustuvat tasa-arvoon, vastavuoroisuuteen ja sopimuspuolten etujen, oikeuksien ja velvoitteiden yleiseen tasapainoon,

AIKOVAT PÄÄTTÄVÄISESTI lujittaa ja syventää Sveitsin osallistumista unionin sisämarkkinoihin samojen sääntöjen perusteella kuin joita sovelletaan sisämarkkinoihin säilyttäen samalla sopimuspuolten ja niiden toimielinten riippumattomuuden ja Sveitsin osalta suoraan demokratiaan, federalismiin ja Sveitsin sisämarkkinoille osallistumisen alakohtaisuuteen perustuvien periaatteiden noudattamisen,

VAHVISTAVAT, että Sveitsin liittovaltion korkeimmalla oikeudella ja kaikilla muilla Sveitsin tuomioistuimilla sekä jäsenvaltioiden tuomioistuimilla ja Euroopan unionin tuomioistuimella on edelleen toimivalta tulkita sopimusta yksittäisissä tapauksissa,

OVAT TIETOISIA tarpeesta varmistaa yhdenmukaisuus niillä sisämarkkinoiden aloilla, joihin Sveitsi osallistuu sekä nykyisin että vastaisuudessa,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

I OSA

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1 ARTIKLA

Tarkoitus

1. Tämän sopimuksen tarkoituksena on mahdollistaa Sveitsin osallistuminen unionin sähkön sisämarkkinoihin varmistamalla sähkön sisämarkkinoita koskevien sääntöjen yhdenmukainen soveltaminen, tarvittaessa mukautettuina, tässä sopimuksessa määrätyin ehdoin.
2. Tämän sopimuksen tavoitteena on:
 - a) taata kaikille markkinaosapuolille tasavertainen pääsy sekä unionin että Sveitsin sähkömarkkinoille, mukaan lukien pääsy yhteisiin kaupankäyntijärjestelmiin, alustoihin ja koordinointielimiin;
 - b) edistää rajat ylittävää sähkökauppaa unionin ja Sveitsin yhteiseksi eduksi muun muassa parantamalla siirtoverkon kapasiteetin jakamista ja hallintaa erityisesti rajayhdysjohtojen osalta;
 - c) varmistaa alueellisen sähköverkon vakaus ja Sveitsin sähköverkon liittäminen unionin yhteenliitettyyn verkkoon;
 - d) varmistaa korkea toimitusvarmuus;

- e) taata sähkön tukkumarkkinoiden eheys ja tarkasteltavuus;
- f) lisätä ja edistää uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön osuutta ja taata ympäristönsuojelun korkea taso sähköalalla, jotta voidaan helpottaa siirtymistä ilmastoneutraaliin energiajärjestelmään Euroopassa vuoteen 2050 mennessä;
- g) lisätä sopimuspuolten, niiden sääntelyviranomaisten ja sähköalan toimijoiden välistä yhteistyötä.

2 ARTIKLA

Soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan sähköalaan sähkön tuotannon, siirron, jakelun, kaupan ja toimituksen osalta.
2. Tätä sopimusta sovelletaan lisäksi sähköalaan suoraan liittyviin asioihin tämän sopimuksen mukaisesti.

3 ARTIKLA

Syrjimättömyys

Sopimuspuolet sitoutuvat olemaan toteuttamatta syrjiviä toimenpiteitä tämän sopimuksen soveltamisen yhteydessä.

II OSA

SÄHKÖN SISÄMARKKINOIHIN OSALLISTUMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖT

4 ARTIKLA

Sähköalaa koskevat säännöt

Sveitsi soveltaa liitteessä I esitettyjä sähköalaa koskevia säädöksiä.

5 ARTIKLA

Sveitsin siirtoverkonhaltija

1. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän sveitsiläisiä julkisyhteisöjä, kuten kantoneja ja kuntia, omistamasta suoraan tai välillisesti enemmistöosuutta Sveitsin siirtoverkonhaltijasta, sanotun kuitenkin rajoittamatta liitteessä I esitetyissä säädöksissä vahvistettujen siirtoverkonhaltijoiden eriyttämistä koskevien säännösten soveltamista.
2. Mikään tässä sopimuksessa määrätty ei estä sähköalalla toimivia yrityksiä omistamasta suoraan tai välillisesti enemmistöosuutta Sveitsin siirtoverkonhaltijasta liitteessä I esitetyissä säädöksissä vahvistettujen siirtoverkonhaltijoiden eriyttämistä koskevien säännösten rajoissa.

6 ARTIKLA

Sveitsin jakeluverkonhaltijat

Rajoittamatta liitteessä I esitetyissä säädöksissä vahvistettujen jakeluverkonhaltijoiden eriyttämistä koskevien säännösten soveltamista tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän sveitsiläisiä julkisyhteisöjä, kuten kantoneja ja kuntia,

- a) omistamasta täyttä omistusoikeutta tai omistamasta suoraan tai välillisesti enemmistöosuutta Sveitsin jakeluverkonhaltijoista;
- b) perustamasta omia verkko-operaattoreja ja yksiköjä julkisoikeuden piiriin kuuluvaa tuotantoa tai toimittamista varten.

7 ARTIKLA

Sveitsin yleispalvelu

1. Tämän sopimuksen määräysten ei voida tulkita estävän Sveitsiä toteuttamasta kuluttajansuojatoimenpiteitä, joilla annetaan tietyn kulutuskynnyksen alittaville kotitalouksille ja yrityksille oikeus saada yleispalvelua, viimesijaisen toimittajan palvelut mukaan luettuina, liitteessä I esitetyissä säädöksissä vahvistettujen säännösten mukaisesti.
2. Tätä sopimusta ei myöskään saa tulkita siten, että se estäisi yleispalvelun hintasääntelyn liitteessä I esitetyissä säädöksissä vahvistettujen säännösten mukaisesti.

8 ARTIKLA

Voimassa olevia Sveitsin rajayhdysjohtojen pitkäaikaisia kapasiteettivaroja koskeva siirtymäjärjestely

1. Ennen 1 päivää tammikuuta 2002 tehdyissä sopimuksissa yksilöidyt Sveitsin ja Ranskan välisten rajayhdysjohtojen voimassa olevat pitkäaikaiset kapasiteettivaroja, jotka on lueteltu liitteessä II olevassa B jaksossa, poistetaan tämän sopimuksen tullessa voimaan syrjimättömän verkkoonpääsyn periaatteen noudattamiseksi. Kyseisten sopimusten haltijoille myönnetään taloudellinen korvaus siirtymäkaudeksi, joka päättyy seitsemän vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta tai viimeistään liitteessä II olevassa B jaksossa luetellun voimassa olevan sopimuksen päättymispäivänä, jos sopimus päättyy aikaisemmin. Muutokset liitteessä II olevassa B jaksossa lueteltuihin sopimuksiin eivät vaikuta pitkäaikaisten kapasiteettivarojen poistamiseen tai siirtymäkauteen.
2. Liitteessä II olevassa A jaksossa vahvistetaan taloudellisen korvauksen periaatteet sekä korvaukseen ja sen rahoitukseen liittyvät kansallisten sääntelyviranomaisten tehtävät.
3. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa määrätään, liitteessä II olevassa C jaksossa luetellut kapasiteettivaroja, jotka koskevat rajojen yli toimivia vesivoimalaitoksia, joiden kapasiteettivaroja ovat enintään 65 MW, säilytetään siirtymäkauden ajan, joka päättyy 15 vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta tai viimeistään kunkin laitoksen voimassa olevan toimiluvan päättymispäivänä, jos toimilupa päättyy aikaisemmin, ja ne poistetaan sen jälkeen.

9 ARTIKLA

Toimitusvarmuus ja reservit

1. Sopimuspuolet pitävät sähkön toimitusvarmuutta erittäin tärkeänä tämän sopimuksen mukaisessa yhteistyössään. Jotta voidaan varmistaa toimivat sähkömarkkinat ja se, että sähköä siirretään sinne, missä sitä eniten tarvitaan, rajayhdysjohdot on pidettävä toiminnassa tämän sopimuksen mukaisesti myös sähkökriisin aikana. Sähkön toimitusvarmuuden vaarantavia toimenpiteitä, kuten rajat ylittävien sähkönsiirtojen tarpeetonta rajoittamista, on vältettävä erityisesti sähkökriisien aikana.
2. Sveitsi voi toteuttaa välttämättömiä, oikeasuhteisia ja kilpailua vääristämättömiä toimenpiteitä sähkön toimitusvarmuuden varmistamiseksi; se voi esimerkiksi ottaa käyttöön ja ylläpitää sähköreservejä, sikäli kuin ne ovat tämän sopimuksen mukaisia.
3. Arvioidessaan kansallisten resurssien riittävyyttä Sveitsi voi tehdä oletuksia kansallisen sähkön kysynnän ja tarjonnan erityispiirteet huomioon ottaen, mukaan lukien erityispiirteet, jotka johtuvat siitä, että Sveitsi ei ole unionin jäsenvaltio, tai seikoista, joilla voi olla erityistä merkitystä Sveitsin toimitusvarmuuden kannalta, kuten ydinvoiman ja kaasun vähäisempi saatavuus naapurimaista sähköntuotantoa varten, edellyttäen että tällaisia huolenaiheita käsitellään oikeasuhteisella ja kohtuullisella tavalla.
4. Jotta voidaan varmistaa tämän sopimuksen mukaisten tuotannon riittävyyteen myönnettävää valtiontukea koskevien sääntöjen vaikuttavuus ja ottaa huomioon uudet mahdollisuudet vaihtaa sähköä sitovien sääntöjen pohjalta tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen, ennen tämän sopimuksen voimaantuloa riittävyyreserveihin myönnetty mutta tämän sopimuksen kanssa yhteensopimaton valtiontuki saa olla voimassa enintään kuusi vuotta tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen.

10 ARTIKLA

Sveitsin osallistuminen toimielimiin ja muihin elimiin

1. Sveitsi ja asiaankuuluvat sveitsiläiset toimijat osallistuvat toimielimiin, komiteoihin, alueisiin, järjestelmiin, alustoihin, aloitteisiin ja muihin vastaaviin elimiin, joita tämä sopimus koskee.
2. Niihin kuuluvat erityisesti seuraavat:
 - a) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen osallistuu energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston, jäljempänä 'ACER', toimintaan;
 - b) Sveitsin siirtoverkonhaltija osallistuu sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston, jäljempänä 'Sähkö-ENTSO', toimintaan;
 - c) Sveitsin jakeluverkonhaltijat osallistuvat jakeluverkonhaltijoiden eurooppalaisen elimen, jäljempänä 'EU DSO -elin', toimintaan.
3. Sveitsin osallistumista koskevat yksityiskohdat vahvistetaan liitteissä.

11 ARTIKLA

Energiavarojen hyödyntäminen ja tuotantolaitosten omistajuus

1. Sveitsi säilyttää oikeutensa määritellä energiavarojensa, myös vesivoiman, hyödyntämisen ehdot tämän sopimuksen nojalla sovellettavan lainsäädännön rajoissa sekä oikeutensa valita eri energialähteiden välillä ja päättää energiahuoltonsa yleisestä rakenteesta.
2. Mikään tässä sopimuksessa määrätty ei estä julkisyhteisöjä omistamasta tuotantolaitoksia, myös vesivoimaloita, sovellettavan sähkölainsäädännön rajoissa.

III OSA

VALTIONTUKI

12 ARTIKLA

Valtiontukimääräysten tavoitteet

1. Tämän osan tavoitteena on varmistaa tasapuoliset kilpailuedellytykset unionin ja Sveitsin yritysten välillä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla sisämarkkinoiden aloilla ja taata sisämarkkinoiden moitteeton toiminta vahvistamalla valtiontukea koskevat aineelliset ja menettelysäännöt.

2. Tämä osa ja sen liitteet eivät muuta tämän sopimuksen soveltamisalaa eivätkä tavoitteita.

13 ARTIKLA

Valtiontuki

1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, Sveitsin tai unionin jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, on yhteensopimaton sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, siltä osin kuin se vaikuttaa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan sopimuspuolten väliseen kauppaan.
2. Seuraavia pidetään yhteensopivina sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa:
 - a) yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki, joka myönnetään harjoittamatta syrjintää tuotteiden alkuperän perusteella;
 - b) tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi;
 - c) liitteessä III olevassa A jaksossa vahvistetut toimenpiteet.
3. Seuraavia voidaan pitää yhteensopivina sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa:
 - a) tuki taloudellisen kehityksen edistämiseksi alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma;

- b) tuki Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen tai sopimuspuolten yhteisen edun mukaisen hankkeen edistämiseen tai jonkin unionin jäsenvaltion taloudessa tai Sveitsin taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen;
- c) tuki tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä sopimuspuolten edun kanssa ristiriitaisella tavalla;
- d) tuki kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä sopimuspuolten edun kanssa ristiriitaisella tavalla;
- e) liitteessä III olevassa B jaksossa vahvistetut tukimuodot.

4. Liitteessä III olevan C jakson mukaisesti myönnettyä tukea pidetään yhteensopivana sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, ja se vapautetaan 14 artiklan mukaisista ilmoitusvaatimuksista.

5. Tukeen, joka myönnetään yrityksille, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tähän sopimukseen sisältyviä sääntöjä sikäli kuin kyseisten sääntöjen soveltaminen ei oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä kyseisiä yrityksiä suorittamasta niille määrättyjä erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa kohdistua vaikutuksia, jotka olisivat ristiriidassa sopimuspuolten etujen kanssa.

6. Tätä osaa ei sovelleta tukeen, jos yksittäiselle yritykselle tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan myönnetty määrä on liitteessä III olevassa D jaksossa tarkoitettua vähämerkityksistä tukea.

7. Tämän sopimuksen 25 artiklalla perustettu sekakomitea, jäljempänä 'sekakomitea', voi päättää ajantasaistaa liitteessä III olevat A ja B jaksot täsmentämällä sisämarkkinoille soveltuvat toimenpiteet tai tukimuodot, joita voidaan pitää yhteensopivina sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa.

14 ARTIKLA

Valvonta

1. Sovellettaessa 12 artiklaa unioni valvoo unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti ja Sveitsi valtiosääntönsä mukaisen toimivallanjaon mukaisesti valtioneuvoston sääntöjen soveltamista alueellaan tässä osassa vahvistetulla tavalla.

2. Tämän osan täytäntöönpanemiseksi unioni ylläpitää valtioneuvoston valvontajärjestelmää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT-sopimus', 93, 106, 107 ja 108 artiklan mukaisesti, sellaisena kuin se on täydennettynä liitteessä IV olevan A jakson 1 kohdassa luetelluilla valtioneuvoston ja sähköalan valtioneuvoston koskevilla unionin säädöksillä.

3. Tämän osan täytäntöönpanemiseksi Sveitsi ottaa käyttöön viiden vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta valtioneuvoston valvontajärjestelmän, jolla varmistetaan jatkuvasti 2 kohdassa vahvistettua unionissa sovellettavaa tasoa vastaava valvonta ja täytäntöönpano ja joka käsittää muun muassa seuraavat:

a) riippumaton valvontaviranomainen; ja

- b) menettelyt, joilla varmistetaan, että valvontaviranomainen tarkastelee tuen yhteensopivuutta sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, mukaan lukien seuraavat seikat:
- i) suunniteltua tukea koskeva ennakoilmoitus valvontaviranomaiselle;
 - ii) valvontaviranomaisen suorittama arviointi ilmoitetusta tuesta ja sen toimivalta tarkastaa ilmoittamatta jätetty tuki;
 - iii) mahdollisuus riitauttaa toimivaltaisessa oikeusviranomaisessa lykkäävästi sellainen tuki, jota valvontaviranomainen pitää yhteensopimattomana sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, siitä hetkestä alkaen, kun toimi on riitautettavissa; ja
 - iv) myönnettyjen ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa yhteensopimattomiksi todettujen tukien takaisinperintä korkoineen.

4. Sveitsin valtiosäännön mukaisen toimivallanjaon mukaisesti 3 kohdan b alakohdan iii ja iv alakohtaa ei sovelleta Sveitsin liittokokouksen tai Sveitsin liittoneuvoston toimiin.

5. Jos Sveitsin valvontaviranomainen ei voi riitauttaa Sveitsin liittokokouksen tai Sveitsin liittoneuvoston myöntämää tukea oikeusviranomaisessa Sveitsin valtiosäännön mukaisen toimivallanjaon rajoitusten vuoksi, sen on riitautettava muiden viranomaisten kyseisen tuen käyttö kaikissa yksittäisissä tapauksissa. Jos oikeusviranomainen toteaa, että kyseinen tuki on yhteensopimaton sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, Sveitsin toimivaltaisten oikeus- ja hallintoviranomaisten on otettava tämä toteamus huomioon arvioidessaan, voidaanko kyseistä tukea käyttää niiden käsiteltävänä olevassa asiassa.

15 ARTIKLA

Voimassa oleva tuki

1. Edellä olevan 14 artiklan 3 kohdan b alakohtaa ei sovelleta voimassa olevaan tukeen, tukijärjestelmät ja yksittäiset tuet mukaan luettuina.
2. Tätä sopimusta sovellettaessa voimassa olevalla tuella tarkoitetaan tukea, joka on myönnetty ennen tämän sopimuksen voimaantuloa ja viiden vuoden kuluessa sen voimaantulosta.
3. Valvontaviranomaisen on 12 kuukauden kuluessa 14 artiklan 3 kohdan mukaisen valvontajärjestelmän käyttöönotosta muodostettava yleiskuva voimassa olevista tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista tukijärjestelmistä ja tehtävä alustava arviointi kyseisistä järjestelmistä 13 artiklassa vahvistettujen perusteiden mukaisesti.
4. Valvontaviranomaisen on 5, 6 ja 7 kohdan mukaisesti jatkuvasti seurattava kaikkia Sveitsissä voimassa olevia tukijärjestelmiä sen osalta, ovatko ne yhteensopivia sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa.
5. Jos valvontaviranomainen katsoo, että voimassa oleva tukijärjestelmä ei ole tai ei enää ole yhteensopiva sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, sen on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille velvollisuudesta noudattaa tätä osaa. Jos tällaista tukijärjestelmää muutetaan tai se lakkautetaan, toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava asiasta valvontaviranomaiselle.
6. Jos valvontaviranomainen katsoo, että toimivaltaisten viranomaisten toteuttamat toimenpiteet ovat asianmukaisia sen varmistamiseksi, että tukijärjestelmä on yhteensopiva sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, sen on julkaistava kyseiset toimenpiteet.

7. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 1 kohdassa säädetään, jos valvontaviranomainen katsoo, että tukijärjestelmä on edelleen yhteensopimaton sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, sen on julkaistava arvionsa ja riitautettava kyseisen tukijärjestelmän käyttö kaikissa yksittäisissä tapauksissa 14 artiklan 3 kohdassa olevan b alakohdan iii alakohdan ja 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

8. Jos voimassa olevaa tukijärjestelmää muutetaan tämän osan soveltamiseksi siten, että se vaikuttaa tuen yhteensopivuuteen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, tuki katsotaan uudeksi tueksi ja siihen sovelletaan 14 artiklan 3 kohdan b alakohtaa.

16 ARTIKLA

Avoimuus

1. Sopimuspuolet varmistavat niiden alueella myönnettyjen tukien avoimuuden. Unionin osalta avoimuus perustuu aineellisiin ja menettelysääntöihin, joita sovelletaan unionissa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan valtiontukeen. Sveitsin osalta avoimuus perustuu aineellisiin ja menettelysääntöihin, jotka vastaavat unionissa tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan valtiontukeen sovellettavia sääntöjä.

2. Kunkin sopimuspuolen on alueellaan varmistettava, jollei tässä osassa toisin määrätä, seuraavien julkaiseminen:

- a) myönnetty tuki;
- b) valvontaviranomaisten lausunnot tai päätökset;

- c) toimivaltaisten oikeusviranomaisten päätökset tuen yhteensopivuudesta sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa; ja
- d) valvontaviranomaisten soveltamat suuntaviivat ja tiedonannot.

17 ARTIKLA

Yhteistyön ehdot

1. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä ja vaihtavat valtiontukea koskevia tietoja oman lainsäädäntönsä ja käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa.
2. Valtiontukea koskevien aineellisten sääntöjen yhtenäistä täytäntöönpanoa, soveltamista ja tulkintaa sekä niiden yhdenmukaista kehittämistä varten:
 - a) sopimuspuolet tekevät yhteistyötä ja kuulevat toisiaan liitteessä IV olevassa B jaksossa tarkoitettujen asiaa koskevien suuntaviivojen ja tiedonantojen osalta; ja
 - b) sopimuspuolten valvontaviranomaiset sopivat järjestelyistä vaihtaakseen säännöllisesti tietoja muun muassa voimassa olevia tukia koskevien sääntöjen soveltamisen seurauksista.

18 ARTIKLA

Kuulemiset

1. Sopimuspuolet kuulevat sopimuspuolen pyynnöstä toisiaan sekakomiteassa tämän osan täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa.
2. Jos sopimuspuolen tärkeissä eduissa tapahtuu muutoksia, jotka voivat vaikuttaa tämän osan toimintaan, sekakomitea kokoontuu sopimuspuolen pyynnöstä keskustelemaan asiasta riittävän korkealla tasolla 30 päivän kuluessa pyynnöstä.

19 ARTIKLA

Valtiontukea koskevien säädösten sisällyttäminen

1. Sen estämättä, mitä 27 artiklassa määrätään, Sveitsi ja unioni varmistavat, että liitteessä III olevan C ja D jakson sekä liitteessä IV olevan A jakson kattamilla aloilla annetut unionin säädökset sisällytetään kyseisiin liitteisiin mahdollisimman pian niiden antamisen jälkeen 13 artiklan 4 ja 6 kohdan sekä 14 artiklan 2 ja 3 kohdan soveltamiseksi sekä oikeusvarmuuden ja lainsäädännön yhtenäisyyden takaamiseksi niillä sisämarkkinoiden aloilla, joihin Sveitsi osallistuu tämän sopimuksen nojalla.
2. Hyväksyessään tämän sopimuksen liitteessä III olevan C ja D jakson tai liitteessä IV olevan A jakson soveltamisalaan kuuluvan säädöksen unioni ilmoittaa siitä Sveitsille mahdollisimman pian sekakomiteassa. Sekakomitea järjestää kyseessä olevasta aiheesta näkemysten vaihdon jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä.

3. Sekakomitea tekee ratkaisunsa 1 kohdan mukaisesti hyväksymällä mahdollisimman pian päätöksen liitteessä III olevan C ja D jakson ja liitteessä IV olevan A jakson muuttamisesta sekä tarvittavista mukautuksista.

4. Jollei 28 artiklasta muuta johdu, sekakomitean tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti tekemät päätökset tulevat voimaan välittömästi mutta eivät missään tapauksessa ennen sitä päivää, jona vastaavaa unionin säädöstä aletaan soveltaa unionissa.

IV OSA

SÄHKÖMARKKINOIHIN LIITTYVÄT ALAT

20 ARTIKLA

Ympäristö

1. Sopimuspuolet varmistavat ympäristönsuojelun korkean tason sähköalalla.
2. Sveitsi varmistaa ympäristönsuojelun korkean tason 27 artiklan 3 kohdan ja liitteen V mukaisesti.

21 ARTIKLA

Uusiutuvat energialähteet

1. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä uusiutuvien energialähteiden alalla, erityisesti niiden käyttöönoton ja edistämisen osalta.
2. Sopimuspuolet sitoutuvat lisäämään uusiutuvan energian osuutta energiajärjestelmissään. Sveitsi soveltaa liitteessä VI esitettyjä uusiutuvia energialähteitä koskevia säädöksiä ja erityisesti asettaa asianmukaisen ohjeellisen uusiutuvaa energiaa koskevan tavoitteen.
3. Sopimuspuolet pyrkivät nopeuttamaan suunnittelu- ja lupamenettelyjään.

22 ARTIKLA

Infrastruktuuriyhteistyö

1. Sopimuspuolet tekevät yhteistyötä helpottaakseen alueitaan yhdistävän sähköinfrastruktuurin oikea-aikaista kehittämistä ja yhteentoimivuutta.
2. Kumpikin sopimuspuoli varmistaa, että laaditaan sähkönsiirtoverkkojen kehittämistä koskevia suunnitelmia, julkaistaan ne ja saatetaan ne säännöllisesti ajan tasalle.

3. Jotta Sveitsin infrastruktuurihankkeet voitaisiin luokitella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/869¹ 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan e alakohdan mukaisiksi keskinäistä etua koskeviksi hankkeiksi, Sveitsin toimintakehyksessä on toteutettava pitkälle menevä lähentyminen. Sveitsin on mahdollistettava samanlainen aikataulu nopeutettua täytöntöönpanoa ja muita toimintapoliittisia tukitoimenpiteitä varten kuin mainitussa asetuksessa säädetään.

V OSA

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET

LUKU 1

YLEISET MÄÄRÄYKSET

23 ARTIKLA

Institutionaalisten määräysten tavoitteet

1. Tämän osan tavoitteena on taata sopimuspuolille sekä talouden toimijoille ja yksilöille parempi oikeusvarmuus, yhdenvertainen kohtelu ja tasapuoliset toimintaedellytykset tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla sisämarkkinoilla.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/869, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, asetusten (EY) N:o 715/2009, (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 ja direktiivien 2009/73/EY ja (EU) 2019/944 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 347/2013 kumoamisesta (EUVL L 152, 3.6.2022, s. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

2. Tätä varten tässä osassa määrätään institutionaalisista ratkaisuksista, joilla helpotetaan sopimuspuolten välisten taloudellisten suhteiden jatkuvaa ja tasapainoista vahvistamista. Kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaisesti tässä osassa vahvistetaan erityisesti tätä sopimusta koskevat yhteiset institutionaaliset ratkaisut niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu, tehtyjä tai tehtäviä kahdenvälisiä sopimuksia varten muuttamatta tämän sopimuksen soveltamisalaa tai tavoitteita. Yhteiset institutionaaliset ratkaisut koskevat erityisesti seuraavia seikkoja:

- a) menettely sopimuksen mukauttamiseksi tämän sopimuksen kannalta merkityksellisiin unionin säädöksiin;
- b) tämän sopimuksen ja niiden unionin säädösten, joihin tässä sopimuksessa viitataan, yhdenmukainen tulkinta ja soveltaminen;
- c) tämän sopimuksen valvonta ja soveltaminen; ja
- d) tähän sopimukseen liittyvien riitojen ratkaiseminen.

24 ARTIKLA

Kahdenväliset sopimukset sellaisilla sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu

1. Unionin ja Sveitsin välisiä voimassa olevia ja tulevia kahdenvälisiä sopimuksia niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu, pidetään yhtenäisenä kokonaisuutena, jolla varmistetaan oikeuksien ja velvoitteiden tasapaino unionin ja Sveitsin välillä.

2. Tämä sopimus on kahdenvälinen sopimus sellaisella sisämarkkinoihin liittyvällä alalla, johon Sveitsi osallistuu.

25 ARTIKLA

Sekakomitea

1. Perustetaan sekakomitea. Sekakomitea koostuu sopimuspuolten edustajista.
2. Sekakomitean puheenjohtajina toimivat unionin edustaja ja Sveitsin edustaja.
3. Sekakomitean tehtävänä on
 - a) varmistaa tämän sopimuksen tehokas hallinnointi ja soveltaminen;
 - b) toimia sopimuspuolten välisenä foorumina keskinäistä kuulemistä ja jatkuvaa tietojenvaihtoa varten erityisesti tämän sopimuksen tai sellaisen unionin säädöksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvien vaikeuksien ratkaisemiseksi, johon tässä sopimuksessa viitataan 32 artiklan mukaisesti;
 - c) antaa sopimuspuolille suosituksia tätä sopimusta koskevissa asioissa;
 - d) tehdä päätöksiä, joista nimenomaisesti määrätään tässä sopimuksessa; ja

e) käyttää muuta sille tässä sopimuksessa annettua toimivaltaa.

4. Jos Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyn, Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan (N:o 7), jäljempänä 'pöytäkirja (N:o 7)', 1–6, 10–15, 17 tai 18 artiklaa muutetaan, sekakomitea muuttaa liitteen I lisäystä vastaavasti.

5. Sekakomitea tekee päätöksensä yksimielisesti.

Päätökset sitovat sopimuspuolia, joiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanemiseksi.

6. Sekakomitea kokoontuu vähintään kerran vuodessa, vuorotellen Brysselissä ja Bernissä, elleivät puheenjohtajat toisin päättä. Se kokoontuu myös jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä. Puheenjohtajat voivat sopia, että sekakomitean kokous pidetään video- tai etäkokouksena.

7. Sekakomitea vahvistaa työjärjestyksensä ja saattaa sen tarvittaessa ajan tasalle.

8. Sekakomitea voi päättää perustaa työ- tai asiantuntijaryhmiä auttamaan sitä tehtäviensä hoitamisessa.

2 LUKU

SOPIMUKSEN MUKAUTTAMINEN UNIONIN SÄÄDÖKSIIN

26 ARTIKLA

Osallistuminen unionin säädösten laatimiseen ("päättösten valmistelu")

1. Laatiessaan ehdotusta unionin säädökseksi SEUT-sopimuksen mukaisesti tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvalla alalla Euroopan komissio, jäljempänä 'komissio', ilmoittaa siitä Sveitsille ja kuulee epävirallisesti Sveitsin asiantuntijoita samalla tavoin kuin se pyytää unionin jäsenvaltioiden asiantuntijoilta näkemyksiä laatiessaan ehdotuksiaan.

Toisen sopimuspuolen pyynnöstä asiasta on keskusteltava alustavasti sekakomiteassa.

Unionin säädöksen antamista edeltävän vaiheen merkittävissä kohdissa sopimuspuolet kuulevat toisen sopimuspuolen sitä pyytäessä toisiaan uudelleen sekakomiteassa jatkuvaa tietojenanto- ja kuulemismenettelyä noudattaen.

2. Valmistellessaan SEUT-sopimuksen mukaisesti delegoituja säädöksiä, jotka koskevat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia unionin perussäädöksiä, komissio varmistaa, että Sveitsi osallistuu mahdollisimman laajasti säädösehdotusten valmisteluun, ja kuulee Sveitsin asiantuntijoita samoin perustein kuin se kuulee unionin jäsenvaltioiden asiantuntijoita.

3. Valmistellessaan SEUT-sopimuksen mukaisesti täytäntöönpanosäädöksiä, jotka koskevat tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia unionin perussäädöksiä, komissio varmistaa, että Sveitsi osallistuu mahdollisimman laajasti niiden säädösehdotusten valmisteluun, jotka toimitetaan komiteoille, jotka avustavat komissiota tämän käyttäessä täytäntöönpanovaltaansa, ja kuulee Sveitsin asiantuntijoita samoin perustein kuin se kuulee unionin jäsenvaltioiden asiantuntijoita.
4. Sveitsin asiantuntijat osallistuvat sellaiseen komiteoiden työhön, joka ei kuulu 2 ja 3 kohdan soveltamisalaan, jos se on tarpeen tämän sopimuksen moitteettoman toiminnan kannalta. Sekakomitea laatii ja saattaa ajan tasalle luettelon näistä komiteoista ja tarvittaessa muista samankaltaisista komiteoista.
5. Tätä artiklaa ei sovelleta 27 artiklan 8 kohdassa tarkoitetun poikkeuksen soveltamisalaan kuuluviin unionin säädöksiin eikä niiden säännöksiin.

27 ARTIKLA

Unionin säädösten sisällyttäminen sopimukseen

1. Oikeusvarmuuden ja lainsäädännön yhtenäisyyden takaamiseksi Sveitsi ja unioni varmistavat niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joille Sveitsi osallistuu tämän sopimuksen nojalla, että sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla annetut unionin säädökset sisällytetään tähän sopimukseen mahdollisimman pian niiden hyväksymisen jälkeen.
2. Kun unionin säädökset on 5 kohdan mukaisesti sisällytetty liitteisiin I ja VI, ne ovat osa Sveitsin oikeusjärjestystä, jollei tapauksen mukaan sekakomitean päättämistä mukautuksista muuta johdu.

3. Sveitsi hyväksyy tai pitää voimassa säännökset vaatimuksista, joilla varmistetaan vähintään sama ympäristönsuojelun taso kuin 5 kohdan mukaisesti liitteeseen V sisällytetyissä unionin säädöksissä. Liitteessä V tarkoitetuissa unionin säädöksissä vahvistetut vaatimukset täyttävien tavaroiden ja palvelujen vapaata pääsyä Sveitsin markkinoille unionista ei voida rajoittaa vetoamalla tämän kohdan mukaisesti hyväksyttyihin tai voimassa pidettyihin Sveitsin lainsäädännön säännöksiin.
4. Hyväksyessään tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan säädöksen unioni ilmoittaa siitä Sveitsille mahdollisimman pian sekakomiteassa. Sekakomitea järjestää kyseessä olevasta aiheesta näkemysten vaihdon jommankumman sopimuspuolen pyynnöstä.
5. Sekakomitea tekee ratkaisunsa 1 kohdan mukaisesti hyväksymällä mahdollisimman pian päätöksen tämän sopimuksen liitteiden I, V ja VI muuttamisesta sekä tarvittavista mukautuksista.
6. Tämän sopimuksen ja liitteiden I, V ja VI, sellaisena kuin ne ovat muutettuina 5 kohdan nojalla, johdonmukaisuuden varmistamiseksi sekakomitea voi tarvittaessa ehdottaa tämän sopimuksen tarkistamista, jonka sopimuspuolet hyväksyvät omia sisäisiä menettelyjään noudattaen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 1 ja 2 kohdan soveltamista.
7. Tässä sopimuksessa olevia viittauksia unionin säädöksiin, jotka eivät ole enää voimassa, pidetään viittauksina liitteisiin I, V ja VI sisällytettyyn kumoavaan unionin säädökseen siitä lähtien, kun sekakomitean tekemä päätös liitteiden I, V ja VI vastaavasta muuttamisesta tulee voimaan, jollei kyseisessä päätöksessä toisin määrätä.

8. Edellä 1 kohdassa määrättyä velvoitetta ei sovelleta sellaisiin unionin säädöksiin tai niiden säännöksiin, jotka kuuluvat seuraavan poikkeuksen soveltamisalaan:

– 9 artiklan 3 kohta.

9. Jollei 28 artiklasta muuta johdu, sekakomitean 5 kohdan nojalla tekemät päätökset tulevat voimaan välittömästi, mutta eivät missään tapauksessa ennen sitä päivää, jona vastaavaa unionin säädöstä aletaan soveltaa unionissa.

10. Päätöksenteon helpottamiseksi sopimuspuolet tekevät vilpittömässä mielessä yhteistyötä koko tässä artikkelissa määrätyn menettelyn ajan.

28 ARTIKLA

Sveitsin perustuslaillisten velvoitteiden täyttäminen

1. Sveitsi ilmoittaa 27 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun näkemysten vaihdon yhteydessä unionille, edellyttäkö 27 artiklan 5 kohdassa tarkoitetun päätöksen sitovuus sitä, että Sveitsi täyttää perustuslailliset velvoitteensa.

2. Jos Sveitsin on täytettävä perustuslailliset velvoitteensa, jotta 27 artiklan 5 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä tulee sitova, Sveitsin on tehtävä se enintään kahden vuoden kuluessa 1 kohdassa määrättyjen tietojen antamisesta, paitsi jos käynnistetään kansanäänestysmenettely, jolloin tätä määräaikaa pidennetään yhdellä vuodella.

3. Siihen asti, että Sveitsi ilmoittaa täyttäneensä perustuslailliset velvoitteensa, sopimuspuolet soveltavat väliaikaisesti 27 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua päätöstä, paitsi jos Sveitsi ilmoittaa unionille, että päätöksen väliaikainen soveltaminen ei ole mahdollista, ja perustelee tämän.

Väliaikainen soveltaminen ei missään tapauksessa ole mahdollista ennen sitä päivää, jona vastaavaa unionin säädöstä aletaan soveltaa unionissa.

4. Sveitsin on ilmoitettava unionille viipymättä sekakomitean välityksellä, kun se on täyttänyt 1 kohdassa tarkoitetut perustuslailliset velvoitteensa.

5. Päätös tulee voimaan päivänä, jona 4 kohdassa tarkoitettu ilmoitus annetaan, mutta ei missään tapauksessa ennen päivää, jona vastaavaa unionin säädöstä aletaan soveltaa unionissa.

LUKU 3

SOPIMUKSEN TULKINTA JA SOVELTAMINEN

29 ARTIKLA

Yhdenmukaisen tulkinnan periaate

1. Edellä 1, 12 ja 23 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ja kansainvälisen julkisoikeuden periaatteiden mukaisesti kahdenvälisiä sopimuksia, jotka koskevat niitä sisämarkkinoiden aloja, joihin Sveitsi osallistuu, ja unionin säädöksiä, joihin tällaisissa sopimuksissa viitataan, tulkitaan yhdenmukaisesti ja sovelletaan niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu.
2. Unionin säädöksiä, joihin tässä sopimuksessa viitataan, ja tämän sopimuksen määräyksiä, mikäli niiden soveltamiseen liittyy unionin oikeuden käsitteitä, tulkitaan ja sovelletaan sekä tämän sopimusten allekirjoittamista edeltävän että sen jälkeisen Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

30 ARTIKLA

Tehokkaan ja yhdenmukaisen soveltamisen periaate

1. Komissio ja Sveitsin toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä ja avustavat toisiaan tämän sopimuksen soveltamisen valvonnan varmistamisessa. Ne voivat vaihtaa tietoja tämän sopimuksen soveltamisen valvontaa koskevista toimista. Ne voivat vaihtaa näkemyksiä ja keskustella yhteistä etua koskevista kysymyksistä.
2. Kumpikin sopimuspuoli toteuttaa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen tämän sopimuksen tehokkaan ja yhdenmukaisen soveltamisen alueellaan.
3. Sopimuspuolet valvovat yhdessä tämän sopimuksen soveltamista sekakomiteassa. Jos komissio tai Sveitsin toimivaltaiset viranomaiset saavat tiedon sopimuksen virheellisestä soveltamisesta, asia voidaan saattaa sekakomitean käsiteltäväksi hyväksyttävän ratkaisun löytämiseksi.
4. Komissio ja Sveitsin toimivaltaiset viranomaiset seuraavat, miten toinen sopimuspuoli soveltaa tätä sopimusta. Tällöin sovelletaan tämän sopimuksen 32 artiklassa määrättyä menettelyä.

Mikäli tietyt unionin toimielinten jompaakumpaa sopimuspuolta koskevat valvontatoimivaltuudet, kuten tutkinta- ja päätöksentekovaltuudet, ovat tarpeen tämän sopimuksen tehokkaan ja yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi, sopimuksessa on määrättävä niistä nimenomaisesti.

31 ARTIKLA

Yksinomaisuusperiaate

Sopimuspuolet sitoutuvat olemaan saattamatta tämän sopimuksen tai tässä sopimuksessa tarkoitettujen unionin säädösten tulkintaa tai soveltamista koskevaa riitaa tai tapauksen mukaan tämän sopimuksen perusteella tehdyn komission päätöksen yhdenmukaisuutta tämän sopimuksen kanssa koskevaa riitaa ratkaistavaksi millään muulla kuin tässä osassa määrätyillä ratkaisukeinoilla.

32 ARTIKLA

Menettely tulkinta- tai soveltamisvaikeuksissa

1. Jos tämän sopimuksen tai jonkin sellaisen unionin säädöksen, johon sopimuksessa viitataan, tulkinnassa tai soveltamisessa on ongelmia, sopimuspuolet neuvottelevat keskenään sekakomiteassa molempia sopimuspuolia tyydyttävän ratkaisun löytämiseksi. Tätä varten sekakomitealle annetaan kaikki hyödylliset tiedot, jotta se voi tarkastella tilannetta yksityiskohtaisesti. Sekakomitea tarkastelee kaikkia mahdollisuuksia, joiden avulla tämän sopimuksen moitteeton toiminta voi jatkua.
2. Jos sekakomitea ei pysty löytämään ratkaisua 1 kohdassa tarkoitettuun ongelmaan kolmen kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona ongelma on saatettu sen käsiteltäväksi, kumpi tahansa sopimuspuolista voi pyytää välitysoikeutta ratkaisemaan riidan pöytäkirjassa vahvistettujen sääntöjen mukaisesti.

3. Jos riita herättää kysymyksen jonkin 29 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun määräyksen tulkinnasta tai soveltamisesta ja jos kyseisen määräyksen tulkinnalla on merkitystä riidan ratkaisemisen kannalta ja se on tarpeen sen ratkaisemiseksi, välitysoikeus saattaa kysymyksen Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Jos riita herättää kysymyksen sellaisen määräyksen tulkinnasta tai soveltamisesta, joka kuuluu dynaamista yhdenmukaistamista koskevasta velvoitteesta 27 artiklan 8 kohdassa myönnetyin poikkeuksen soveltamisalaan eikä koske unionin oikeuden käsitteiden tulkintaa tai soveltamista, välitysoikeus ratkaisee riidan saattamatta sitä Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

4. Jos välitysoikeus saattaa kysymyksen Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi 3 kohdan mukaisesti,

- a) Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisu sitoo välitysoikeutta; ja
- b) Sveitsillä on samat oikeudet kuin jäsenvaltioilla ja unionin toimielimillä, ja siihen sovelletaan soveltuvien osin samoja menettelyjä Euroopan unionin tuomioistuimessa.

5. Kumpikin sopimuspuoli toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet välitysoikeuden ratkaisun noudattamiseksi vilpittömässä mielessä. Sopimuspuolen, jonka välitysoikeus on todennut jättäneen noudattamatta tätä sopimusta, on ilmoitettava toiselle sopimuspuolelle sekakomitean välityksellä toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välitysoikeuden päätöksen noudattamiseksi.

33 ARTIKLA

Korvaavat toimenpiteet

1. Jos sopimuspuoli, jonka välitysoikeus on todennut jättäneen noudattamatta tätä sopimusta, ei ilmoita toiselle sopimuspuolelle pöytäkirjassa olevan IV.2 artiklan 6 kohdan mukaisesti asetetussa kohtuullisessa määräajassa toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut välitysoikeuden päätöksen noudattamiseksi, tai jos toinen sopimuspuoli katsoo, että ilmoitetut toimenpiteet eivät ole välitysoikeuden päätöksen mukaisia, toinen sopimuspuoli voi mahdollisen epätasapainon korjaamiseksi toteuttaa sopimuksen tai muiden kahdenvälisten sopimusten puitteissa oikeasuhteisia korvaavia toimenpiteitä niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joille Sveitsi osallistuu, jäljempänä 'korvaavat toimenpiteet'. Sen on ilmoitettava ilmoituksessa täsmennettävistä korvaavista toimenpiteistä sopimuspuolelle, jonka välitysoikeus on todennut jättäneen noudattamatta tätä sopimusta. Korvaavat toimenpiteet tulevat voimaan kolmen kuukauden kuluttua ilmoituksen päivämäärästä.
2. Jos sekakomitea ei ole kuukauden kuluessa suunnitelluista korvaavista toimenpiteistä ilmoittamisesta tehnyt päätöstä näiden korvaavien toimenpiteiden keskeyttämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta, kumpi tahansa sopimuspuoli voi lisäyksen mukaisesti esittää välitysoikeudelle kysymyksen korvaavien toimenpiteiden oikeasuhteisuudesta.
3. Välitysoikeus päättää asiasta pöytäkirjan III.8 artiklan 4 kohdassa säädetyssä määräajassa.
4. Korvaavilla toimenpiteillä ei ole taannehtivaa vaikutusta. Erityisesti on säilytettävä yksityishenkilöiden ja talouden toimijoiden jo ennen korvaavien toimenpiteiden voimaantuloa saamat oikeudet ja velvollisuudet.

34 ARTIKLA

Lainkäyttöalueiden välinen yhteistyö

1. Yhdenmukaisen tulkinnan edistämiseksi Sveitsin liittovaltion korkein oikeus ja Euroopan unionin tuomioistuin sopivat vuoropuhelusta ja sen yksityiskohtaisista säännöistä.
2. Sveitsillä on oikeus toimittaa Euroopan unionin tuomioistuimelle kirjelmiä tai kirjallisia huomautuksia tapauksissa, joissa jokin unionin jäsenvaltion tuomioistuin saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi kysymyksen tämän sopimuksen tai jonkin siinä mainitun unionin säädöksen säännöksen tulkinnasta saadakseen asiasta ennakkoratkaisun.

35 ARTIKLA

Viittaukset alueisiin

Jos tähän sopimukseen sisällytetyissä unionin säädöksissä viitataan ”Euroopan unionin”, ”unionin”, ”yhteismarkkinoiden” tai ”sisämarkkinoiden” alueeseen, viittauksia pidetään tätä sopimusta sovellettaessa viittauksina 43 artiklassa tarkoitettuihin alueisiin.

36 ARTIKLA

Viittaukset unionin jäsenvaltioiden kansalaisiin

Jos tähän sopimukseen sisällytetyissä unionin säädöksissä viitataan unionin jäsenvaltioiden kansalaisiin, viittauksia pidetään tätä sopimusta sovellettaessa viittauksina unionin jäsenvaltioiden ja Sveitsin kansalaisiin.

37 ARTIKLA

Unionin säädösten voimaantulo ja täytäntöönpano

Tähän sopimukseen sisällytettyjen unionin säädösten säännökset, jotka koskevat niiden voimaantuloa tai täytäntöönpanoa, eivät ole tämän sopimuksen kannalta merkityksellisiä.

Sveitsiä koskevat määräajat ja päivämäärät unionin säädösten tähän sopimukseen sisällyttämistä koskevien päätösten voimaan saattamiselle ja täytäntöönpanolle ovat 27 artiklan 9 kohdan ja 28 artiklan 5 kohdan sekä siirtymäjärjestelyjä koskevien määräysten mukaiset.

38 ARTIKLA

Unionin säädösten vastaanottajat

Tähän sopimukseen sisällytettyjen unionin säädösten säännökset, jotka osoittavat, että ne on osoitettu unionin jäsenvaltioille, eivät ole tämän sopimuksen kannalta merkityksellisiä.

VI OSA

MUUT MÄÄRÄYKSET

39 ARTIKLA

Yleiset mukautukset

Tässä osassa määrätään liitteissä I ja VI tarkoitettuihin unionin säädöksiin sovellettavista yleisistä mukautuksista, jollei asianomaisessa liitteessä toisin määrätä.

40 ARTIKLA

Tietojenvaihto

1. Jos unionin jäsenvaltion tai sen toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tietoja komissiolle, Sveitsin tai sen toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava nämä tiedot komissiolle sekakomitean välityksellä.
2. Jos unionin jäsenvaltion tai sen toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tietoja yhdelle tai useammalle muulle unionin jäsenvaltiolle, sen on toimitettava nämä tiedot myös suoraan Sveitsille ja ilmoitettava asiasta komissiolle. Jos Sveitsin tai sen toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tietoja yhdelle tai useammalle muulle unionin jäsenvaltiolle tai niiden toimivaltaisille viranomaisille, sen on toimitettava tiedot suoraan ja ilmoitettava asiasta komissiolle sekakomitean välityksellä.

3. Sekakomitea voi sopia asianmukaisista ratkaisuista, jotka mahdollistavat suoran tietojenvaihdon aloilla, joilla tarvitaan nopeaa tietojenvaihtoa.
4. Edellä olevat 1 ja 2 kohta eivät rajoita tietojärjestelmien avulla tapahtuvaan tietojenvaihtoon sovellettavien alakohtaisten sääntöjen ja järjestelyjen soveltamista.
5. Jollei 1 kohdasta muuta johdu, jos ACERin tai muiden unionin toimielinten ja Sveitsin viranomaisten välinen tietojenvaihto on tarpeen päätöstä tai kertomusta, lausuntoa, suositusta tai muuta vastaavaa asiakirjaa laadittaessa, tietojenvaihto on toteutettava suoraan asianomaisten tahojen välillä, jollei sekakomitea päättä, että tietojenvaihto olisi toteutettava sekakomitean välityksellä.
6. Jos komission tai ACERin on niille annetun toimivallan käyttämiseksi vaihdettava tietoja Sveitsissä toimivien yritysten kanssa, ne voivat vaihtaa tietoja suoraan kyseisten yritysten kanssa, jollei sekakomitea päättä muusta menettelystä tällaisia tapauksia varten.
7. Jos unionin jäsenvaltioita, niiden viranomaisia tai yrityksiä kuullaan unionin päätöstä laadittaessa, Sveitsiä, sen viranomaisia ja sen yrityksiä on kuultava samalla tavalla.

41 ARTIKLA

Ei-sitovat asiakirjat

1. Kun komissio, ACER tai muut unionin toimielimet antavat unionin jäsenvaltioille tai niiden viranomaisille kertomuksia, lausuntoja, lausumia, suosituksia tai muita vastaavia asiakirjoja, ne voivat tehdä niin myös Sveitsin tai sen viranomaisten osalta. Jos unionin jäsenvaltioita, niiden viranomaisia tai yrityksiä kuullaan tällaisia asiakirjoja laadittaessa, Sveitsiä, sen viranomaisia ja sen yrityksiä on kuultava samalla tavalla.
2. Jos tällaisia asiakirjoja ei julkaista, komissio toimittaa ne sekakomitean välityksellä. Sekakomitea voi sopia suorasta tietojenvaihdosta. ACER ja muut toimielimet toimittavat asiakirjat suoraan.

42 ARTIKLA

Tietojen julkistaminen

1. Jos unionin jäsenvaltion on julkaistava tiettyjä tietoja, myös Sveitsin on tämän sopimuksen nojalla julkaistava kyseiset tiedot vastaavalla tavalla.
2. Jos liitteissä mainitussa säädöksessä edellytetään, että tiedot on julkaistava *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*, unionin toimielin julkaisee vastaavat tiedot myös Sveitsistä.

VII OSA

LOPPUMÄÄRÄYKSET

43 ARTIKLA

Alueellinen kattavuus

Tätä sopimusta sovelletaan alueeseen, johon sovelletaan Euroopan unionista tehtyä sopimusta ja SEUT-sopimusta niissä määrätyin edellytyksin, sekä Sveitsin alueeseen.

44 ARTIKLA

Yhteistyön laajentamista koskeva lauseke

Sopimuspuolet ilmoittavat olevansa halukkaita harkitsemaan energia-alan yhteistyön syventämistä sähkön lisäksi muun muassa vedyn tai uusiutuvien kaasujen aloilla.

45 ARTIKLA

Turvallisuusluokitellut tiedot ja arkaluonteiset turvallisuusluokittelemattomat tiedot

1. Mitään tässä sopimuksessa määrättyä ei saa tulkita vaatimukseksi siitä, että sopimuspuolen on annettava saataville turvallisuusluokiteltuja tietoja.

2. Turvallisuusluokiteltuja tietoja tai aineistoja, joita sopimuspuolet toimittavat tai vaihtavat keskenään tämän sopimuksen mukaisesti, käsitellään ja suojataan turvaluokiteltujen tietojen vaihtoon sovellettavista turvallisuusmenettelyistä Brysselissä 28 päivänä huhtikuuta 2008 tehdyn Sveitsin valaliiton ja Euroopan unionin välisen sopimuksen ja sen nojalla tehtyjen täytäntöönpanojärjestelyjen mukaisesti.

3. Sekakomitea antaa päätöksellä käsittelyohjeet sopimuspuolten vaihtamien arkaluonteisten turvallisuusluokittelemattomien tietojen suojaamisen varmistamiseksi.

46 ARTIKLA

Salassapitovelvollisuus

Sopimuspuolten edustajat, asiantuntijat ja muut virkailijat eivät saa tehtävistään luopumisen jälkeenkään ilmaista tämän sopimuksen osalta saamiaan salassapitovelvollisuuden alaisia tietoja.

47 ARTIKLA

Liitteet ja pöytäkirjat

Tämän sopimuksen liitteet ja pöytäkirjat ovat erottamaton osa tätä sopimusta.

48 ARTIKLA

Toteuttaminen

1. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat yleiset ja erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta aiheutuvien velvoitteiden täyttämisen ja pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa sen tavoitteiden saavuttamisen.
2. Sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimenpiteet tässä sopimuksessa mainituilla unionin säädöksillä tavoiteltujen tulosten varmistamiseksi ja pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa niiden tavoitteiden saavuttamisen.

49 ARTIKLA

Rahoitusosuus

1. Sveitsi osallistuu tämän artiklan ja liitteen VII mukaisesti unionin virastojen ja tietojärjestelmien toimien ja muiden sellaisten liitteessä VII olevassa 1 artiklassa mainittujen toimien rahoitukseen, joihin se voi osallistua.

Sekakomitea voi tehdä päätöksen liitteen VII muuttamisesta.

2. Unioni voi keskeyttää Sveitsin osallistumisen tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin toimiin milloin tahansa, jos Sveitsi ei noudata maksumääräaikaa liitteessä VII olevassa 2 artiklassa vahvistettujen maksuehtojen mukaisesti.

Jos Sveitsi ei noudata maksumääräaikaa, unioni lähettää Sveitsille virallisen muistutuskirjeen. Jos maksua ei suoriteta kokonaan 30 päivän kuluessa virallisen muistutuskirjeen vastaanottamisesta, unioni voi keskeyttää Sveitsin osallistumisen kyseiseen toimeen.

3. Rahoitusosuus koostuu seuraavien summasta:

- a) toiminnallinen rahoitusosuus; ja
- b) osallistumismaksu.

4. Rahoitusosuus maksetaan vuotuisena rahoitusosuutena, ja se erääntyy komission rahoituspyynnöissä mainittuina päivinä.

5. Toiminnallinen rahoitusosuus perustuu jakoperusteeseen, joka määrittää Sveitsin markkinahintaisen bruttokansantuotteen, jäljempänä 'BKT', ja unionin markkinahintaisen BKT:n suhteena.

Sopimuspuolten markkinahintaista BKT:tä koskevat luvut tähän tarkoitukseen ovat viimeisimmät saatavilla olevat Euroopan unionin tilastotoimiston luvut sen vuoden tammikuun 1 päivästä, jona vuosittainen maksu suoritetaan, ottaen asianmukaisesti huomioon Luxemburgissa 26 päivänä lokakuuta 2004 tehdyn sopimuksen Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisestä yhteistyöstä tilastoalalla. Jos edellä mainittua sopimusta lakataan soveltamasta, Sveitsin BKT:n on oltava Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön toimittamien tietojen pohjalta vahvistettu BKT.

6. Kunkin unionin viraston toiminnallinen rahoitusosuus lasketaan soveltamalla jakoperustetta kyseisen vuoden asiaankuuluvaan unionin talousarvion tukea koskevaan kohtaan (tukea koskeviin kohtiin) sisältyvään viraston vuotuisen hyväksytyyn talousarvioon ottaen huomioon kunkin viraston osalta mahdolliset liitteessä VII olevassa 1 artiklassa määritellyt mukautetut toiminnalliset rahoitusosuudet.

Tietojärjestelmien ja muiden toimien toiminnallinen rahoitusosuus lasketaan soveltamalla jakoperustetta kyseisen vuoden asiaankuuluvaan talousarvioon, joka esitetään talousarvion toteuttamista koskevissa asiakirjoissa, kuten työohjelmissa tai sopimuksissa. Kaikki ohjeelliset määrät perustuvat maksusitoumusmäärärahoihin.

7. Vuotuinen osallistumismaksu on 4 prosenttia 5 ja 6 kohdan mukaisesti lasketusta vuotuisesta toiminnallisesta rahoitusosuudesta.

8. Komissio toimittaa Sveitsille riittävät tiedot rahoitusosuuden laskemisesta. Nämä tiedot toimitetaan ottaen asianmukaisesti huomioon unionin luottamuksellisuutta ja tietosuojaa koskevat säännöt.

9. Kaikki Sveitsin rahoitusosuudet tai unionilta saatavat maksut sekä maksettavien tai saatavien määrien laskenta suoritetaan euroina.

10. Jos tämä sopimus ei tule voimaan kalenterivuoden alussa, Sveitsin kyseisen vuoden toiminnallista rahoitusosuutta mukautetaan liitteessä VII olevassa 4 artiklassa määriteltyjen menetelmien ja maksuehtojen mukaisesti.

11. Tämän artiklan soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännökset vahvistetaan liitteessä VII.

12. Sekakomitea tarkastelee kolmen vuoden välein tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen Sveitsin osallistumista koskevia ehtoja, sellaisina kuin ne on määritelty liitteessä VII olevassa 1 artiklassa, ja mukauttaa niitä tarvittaessa.

50 ARTIKLA

Voimaantulo

1. Sopimuspuolet ratifioivat tai hyväksyvät sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Sopimuspuolet ilmoittavat toisilleen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämien sisäisten menettelyjen päätökseen saattamisesta.
2. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona viimeinen seuraavista välineistä on annettu tiedoksi:
 - a) henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta tehdyn Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen institutionaalinen pöytäkirja;
 - b) henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta tehdyn Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen muutospöytäkirja;
 - c) Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton lentoliikennettä koskevan sopimuksen institutionaalinen pöytäkirja;

- d) Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton lentoliikennettä koskevan sopimuksen muutospöytäkirja;
- e) Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton lentoliikennettä koskevan sopimuksen valtioneuvoston pöytäkirja;
- f) rautateiden ja maanteiden tavara- ja henkilöliikenteestä tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen institutionaalinen pöytäkirja;
- g) rautateiden ja maanteiden tavara- ja henkilöliikenteestä tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen muutospöytäkirja;
- h) rautateiden ja maanteiden tavara- ja henkilöliikenteestä tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton sopimuksen valtioneuvoston pöytäkirja;
- i) maataloustuotteiden kaupasta tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton sopimuksen muutospöytäkirja;
- j) vaatimustenmukaisuuden arvioinnin vastavuoroisesta tunnustamisesta tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen institutionaalinen pöytäkirja;
- k) vaatimustenmukaisuuden arvioinnin vastavuoroisesta tunnustamisesta tehdyn Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisen sopimuksen muutospöytäkirja;
- l) Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton sopimus Sveitsin säännöllisestä rahoitusosuudesta taloudellisten ja sosiaalisten erojen vähentämiseen Euroopan unionissa;

- m) Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Sveitsin valaliiton välinen sopimus Sveitsin valaliiton osallistumisesta unionin ohjelmiin;
- n) Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välinen sopimus Sveitsin valaliiton osallistumista Euroopan unionin avaruushjelmaviraston toimintaan koskevista ehdoista ja edellytyksistä.

51 ARTIKLA

Muuttaminen ja voimassaolon päättäminen

1. Tätä sopimusta voidaan muuttaa milloin tahansa sopimuspuolten yhteisellä sopimuksella.
2. Unioni tai Sveitsi voi irtisanoa tämän sopimuksen ilmoittamalla siitä toiselle sopimuspuolelle. Sopimuksen voimassaolo päättyy kuuden kuukauden kuluttua tällaisen ilmoituksen vastaanottamisesta.
3. Jos tämän sopimuksen voimassaolo päättyy, yksityishenkilöiden ja talouden toimijoiden tämän sopimuksen nojalla jo ennen tämän sopimuksen päättymistä saamat oikeudet ja velvollisuudet pysyvät voimassa. Sopimuspuolet päättävät yhteisellä sopimuksella mitä tehdään oikeuksille, joita ollaan myöntämässä.

Tehty [...] [...] kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakin, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja kukin teksti on yhtä todistusvoimainen.

TÄMÄN VAKUUDEKSI tätä varten asianmukaisesti valtuutetut edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

(Signature Block, to the effect of, in all 24 EU languages: ”Euroopan unionin puolesta” ja ”Sveitsin valaliiton puolesta”)

SÄHKÖ

Jollei teknisissä mukautuksissa toisin määrätä:

- tähän liitteeseen sisällytetyissä unionin säädöksissä säädettyjen unionin jäsenvaltioita koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien katsotaan koskevan Sveitsiä;
- mainituissa säädöksissä olevia viittauksia unionin jäsenvaltioissa asuviin tai niihin sijoittautuneisiin luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin pidetään viittauksina myös Sveitsissä asuviin tai Sveitsiin sijoittautuneisiin luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin.

Tätä sovelletaan kaikilta osin tämän sopimuksen V osaan sisältyvien institutionaalisten määräysten mukaisesti.

SÄÄDÖKSET, JOIHIN VIITATAAN

1. 32019 R 0941: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/941, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, riskeihin varautumisesta sähköalalla ja direktiivin 2005/89/EY kumoamisesta (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/941/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2019/941 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Korvataan 3 artiklan 1 kohdassa ilmaisu ”Kunkin jäsenvaltion on mahdollisimman pian ja joka tapauksessa viimeistään 5 päivänä tammikuuta 2020” seuraavasti:

”Sveitsin on viimeistään kolmen vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta”.

- b) Korvataan 7 artiklan 1 kohdassa ilmaisu ”neljän kuukauden kuluessa siitä, kun alueelliset sähkökriisiskenaariot on 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritetty,” seuraavasti:

”viimeistään kolmen vuoden ja neljän kuukauden kuluttua sopimuksen voimaantulosta”.

- c) Korvataan 7 artiklan 4 kohdassa ilmaisu ”neljän kuukauden kuluessa siitä, kun alueelliset sähkökriisiskenaariot on 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti määritetty,” seuraavasti:

”viimeistään kolmen vuoden ja neljän kuukauden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta”.

- d) Sopimuksen 10 ja 14 artiklaa sovelletaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

2. 32019 R 0942: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/942, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 22,
ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/942/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- 32024 R 1787: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1787, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, metaanipäästöjen vähentämisestä energia-alalla ja asetuksen (EU) 2019/942 muuttamisesta (EUVL L 1787, 15.7.2024,
ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1787/oj>);
- 32024 R 1789: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1789, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, uusiutuvan kaasun, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoista, asetusten (EU) N:o 1227/2011, (EU) 2017/1938, (EU) 2019/942 ja (EU) 2022/869 ja päätöksen (EU) 2017/684 muuttamisesta sekä asetuksen (EY) N:o 715/2009 kumoamisesta (uudelleenlaadittu) (EUVL L 1789, 15.7.2024,
ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2019/942 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Asetusta (EU) 2019/942 sovelletaan ainoastaan tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluviin asioihin.

b) Sen estämättä, mitä tämän sopimuksen liitteen I alussa olevassa yleisessä määräyksessä määrätään, asetuksessa (EU) 2019/942 olevan ilmaisun ”jäsenvaltio(t)” katsotaan käsittävän asetuksessa (EU) 2019/942 tarkoitetun lisäksi myös Sveitsin. Vastaavasti asetuksessa (EU) 2019/942 olevan ilmaisun ”sääntelyviranomaisen” katsotaan käsittävän asetuksessa (EU) 2019/942 tarkoitetun lisäksi myös Sveitsin sääntelyviranomaisen.

c) Lisätään 3 artiklaan kohta seuraavasti:

”3. Sveitsin osalta ACERilla on sille asetuksen (EU) 2019/942 3–10 ja 12 artiklan mukaisesti annettu toimivalta, jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä. Ennen kuin ACER tekee Sveitsiä koskevan päätöksen, se kuulee Sveitsin toimivaltaista viranomaista.”

d) Lisätään 5 artiklan 4 kohtaan seuraava:

”Asetuksen (EU) 2015/1222 9 artiklan 6 kohdan b alakohdan osalta sovelletaan seuraavaa menettelyä:

Siltä osin kuin kapasiteetin laskenta-alueiden muuttaminen koskee Sveitsin rajojen jakamista tietyille alueelle, Sveitsillä on oikeus pyytää sekakomiteaa päättämään hyväksynnän antamisesta Sveitsin rajojen jakamiselle tietyille alueelle.

Jos sekakomitea ei tee päätöstä kuuden kuukauden kuluessa pyynnöstä, ACER päättää kapasiteetin laskenta-alueista tämän kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti Sveitsin huolenaiheet huomioon ottaen.

Jos sekakomitea päättää olla hyväksymättä Sveitsin rajojen jakamista tietylle alueelle, ACER valmistelee uuden päätöksen Sveitsin huolenaiheet huomioon ottaen.”

- e) Lisätään 21 artiklaan seuraava:

”Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen osallistuu kaikilta osin sääntelyneuvostoon sekä ACERin kaikkiin muihin valmisteluelimiin, mukaan lukien työryhmät, komiteat ja erityistyöryhmät, tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Sillä ei ole äänioikeutta sääntelyneuvostossa. Sääntelyneuvoston sisäisessä työjärjestyksessä ja työryhmien toimintaa koskevassa sisäisessä työjärjestyksessä otetaan kaikilta osin huomioon Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen osallistuminen.”

- f) Lisätään 31 artiklaan seuraava:

”Sveitsi osallistuu ACERin rahoitukseen. Tätä varten sovelletaan tämän sopimuksen 49 artiklassa määrättyjä menettelyjä.”

- g) Sveitsi myöntää ACERille ja sen henkilöstölle henkilöstön ACERille suorittamien virallisten tehtävien puitteissa tämän liitteen lisäyksessä määrätyt erioikeudet ja vapaudet, jotka perustuvat pöytäkirjassa (N:o 7) oleviin 1–6, 10–15, 17 ja 18 artiklaan. Viittaukset pöytäkirjan vastaaviin artikloihin ilmoitetaan suluissa.

h) Lisätään 39 artiklaan kohta seuraavasti:

”1 a. Poiketen siitä, mitä Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiajärjestön virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta annetussa asetuksessa N:o 31 (ETY) 11 (Euratom) (EYVL 45, 14.6.1962, s. 1385, sellaisena kuin se on mahdollisesti muutettuna) vahvistetuissa Euroopan unionin muuhun henkilöstöön sovellettavien palvelussuhteen ehtojen 12 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään, ACER voi ottaa palvelukseensa Sveitsin kansalaisia, joilla on täydet kansalaisoikeudet. ACER voi hyväksyä Sveitsin asiantuntijoiden tilapäisen siirron viraston palvelukseen.”

i) Lisätään 41 artiklan 1 kohtaan seuraava:

”Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30 päivänä toukokuuta 2001 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1049/2001 (EYVL L 145, 31.5.2001, s. 43) sovelletaan tätä asetusta sovellettaessa kaikkiin ACERin hallussa oleviin Sveitsiä koskeviin asiakirjoihin.”

3. 32020 D 2152: Komission päätös (EU) 2020/2152, annettu 17 päivänä joulukuuta 2020, Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 mukaisesti raportoitavien tietojen keräämisestä, käsittelystä, prosessoinnista ja analysoinnista suoritettavista maksuista (EUVL L 428, 18.12.2020, s. 68, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2020/2152/oj>).

4. 32019 R 943: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/943, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähkön sisämarkkinoista (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:
- 32022 R 0869: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/869, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, asetusten (EY) N:o 715/2009, (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 ja direktiivien 2009/73/EY ja (EU) 2019/944 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 347/2013 kumoamisesta (EUVL L 152, 3.6.2022, s. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>);
 - 32024 R 1747: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1747, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, asetusten (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta (EUVL L, 2024/1747, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1747/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2019/943 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Lisätään 14 artiklan 8 kohtaan seuraava:

”Mikäli komissio aikoo muuttaa tarjousaluetta, joka kattaa Sveitsin alueen, se toimittaa päätösluonnoksen sekakomitean hyväksyttäväksi. Sekakomitea päättää asiasta kuuden kuukauden kuluessa päätösluonnoksen toimittamisesta. Jos sekakomitea ei hyväksy Sveitsin alueen kattaman tarjousalueen muuttamista, komissio valmistelee uuden päätöksen Sveitsin huolenaiheet huomioon ottaen.”

- b) Lisätään 15 artiklan 5 kohtaan seuraava:

”Mikäli komissio aikoo muuttaa tarjousaluetta, joka kattaa Sveitsin alueen, se toimittaa päätösluonnoksen sekakomitean hyväksyttäväksi. Sekakomitea päättää asiasta kuuden kuukauden kuluessa päätösluonnoksen toimittamisesta. Jos sekakomitea ei hyväksy Sveitsin alueen kattaman tarjousalueen muuttamista, komissio valmistelee uuden päätöksen Sveitsin huolenaiheet huomioon ottaen.”

- c) Sveitsin käyttöön ottamat kapasiteettimekanismit hyväksyy Sveitsin toimivaltainen viranomainen. Näin ollen näiden kapasiteettimekanismien osalta korvataan 21 artiklan 8 kohdassa sana ”Komissio” ilmaisulla ”Sveitsin toimivaltainen viranomainen”.

- d) Korvataan 24 artiklan 1 kohdan a alakohta seuraavasti:

”a) tehdä oletuksia kansallisen sähkön kysynnän ja tarjonnan erityispiirteet huomioon ottaen, mukaan lukien erityispiirteet, jotka johtuvat siitä, että Sveitsi ei ole unionin jäsenvaltio, tai seikoista, joilla voi olla erityistä merkitystä Sveitsin toimitusvarmuuden kannalta, kuten ydinvoiman ja kaasun mahdollinen vähäisempi saatavuus naapurimaista sähköntuotantoa varten, edellyttäen että tällaisia huolenaiheita käsitellään oikeasuhteisella ja kohtuullisella tavalla;”.

- e) Komissiolla on 34, 63 ja 64 artiklan mukainen toimivalta Sveitsiä koskevissa tapauksissa.

- f) Lisätään 65 artiklan 2 kohtaan seuraava:

”Jos komissio aikoo tämän artiklan soveltamiseksi pyytää tietoja Sveitsissä sijaitsevalta yritykseltä, komissio lähettää Sveitsin kansalliselle sääntelyviranomaiselle tietojensaantipyynnön, johon sisältyy määräaika, jonka kuluessa asianomaisen yrityksen on toimitettava kyseiset tiedot. Kansallisen sääntelyviranomaisen on välittömästi pyydettävä näitä tietoja asianomaiselta yritykseltä ja sisällytettävä pyyntöönsä 3 kohdan mukaiset tiedot. Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen on toimitettava asianomaisen yrityksen vastaus komissiolle välittömästi sen saatuaan.

Jos yritys ei anna kolmannen alakohdan mukaisesti pyydettyjä tietoja komission asettamassa määräajassa tai se antaa puutteellisia tietoja, komissio voi pyytää Sveitsin kansallista sääntelyviranomaista tekemään 5 kohdan mukaisen päätöksen.”

- g) Lisätään 65 artiklan 5 kohtaan seuraava:

”Jos komissio sitä 2 kohdan mukaisesti pyytää, Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen on vaadittava päätöksellään asianomaista yritystä antamaan pyydetyt tiedot.”

- h) Lisätään 66 artiklan 2 kohtaan seuraava:

”Jos tämän kohdan edellytykset täyttyvät Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen 65 artiklan 2 kohdan mukaisesti täyttämään tietojensaantipyyntöön annetun vastauksen osalta, komissio voi pyytää Sveitsin kansallista sääntelyviranomaista tekemään tämän kohdan mukaisen päätöksen asianomaisen yrityksen osalta.”

i) Lisätään uusi artikla seuraavasti:

”66 a artikla

Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen 65 ja 66 artiklan nojalla tekemät päätökset kuuluvat Sveitsin tuomioistuinten oikeudellisen valvonnan piiriin.”

j) Asetuksen 7 b artikla, 12 artiklan 2–7 kohta, 19 a artiklan 3–9 kohta, 19 e, 19 f, 50 ja 63 artikla pannaan täytäntöön viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

5. 32010 R 0838: Komission asetus (EU) N:o 838/2010, annettu 23 päivänä syyskuuta 2010, siirtoverkonhaltijoiden välistä korvausmekanismia ja siirtomaksujen määrittämiseen liittyviä yhteisiä sääntelyperiaatteita koskevista suuntaviivoista (EUVL L 250, 24.9.2010, s. 5, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2010/838/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa komissiolla on asetuksen (EU) N:o 838/2010 liitteessä olevan A osan 3.3 ja 5.1 kohdan mukainen toimivalta.

6. 32013 R 0543: Komission asetus (EU) N:o 543/2013, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2013, tietojen antamisesta ja julkaisemisesta sähkömarkkinoilla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 714/2009 liitteen I muuttamisesta (EUVL L 163, 15.6.2013, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/543/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

- 32019 R 943: Asetus (EU) 2019/943, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019 (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 54).

7. 32015 R 1222: Komission asetus (EU) 2015/1222, annettu 24 päivänä heinäkuuta 2015, kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta (EUVL L 197, 25.7.2015, s. 24, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2015/1222/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:
- 32021 R 0280: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/280, annettu 22 päivänä helmikuuta 2021, asetusten (EU) 2015/1222, (EU) 2016/1719, (EU) 2017/2195 ja (EU) 2017/1485 muuttamisesta niiden yhdenmukaistamiseksi asetuksen (EU) 2019/943 kanssa (EUVL L 62, 23.2.2021, s. 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/280/oj).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2015/1222 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Lisätään 1 artiklaan kohta seuraavasti:

”6. Sveitsin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat osallistuvat yhteenkytkettyihin vuorokausimarkkinoihin ja päivänsisäisiin markkinoihin samoin edellytyksin kuin unionin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat, kun tämän asetuksen mukaiset tekniset ja sääntelyyn liittyvät edellytykset täyttyvät. Komissio ottaa 1 artiklan 5 kohdan mukaisessa päätöksessään huomioon, että tämän sopimuksen täytäntöönpanon katsotaan täyttävän 1 artiklan 4 kohdan mukaiset edellytykset. Kaikkien asianomaisten toimijoiden on viipymättä toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta Sveitsi voi liittyä yhteenkytkettyihin markkinoihin yhdeksän kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.”

- b) Niiden ehtojen tai menetelmien osalta, joiden hyväksymisestä säädetään asetuksessa (EU) 2015/1222:
- i) Sveitsin siirtoverkonhaltija, nimitetyt sähkömarkkinaoperaattorit ja kansalliset sääntelyviranomaiset osallistuvat uusien tai muutettujen ehtojen tai menetelmien laatimiseen, ja niiden huomautukset on otettava huomioon ehdoista tai menetelmistä päätettäessä;
 - ii) Sveitsi ja sen väestö otetaan huomioon äänestettäessä ja määritettäessä, onko määräenemmistöä edustava jäsenvaltioita tai väestöä koskeva kynnys saavutettu;
 - iii) viittausta ”useammasta kuin viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 9 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa pidetään viittauksena ”useammasta kuin neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin, ja viittausta ”enintään viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 9 artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa pidetään viittauksena ”enintään neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin;
 - iv) kun Sveitsin rajojen jakamista tietylle kapasiteetin laskenta-alueelle muutetaan 9 artiklan 6 kohdan b alakohdan mukaisesti, sovelletaan asetuksen (EU) 2019/942 5 artiklan 4 kohdassa säädettyä menettelyä;
 - v) Sveitsin on sovellettava kaikkia tämän sopimuksen allekirjoituspäivään mennessä hyväksytyjä ehtoja tai menetelmiä; ja

vi) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää yhden kuukauden kuluessa Sveitsin sääntelymääräyksiin kaikki uudet tai muutetut ehdot tai menetelmät, jotka ACER hyväksyy asetuksessa (EU) 2015/1222 vahvistetun menettelyn mukaisesti. Ehtoja tai menetelmiä sovelletaan väliaikaisesti Sveitsissä siitä päivästä alkaen, jona niiden soveltaminen alkaa unionissa. Väliaikainen soveltaminen päättyy, kun Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää ne Sveitsin sääntelymääräyksiin.

8. 32016 R 1719: Komission asetus (EU) 2016/1719, annettu 26 päivänä syyskuuta 2016, pitkän aikavälin kapasiteetin jakamista koskevista suuntaviivoista (EUVL L 259, 27.9.2016, s. 42, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1719/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:

– 32021 R 0280: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/280, annettu 22 päivänä helmikuuta 2021, asetusten (EU) 2015/1222, (EU) 2016/1719, (EU) 2017/2195 ja (EU) 2017/1485 muuttamisesta niiden yhdenmukaistamiseksi asetuksen (EU) 2019/943 kanssa (EUVL L 62, 23.2.2021, s. 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/280/oj).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2016/1719 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

a) Lisätään 1 artiklaan kohta seuraavasti:

”6. Sveitsin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat osallistuvat keskitettyyn kauppapaikkaan samoin edellytyksin kuin unionin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat, kun tämän asetuksen mukaiset tekniset ja sääntelyyn liittyvät edellytykset täyttyvät. Komissio ottaa 5 kohdan mukaisessa päätöksessään huomioon, että tämän sopimuksen täytäntöönpanon katsotaan täyttävän 4 kohdan mukaiset edellytykset. Kaikkien asianomaisten toimijoiden on viipymättä toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta Sveitsi voi liittyä yhteenkytkettyihin markkinoihin yhdeksän kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.”

- b) Niiden ehtojen tai menetelmien osalta, joiden hyväksymisestä säädetään asetuksessa (EU) 2016/1719:
- i) Sveitsin siirtoverkonhaltija ja kansalliset sääntelyviranomaiset osallistuvat uusien tai muutettujen ehtojen tai menetelmien laatimiseen, ja niiden huomautukset on otettava huomioon ehdoista tai menetelmistä päätettäessä;
 - ii) Sveitsi ja sen väestö otetaan huomioon äänestettäessä ja määritettäessä, onko määräenemmistöä edustava jäsenvaltioita tai väestöä koskeva kynnys saavutettu;
 - iii) viittausta ”useammasta kuin viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 4 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa pidetään viittauksena ”useammasta kuin neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin, ja viittausta ”enintään viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 4 artiklan 3 kohdan kolmannessa alakohdassa pidetään viittauksena ”enintään neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin;
 - iv) Sveitsin on sovellettava kaikkia tämän sopimuksen allekirjoituspäivään mennessä hyväksytyjä ehtoja tai menetelmiä; ja
 - v) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää yhden kuukauden kuluessa Sveitsin sääntelymääräyksiin kaikki uudet tai muutetut ehdot tai menetelmät, jotka ACER hyväksyy asetuksessa (EU) 2016/1719 vahvistetun menettelyn mukaisesti. Ehtoja tai menetelmiä sovelletaan väliaikaisesti Sveitsissä siitä päivästä alkaen, jona niiden soveltaminen alkaa unionissa. Väliaikainen soveltaminen päättyy, kun Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää ne Sveitsin sääntelymääräyksiin.

9. 32017 R 2195: Komission asetus (EU) 2017/2195, annettu 23 päivänä marraskuuta 2017, sähköjärjestelmän tasehallintaa koskevista suuntaviivoista (EUVL L 312, 28.11.2017, s. 6, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/2195/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:
- 32021 R 0280: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/280, annettu 22 päivänä helmikuuta 2021, asetusten (EU) 2015/1222, (EU) 2016/1719, (EU) 2017/2195 ja (EU) 2017/1485 muuttamisesta niiden yhdenmukaistamiseksi asetuksen (EU) 2019/943 kanssa (EUVL L 62, 23.2.2021, s. 24, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/280/oj).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2017/2195 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Lisätään 1 artiklaan kohta seuraavasti:

”9. Sveitsin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat osallistuvat tasesähkön standardituotteiden vaihdon eurooppalaisiin kauppapaikkoihin samoin edellytyksin kuin unionin siirtoverkonhaltijat ja markkinatoimijat, kun tämän asetuksen mukaiset tekniset ja sääntelyyn liittyvät edellytykset täyttyvät. Komissio ottaa 7 kohdan mukaisessa päätöksessään huomioon, että tämän sopimuksen täytäntöönpanon katsotaan täyttävän 6 kohdan mukaiset edellytykset. Kaikkien asianomaisten toimijoiden on viipymättä toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta Sveitsi voi liittyä yhteenkytkettyihin markkinoihin yhdeksän kuukauden kuluessa sopimuksen voimaantulosta.”

- b) Niiden ehtojen tai menetelmien osalta, joiden hyväksymisestä säädetään asetuksessa (EU) 2017/2195:
- i) Sveitsin siirtoverkonhaltija ja kansalliset sääntelyviranomaiset osallistuvat uusien tai muutettujen ehtojen tai menetelmien laatimiseen, ja niiden huomautukset on otettava huomioon ehdoista tai menetelmistä päätettäessä;
 - ii) Sveitsi ja sen väestö otetaan huomioon äänestettäessä ja määritettäessä, onko määräenemmistöä edustava jäsenvaltioita tai väestöä koskeva kynnys saavutettu;
 - iii) viittausta ”useammasta kuin viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 4 artiklan 4 kohdassa pidetään viittauksena ”useammasta kuin neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin, ja viittausta ”enintään viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 4 artiklan 5 kohdassa pidetään viittauksena ”enintään neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin;
 - iv) Sveitsin on sovellettava kaikkia tämän sopimuksen allekirjoituspäivään mennessä hyväksytyjä ehtoja tai menetelmiä; ja
 - v) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää yhden kuukauden kuluessa Sveitsin sääntelymääräyksiin kaikki uudet tai muutetut ehdot tai menetelmät, jotka ACER hyväksyy asetuksessa (EU) 2017/2195 vahvistetun menettelyn mukaisesti. Ehtoja tai menetelmiä sovelletaan väliaikaisesti Sveitsissä siitä päivästä alkaen, jona niiden soveltaminen alkaa unionissa. Väliaikainen soveltaminen päättyy, kun Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää ne Sveitsin sääntelymääräyksiin.

10. 32017 R 2196: Komission asetus (EU) 2017/2196, annettu 24 päivänä marraskuuta 2017, sähköverkon hätätilaa ja käytönpalautusta koskevasta verkkosäännöstä (EUVL L 312, 28.11.2017, s. 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/2196/oj>).
11. 32016 R 1388: Komission asetus (EU) 2016/1388, annettu 17 päivänä elokuuta 2016, kulutuksen verkkoon liittämistä koskevasta verkkosäännöstä (EUVL L 223, 18.8.2016, s. 10, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1388/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa komissiolla on 51 artiklan mukainen toimivalta.

12. 32016 R 0631: Komission asetus (EU) 2016/631, annettu 14 päivänä huhtikuuta 2016, tuottajien verkkoliitântävaatimuksia koskevasta verkkosäännöstä (EUVL L 112, 27.4.2016, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/631/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa komissiolla on 61 artiklan mukainen toimivalta.

13. 32016 R 1447: Komission asetus (EU) 2016/1447, annettu 26 päivänä elokuuta 2016, suurjännitteisten tasasähköjärjestelmien ja tasasähköön liitettyjen suuntaajakytkettyjen voimalaitosten verkkoliitântävaatimuksia koskevasta verkkosäännöstä (EUVL L 241, 8.9.2016, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1447/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa komissiolla on 78 artiklan mukainen toimivalta.

14. 32017 R 1485: Komission asetus (EU) 2017/1485, annettu 2 päivänä elokuuta 2017, sähköön siirtoverkon käyttöä koskevista suuntaviivoista (EUVL L 220, 25.8.2017, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1485/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:
- 32021 R 0280: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2021/280, annettu 22 päivänä helmikuuta 2021 (EUVL L 62, 23.2.2021, s. 24).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2017/1485 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Niiden ehtojen tai menetelmien osalta, joiden hyväksymisestä säädetään asetuksessa (EU) 2017/1485:
 - i) Sveitsin siirtoverkonhaltija ja kansalliset sääntelyviranomaiset osallistuvat uusien tai muutettujen ehtojen tai menetelmien laatimiseen, ja niiden huomautukset on otettava huomioon ehdoista tai menetelmistä päätettäessä;
 - ii) Sveitsi ja sen väestö otetaan huomioon äänestettäessä ja määritettäessä, onko määräenemmistöä edustava jäsenvaltioita tai väestöä koskeva kynnys saavutettu;
 - iii) viittausta ”useammasta kuin viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 5 artiklan 5 kohdassa pidetään viittauksena ”useammasta kuin neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin, ja viittausta ”enintään viidestä jäsenvaltiosta” koostuviin alueisiin 5 artiklan 7 kohdassa pidetään viittauksena ”enintään neljästä unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä” koostuviin alueisiin;

- iv) Sveitsin on sovellettava kaikkia tämän sopimuksen allekirjoituspäivään mennessä hyväksytyjä ehtoja tai menetelmiä; ja
- v) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää yhden kuukauden kuluessa Sveitsin sääntelymääräyksiin kaikki uudet tai muutetut ehdot tai menetelmät, jotka ACER hyväksyy asetuksessa (EU) 2017/1485 vahvistetun menettelyn mukaisesti. Ehtoja tai menetelmiä sovelletaan väliaikaisesti Sveitsissä siitä päivästä alkaen, jona niiden soveltaminen alkaa unionissa. Väliaikainen soveltaminen päättyy, kun Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen sisällyttää ne Sveitsin sääntelymääräyksiin.

15. 32024 L 01366: Komission delegoitu asetus (EU) 2024/1366, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2024, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/943 täydentämisestä vahvistamalla verkkosääntö rajat ylittävien sähkönsiirtojen kyberturvanäkökohtia koskevista toimialakohtaisista säännöistä (EUVL L, 2024/1366, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/1366/oj).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) 2024/1366 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Lisätään artikla seuraavasti:

”1 a artikla

1. Sveitsin on perustettava tai nimettävä sopimuksen voimaantuloon mennessä seuraavat viranomaiset ja elimet:

- a) kansallinen valtiollinen tai sääntelyviranomainen, joka vastaa tässä asetuksessa ”toimivaltaiselle viranomaiselle” annettujen tehtävien suorittamisesta. Sveitsin osalta tässä asetuksessa olevia viittauksia ”toimivaltaiseen viranomaiseen” pidetään viittauksina kyseiseen nimettyyn viranomaiseen;

- b) yksi tai useampi tietoturvaloukkauksiin reagoiva ja niitä tutkiva yksikkö, jäljempänä 'CSIRT-yksikkö', joka vastaa tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvien poikkeamien käsittelystä tarkasti määrättyä prosessia noudattaen. Nämä yksiköt voivat luoda yhteistyösuhteita unionin jäsenvaltioiden kansallisiin CSIRT-yksiköihin siltä osin kuin tämän asetuksen soveltaminen sitä edellyttää. Sveitsin on tällaisia yhteistyösuhteita varten helpotettava tuloksekasta, tehokasta ja suojattua tietojenvaihtoa käyttäen asiaankuuluvia tiedonjakoprotokollia, mukaan lukien Traffic Light Protocol -käsittelyluokitus. Sveitsin osalta tässä asetuksessa olevia viittauksia "CSIRT-yksiköihin" pidetään viittauksina ensimmäisen alakohdan mukaisesti nimettyyn yksikköön tai nimettyihin yksiköihin.

Sveitsin on nimettävä yksi CSIRT-yksiköistään koordinaattoriksi koordinoitua haavoittuvuuden julkistamista varten, jäljempänä 'koordinoiva CSIRT-yksikkö'. Koordinoiva CSIRT-yksikkö toimii luotettuna välittäjänä ja edesauttaa tarvittaessa vuorovaikutusta haavoittuvuudesta ilmoittavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön ja mahdollisesti haavoittuvien tieto- ja viestintätekniikan (TVT) tuotteiden tai palvelujen valmistajan tai tarjoajan välillä kumman tahansa osapuolen pyynnöstä. Koordinoivan CSIRT-yksikön tehtäviin kuuluvat

- i) asianomaisten toimijoiden määrittäminen ja yhteyden ottaminen niihin;

- ii) haavoittuvuudesta ilmoittavien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden avustaminen; ja
- iii) haavoittuvuuden julkistamisen aikataulusta neuvottelemine ja useisiin toimijoihin vaikuttavien haavoittuvuuksien hallinta.

Sveitsin on varmistettava, että luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka sitä pyytävät, voivat ilmoittaa haavoittuvuudesta koordinoivalle CSIRT-yksikölle nimettömästi. Viimeksi mainitun on varmistettava, että ilmoitetun haavoittuvuuden johdosta toteutetaan huolelliset jatkotoimet, ja taattava haavoittuvuudesta ilmoittavan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nimettömyys. Jos ilmoitetulla haavoittuvuudella voi olla merkittävä vaikutus Sveitsin lisäksi myös yhden tai useamman unionin jäsenvaltion toimijoihin, Sveitsin koordinoivan CSIRT-yksikön on tarvittaessa tehtävä yhteistyötä muiden koordinoivien CSIRT-yksiköiden kanssa CSIRT-verkostossa;

- c) yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, joka vastaa tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvien laajamittaisten kyberturvallisuuspoikkeamien ja -kriisien hallinnasta ja jonka on laadittava sähköä koskeva kansallinen laajamittaisten kyberturvallisuuspoikkeamien ja -kriisien hallintasuunnitelma, jossa vahvistetaan laajamittaisten kyberturvallisuuspoikkeamien ja -kriisien hallinnan tavoitteet ja järjestelyt. Sveitsin osalta tässä asetuksessa olevia viittauksia ”kyberkriisinhallintaviranomaisiin”, ”verkko- ja tietoturvan kyberkriisinhallintaviranomaisiin” tai ”kansallisiin kyberkriisinhallintaviranomaisiin” pidetään viittauksina kyseiseen nimettyyn viranomaiseen;

- d) yhteyspiste, joka huolehtii yhteydenpidosta ja varmistaa tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvan Sveitsin viranomaisten rajat ylittävän yhteistyön unionin jäsenvaltioiden asiaankuuluvien viranomaisten kanssa ja tarvittaessa komission ja Euroopan unionin kyberturvallisuusviraston, jäljempänä 'ENISA', kanssa sekä varmistaa toimialarajat ylittävän yhteistyön Sveitsin muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Sveitsin osalta tässä asetuksessa olevia viittauksia "kansalliseen keskitettyyn yhteyspisteeseen" pidetään viittauksina kyseiseen nimettyyn yhteyspisteeseen;
- e) kyberturvallisuudesta vastaava toimivaltainen viranomaislainen. Sveitsin osalta tässä asetuksessa olevia viittauksia "kyberturvallisuudesta vastaaviin toimivaltaisiin viranomaisiin" tai "kyberturvallisuudesta vastaaviin kansallisiin toimivaltaisiin viranomaisiin" pidetään viittauksina kyseiseen nimettyyn viranomaiseen.

2. Sveitsi ilmoittaa sopimuksen voimaantuloon mennessä komissiolle, ACERille, Sähkö-ENTSOlle ja EU DSO -elimelle 1 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten nimet ja yhteystiedot.”

- b) Niiden ehtojen tai menetelmien taikka suunnitelmien osalta, joiden hyväksymisestä säädetään asetuksessa (EU) 2024/1366:
 - i) Sveitsin siirtoverkonhaltija, Sveitsin jakeluverkonhaltijat EU DSO -elimen kautta ja Sveitsin toimivaltainen viranomaislainen osallistuvat uusien tai muutettujen ehtojen tai menetelmien taikka suunnitelmien laatimiseen, ja niiden huomautukset on otettava huomioon ehdoista tai menetelmistä päätettäessä;

- ii) Sveitsi ja sen väestö otetaan huomioon ehdoista tai menetelmistä taikka suunnitelmista äänestettäessä ja määritettäessä, onko määräenemmistöä edustava unionin jäsenvaltioita tai väestöä koskeva kynnys saavutettu;
 - iii) asetuksen 7 artiklan 3 kohdassa oleva viittausta käyttöalueeseen, joka ”koostuu useammasta kuin viidestä jäsenvaltiosta”, pidetään viittauksena käyttöalueeseen, joka ”koostuu useammasta kuin neljästä Euroopan unionin jäsenvaltiosta ja Sveitsistä”;
 - iv) Sveitsin on sovellettava kaikkia tämän sopimuksen allekirjoituspäivään mennessä hyväksytyjä ehtoja tai menetelmiä taikka suunnitelmia;
 - v) Sveitsin toimivaltainen viranomainen sisällyttää yhden kuukauden kuluessa Sveitsin sääntelymääräyksiin kaikki uudet tai muutetut ehdot tai menetelmät taikka suunnitelmat, jotka unioni hyväksyy asetuksessa (EU) 2024/1366 vahvistetun menettelyn mukaisesti. Ehtoja tai menetelmiä sovelletaan väliaikaisesti Sveitsissä siitä päivästä alkaen, jona niiden soveltaminen alkaa unionissa. Väliaikainen soveltaminen päättyy, kun Sveitsin toimivaltainen viranomainen sisällyttää ne Sveitsin sääntelymääräyksiin.
- c) Asetuksen 2 artiklan 6 kohdassa ja 33 artiklan 2 kohdassa olevan a alakohdan i alakohdassa oleva viittaus asetukseen (EU) 2016/679 on ymmärrettävä Sveitsin osalta viittaukseksi asianomaiseen kansalliseen lainsäädäntöön.
- d) Asetuksen 5 artiklan viimeistä virkettä, 38 artiklan 8 kohtaa, 41 artiklan 2 kohdan toista virkettä, 41 artiklan 3 kohtaa, 41 artiklan 7 kohtaa ja 43 artiklan 4 kohtaa ei sovelleta.

e) Korvataan 37 artiklan 4 kohta seuraavasti:

”Jos toimivaltainen viranomainen saa tietoonsa paikkaamattoman haavoittuvuuden, jonka aktiivisesta hyväksikäytöstä ei vielä ole näyttöä, sen on ilman aiheetonta viivytystä ryhdyttävä koordinoimaan toimintaansa koordinoivan CSIRT-yksikön kanssa tämän asetuksen 1 a artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädettyä koordinoitua haavoittuvuuden julkistamista silmällä pitäen.”

f) Korvataan 40 artiklan 3 kohta seuraavasti:

”Jos kyberhyökkäys muodostaa tai sen odotetaan muodostavan laajamittaisen kyberturvapoikkeaman ja se vaikuttaa Sveitsiin, tilapäisen rajat ylittävän kriisikoordinointiryhmän on välittömästi ilmoitettava asiasta Sveitsin ja niiden unionin jäsenvaltioiden kansallisille kyberkriisinhallintaviranomaisille, joihin poikkeama vaikuttaa, sekä komissiolle ja Euroopan kyberkriisien yhteysorganisaatioiden verkostolle (EU CyCLONe). Tällaisessa tilanteessa tilapäisen rajat ylittävän kriisikoordinointiryhmän on tuettava EU CyCLONe -verkostoa toimialakohtaisten erityispiirteiden osalta.”

g) Korvataan 42 artiklan 3 kohta seuraavasti:

”CSIRT-yksiköiden on jaettava ENISAlta saadut tiedot viipymättä asianomaisille toimijoille.”

16. 32019 L 0944: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/944/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:
- 32022 R 0869: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2022/869, annettu 30 päivänä toukokuuta 2022, Euroopan laajuisten energiainfrastruktuurien suuntaviivoista, asetusten (EY) N:o 715/2009, (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 ja direktiivien 2009/73/EY ja (EU) 2019/944 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 347/2013 kumoamisesta (EUVL L 152, 3.6.2022, s. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>);
 - 32024 L 1711: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1711, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta (EUVL L, 2024/1711, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa direktiivin (EU) 2019/944 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Komissiolla on 44 artiklan 1 kohdan, 63 artiklan ja 66 artiklan 1 kohdan mukainen toimivalta Sveitsiä koskevissa tapauksissa.
- b) Direktiivin 6 a artikla, 7 artiklan 1–2 ja 4–5 kohta, 8 artikla, 12 artiklan 1 kohta, 15 artikla, 15 a artiklan 1–8 kohta, 16 ja 23 artikla, 24 artiklan 1 ja 3 kohta, 28 ja 28 a artikla, 29 artiklan 1 kohta, 32, 38 ja 66 a artikla pannaan täytäntöön viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

- c) Direktiivin 35 artiklan 1 ja 2 kohta pannaan täytäntöön Sveitsin julkisoikeuden nojalla järjestetyn jakeluverkonhaltijoiden eriyttämisen osalta viimeistään kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.
 - d) Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen hoitaa 59 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 7 kohdan a alakohdan mukaiset kansallisiin verkkoihin liittämistä ja pääsyä koskevat tehtävät, siirto- ja jakelutariffit mukaan lukien, viimeistään viiden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.
 - e) Sekakomitealla on 65 artiklan mukainen toimivalta.
17. 32023 R 1162: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/1162, annettu 6 päivänä kesäkuuta 2023, yhteentoimivuusvaatimuksista sekä mittari- ja kulutustietoihin pääsyä koskevista syrjimättömistä ja avoimista menettelyistä (EUVL L 154, 15.6.2023, s. 10, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1162/oj).
18. 32011 R 1227: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1227/2011, annettu 25 päivänä lokakuuta 2011, energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta (EUVL L 326, 8.12.2011, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1227/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:
- 32024 R 1106: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1106, annettu 11 päivänä huhtikuuta 2024, asetusten (EU) N:o 1227/2011 ja (EU) 2019/942 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse unionin suojan parantamisesta energian tukkumarkkinoilla tapahtuvaa markkinoiden manipulointia vastaan (EUVL L, 2024/1106, 17.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1106/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa asetuksen (EU) N:o 1227/2011 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

a) Lisätään 1 artiklan 2 kohtaan seuraava:

”Sellaisten sähköjohdannaisten osalta, jotka eivät kuulu 2 artiklan 4 kohdan soveltamisalaan ja jotka on otettu kaupankäynnin kohteeksi kauppapaikassa tai hajautetun tilikirjan teknologiaan perustuvassa kaupankäyntijärjestelmässä, jonka sääntömääräinen kotipaikka on Sveitsissä, Sveitsi soveltaa edelleen markkinoiden manipuloinnin ja sisäpiirikaupan kieltäviä sääntöjä, joilla varmistetaan samankaltainen suojelun taso kuin unionissa.”

b) Lisätään 1 artiklaan uusi kohta seuraavasti:

”6. Sveitsissä tätä asetusta sovelletaan sähkön tukkukauppaan mutta ei kaasualaan.”

c) Lisätään 9 artiklaan uusi kohta seuraavasti:

”1 a. Markkinaosapuolten, jotka ovat rekisteröityneet sekä Sveitsin kansalliselle sääntelyviranomaiselle että unionin jäsenvaltion kansalliselle sääntelyviranomaiselle tämän sopimuksen tullessa voimaan, on saatettava rekisteröintinsä tämän artiklan velvoitteiden mukaiseksi.”

d) Lisätään 13 artiklaan uusi kohta seuraavasti:

”8 a. Sveitsin osalta virasto suorittaa 13 artiklan 5–8 kohdan mukaisia rajat ylittäviä tutkimuksia tiiviissä ja aktiivisessa yhteistyössä Sveitsin kansallisen sääntelyviranomaisen kanssa.

Tällaisten rajat ylittävien tutkimusten yhteydessä Sveitsin toimivaltaiset viranomaiset, erityisesti Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen, toteuttavat tiiviissä yhteistyössä viraston kanssa 13 a artiklan, 13 b artiklan 2 kohdan ja 13 c artiklan mukaisia tutkintatoimenpiteitä Sveitsin alueella.

Virasto voi pyytää Sveitsin kansallista sääntelyviranomaista toteuttamaan konkreettisia tutkintatoimenpiteitä, ja Sveitsin toimivaltaisten viranomaisten on toteuttavat kyseiset toimenpiteet. Virasto osallistuu pyynnöstä toimenpiteiden toteuttamiseen.

Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen kerää tiedot, jotka virasto tarvitsee voidakseen suorittaa tutkimuksensa tehokkaasti, ja jakaa nämä tiedot virastolle ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun asianomainen tutkintatoimenpide on saatu päätökseen.

Kun virasto aikoo olla yhteydessä Sveitsin alueella oleviin henkilöihin, myös 13 b artiklan 1 kohdan mukaisia tietopyyntöjä varten, Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen välittää asiaa koskevat tiedot kyseisten henkilöiden ja viraston välillä.

Virasto laatii 13 artiklan 11 kohdassa tarkoitetun tutkintaraportin. Sveitsin kansallinen sääntelyviranomainen toteuttaa 13 artiklan 11 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet.”

- e) Sveitsin toimivaltaisten viranomaisten 13 artiklan 8 a kohdan nojalla toteuttamien toimenpiteiden osalta 13 g artiklan 1 ja 4 kohdassa olevalla ilmaisulla ”virasto” tarkoitetaan ”Sveitsin toimivaltaista viranomaista”.

f) Lisätään uusi artikla 13 j artiklan jälkeen seuraavasti:

”13 k artikla

Sveitsin toimivaltaisten viranomaisten 13 artiklan 8 a kohdan ja 13 g artiklan nojalla toteuttamat toimenpiteet kuuluvat Sveitsin tuomioistuinten oikeudellisen valvonnan piiriin.”

19. 32014 R 1348: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1348/2014, annettu 17 päivänä joulukuuta 2014, tietojen ilmoittamisesta energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 8 artiklan 2 ja 6 kohdan täytäntöönpanemiseksi (EUVL L 363, 18.12.2014, s. 121, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/1348/oj).
20. 32012 D 1117(01): Komission päätös, annettu 15 päivänä marraskuuta 2012, sähköalan koordinoitiryhmän perustamisesta (EUVL C 353, 17.11.2012, s. 2)

ERIOIKEUDET JA VAPAUDET

1 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 1 artiklan mukaisesti)

Viraston tilat ja rakennukset ovat loukkaamattomia. Niihin ei voi kohdistua etsintää, pakkoluovutusta, menetetyksi tuomitsemista eikä pakkolunastusta. Viraston omaisuus ja varat eivät voi olla minkään hallinnollisen tai oikeudellisen pakkotoimenpiteen kohteena ilman Euroopan unionin tuomioistuimen lupaa.

2 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 2 artiklan mukaisesti)

Viraston arkistot ovat loukkaamattomia.

3 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 3 ja 4 artiklan mukaisesti)

1. Virasto, sen varat, tulot ja muu omaisuus ovat vapautetut kaikista välittömistä veroista.

2. Tavaroihin ja palveluihin, jotka viedään Sveitsistä virastolle virkakäyttöön tai tarjotaan viraston käyttöön Sveitsissä, ei sovelleta välillisiä tulleja tai veroja.
3. Vapautus arvonlisäverosta myönnetään, jos tavaroiden ja palvelujen laskussa tai vastaavassa asiakirjassa mainittu tosiasiallinen ostohinta on yhteensä vähintään 100 Sveitsin frangia (verot mukaan luettuna). Virasto on vapautettu kaikista tulleista, tuonti- ja vientikielloista sekä tuonti- ja vientirajoituksista viraston virkakäyttöön tarkoitettujen tavaroiden osalta. Tämän vapautuksen nojalla maahan tuotuja tavaroita ei saa luovuttaa Sveitsissä maksua vastaan eikä maksutta sen maan alueella muuten kuin tämän Sveitsin hallituksen kanssa sovituin edellytyksin.
4. Vapautus arvonlisäverosta, valmisteverosta ja mahdollisista muista välillisistä veroista myönnetään peruuttamalla vero, kun tavaroiden tai palvelujen tarjoajalle esitetään tähän tarkoitettut sveitsiläiset lomakkeet.
5. Vapautus ei koske sellaisia veroja ja maksuja, jotka ovat ainoastaan korvausta yleishyödyllisistä palveluista.

4 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 5 artiklan mukaisesti)

Sveitsin alueella unionin virasto virallisissa viestintäyhteyksissään sekä kaikkien asiakirjojensa toimittamisessa saman kohtelun, jonka kyseinen valtio myöntää diplomaattisille edustustoilleen.

Viraston virallista kirjeenvaihtoa ja muita virallisia tiedonantoja ei saa sensuroida.

5 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 6 artiklan mukaisesti)

Viraston jäsenille ja henkilöstölle myönnetty unionin kulkulupa tunnustetaan Sveitsin alueella voimassa olevaksi matkustusasiakirjaksi. Näitä kulkulupia annetaan virkamiehille ja muulle henkilöstölle Euroopan unionin virkamiehiin sovellettavissa henkilöstösäännöissä ja unionin muuta henkilöstöä koskevissa palvelussuhteen ehdoissa vahvistetuin edellytyksin (asetus N:o 31 (ETY), N:o 11 (Euratom), Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiayhteisön virkamiehiin sovellettavista henkilöstösäännöistä ja muuhun henkilöstöön sovellettavista palvelussuhteen ehdoista, EYVL 45, 14.6.1962, s. 1385, sellaisena kuin se on mahdollisesti muutettuna).

6 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 10 artiklan mukaisesti)

Unionin jäsenvaltioiden edustajilla, jotka osallistuvat viraston työhön, sekä näiden neuvonantajilla sekä teknisillä asiantuntijoilla on tavanomaiset erioikeudet, vapaudet ja helpotukset heidän hoitaessaan tehtäviään sekä matkustaessaan kokouspaikalle Sveitsiin ja palatessaan sieltä.

7 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 11 artiklan mukaisesti)

Viraston virkamiehillä ja muulla henkilöstöllä on heidän kansalaisuudestaan riippumatta Sveitsin alueella seuraavat erioikeudet ja vapaudet:

- a) lainkäyttöllinen koskemattomuus heidän virallisessa ominaisuudessaan suorittamiensa toimien osalta, mukaan lukien heidän suulliset lausumansa sekä kirjalliset esityksensä, jollei sellaisissa perussopimusten määräyksissä, jotka toisaalta koskevat virkamiesten ja muun henkilöstön vastuuta unionia kohtaan ja toisaalta Euroopan unionin tuomioistuimen toimivaltaa unionin ja sen virkamiesten ja muun henkilöstön välisissä riidoissa, toisin määrätä. Tämä koskemattomuus jatkuu heidän tehtäviensä päättymisen jälkeenkin;
- b) maahanmuuttoa koskevat rajoitukset tai ulkomaalaisten rekisteröintiä koskevat muodollisuudet eivät koske heitä, heidän puolisoitaan eikä heidän huollettavana olevia perheenjäseniään;
- c) valuutta- ja valuutanvaihtosääntelyssä samat helpotukset, jotka tavallisesti myönnetään kansainvälisten järjestöjen virkamiehille;
- d) oikeus tuoda maahan tullitta huonekalunsa ja henkilökohtainen käyttöomaisuutensa, kun he ensimmäisen kerran ryhtyvät hoitamaan tehtäviään Sveitsissä, ja heillä on oikeus viedä uudelleen nämä huonekalut ja tämä omaisuus tullitta virkatehtävien päättyessä, jollei Sveitsin hallitus aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja;

- e) oikeus tuoda maahan tullitta henkilökohtaiseen käyttöönsä auto, jonka he ovat hankkineet kyseisen maan sisämarkkinoita koskevin ehdoin joko siinä maassa, jossa he ovat viimeksi asuneet, tai maassa, jonka kansalaisia he ovat, sekä viedä se uudelleen tullitta, jollei Sveitsin hallitus aseta tuonnille tai viennille tarpeelliseksi katsomiaan ehtoja.

8 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 12 artiklan mukaisesti)

Unionin lainsäädännössä vahvistetuin edellytyksin ja siinä vahvistettua menettelyä noudattaen viraston virkamiehet ja muu henkilöstö ovat velvollisia maksamaan unionille veroa viraston heille maksamista palkoista ja palkkioista.

He eivät maksa viraston maksamista palkoista ja palkkiosta veroa Sveitsin liittovaltiolle, kantoneille eikä kunnille.

9 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 13 artiklan mukaisesti)

Sovellettaessa tuloverotusta, varallisuusverotusta ja perintöverotusta sekä kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi Sveitsin ja unionin jäsenvaltioiden välillä tehtyjä yleissopimuksia viraston niiden virkamiesten ja sen muun henkilöstön kotipaikan, jotka hoitaakseen tehtäväänsä viraston palveluksessa muuttavat verotuksellisista syistä Sveitsin alueelle heidän ryhtyessä hoitamaan tehtäviään virastossa, katsotaan sekä Sveitsissä että maassa, jossa heillä on verotuksellinen kotipaikka, olevan edelleen viimeksi mainitussa maassa, jos se on unionin jäsenvaltio. Tätä määräystä sovelletaan myös puolisoon, jos tämä ei harjoita omaa ansiotoimintaa, sekä tässä artiklassa tarkoitettujen henkilöiden huollettavina oleviin lapsiin.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetuille henkilöille kuuluva Sveitsissä sijaitseva irtain omaisuus on vapautettu perintöverosta Sveitsissä. Määrättäessä perintöveroa tällaisen omaisuuden katsotaan olevan jäsenvaltiossa, jossa kyseisillä henkilöillä on verotuksellinen kotipaikka, jollei kolmansien maiden oikeuksista ja kaksinkertaista verotusta koskevien kansainvälisten yleissopimusten määräysten soveltamisesta mahdollisesti muuta johdu.

Tämän artiklan määräyksiä sovellettaessa ei oteta huomioon sellaista kotipaikkaa, joka on hankittu ainoastaan tehtävien hoitamiseksi muiden kansainvälisten järjestöjen palveluksessa.

10 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 14 artiklan mukaisesti)

Unionin lainsäädännössä vahvistetaan unionin virkamiehiä ja muuta henkilöstöä koskeva sosiaalietuusjärjestelmä.

Viraston virkamiesten ja henkilöstön ei näin ollen tarvitse olla Sveitsin sosiaaliturvajärjestelmän jäseniä edellyttäen, että he kuuluvat jo unionin virkamiehiä ja muuta henkilöstöä koskevaan sosiaalietuusjärjestelmään. Viraston henkilöstön kanssa samassa taloudessa elävät perheenjäsenet kuuluvat unionin virkamiehiä ja muuta henkilöstöä koskevan sosiaalietuusjärjestelmän piiriin sillä edellytyksellä, että he eivät ole muun työnantajan kuin viraston palveluksessa ja että he eivät saa sosiaaliturvaetuuksia unionin jäsenvaltiolta tai Sveitsiltä.

11 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 15 artiklan mukaisesti)

Unionin lainsäädännössä määritetään viraston virkamiesten ja muun henkilöstön ryhmät, joihin sovelletaan kokonaisuudessaan tai osittain 7, 8 ja 9 artiklan säännöksiä.

Virkamiesten ja muun näihin ryhmiin kuuluvan henkilöstön nimet, ura-alueet ja osoitteet toimitetaan määräajoin tiedoksi Sveitsille.

12 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 17 artiklan mukaisesti)

Viraston virkamiehille ja muulle henkilöstölle myönnetään erioikeudet, vapaudet ja helpotukset yksinomaan viraston etuun liittyen.

Viraston on kumottava virkamiehelle tai muulle henkilöstölle myönnetty vapaus silloin kun virasto katsoo, että tämä kumoaminen ei ole ristiriidassa viraston edun kanssa.

13 ARTIKLA

(Pöytäkirjan (N:o 7) 18 artiklan mukaisesti)

Tämän lisäyksen soveltamiseksi virasto toimii yhteistyössä asianomaisten Sveitsin tai unionin jäsenvaltioiden vastuussa olevien viranomaisten kanssa.

VOIMASSA OLEVIA SVEITSIN RAJAYHDYSJOHTOJEN
PITKÄAIKAISIA KAPASITEETTIVARAUKSIA
KOSKEVA SIIRTYMÄJÄRJESTELY

A JAKSO

TALOUELLISEN KORVAUKSEN PERIAATTEET

1 ARTIKLA

Yleiset periaatteet ja soveltamisala

1. Tässä liitteessä vahvistetaan B jaksossa lueteltujen sopimusten haltijoille maksettavaa taloudellista korvausta koskevan siirtymäjärjestelyn periaatteet.
2. Taloudellinen korvaus määritetään 2 artiklan mukaisesti lasketun sopimuksenhaltijan kapasiteettivaraussopimuksen taloudellisen arvon perusteella.
3. Taloudellinen korvaus myönnetään tämän sopimuksen 8 artiklan 1 kohdassa vahvistetuksi siirtymäkaudeksi.

4. Ennen Sveitsin osallistumista yhteenkytkettyihin vuorokausimarkkinoihin sopimuksenhaltijoiden, jotka haluavat saada taloudellista korvausta, on hankittava tarvittava rajat ylittävä kapasiteetti Joint Allocation Officen, jäljempänä 'JAO', toteuttamassa huutokaupassa JAO:n vahvistamien sovellettavien sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti. Sopimuksenhaltijoilla ei ole oikeutta korvaukseen, jos ne eivät ole onnistuneet hankkimaan tarvittavaa kapasiteettia huutokauppaprosessissa.

5. Kun Sveitsi on liittynyt yhteenkytkettyihin vuorokausimarkkinoihin, sopimuksenhaltijoiden, jotka haluavat saada taloudellista korvausta, on osoitettava, että niiden tarjous on hyväksytty vuorokausimarkkinoiden prosessissa niiden sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti, jotka on vahvistettu kapasiteetin jakamista ja ylikuormituksen hallintaa koskevien suuntaviivojen vahvistamisesta 24 päivänä heinäkuuta 2015 annetussa asetuksessa (EU) 2015/1222 (EUVL L 197, 25.7.2015, s. 24, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2015/1222/oj>).

2 ARTIKLA

Taloudellisen korvauksen laskeminen

1. Taloudellinen korvaus lasketaan 2 ja 3 kohdassa määritellyn korvattavan määrän (ilmaistuna megawatteina tietyn tunnin osalta) perusteella kerrottuna 4 kohdassa määritellyllä korvaushinnalla (ilmaistuna euroina megawattituntia kohti).

2. Kunkin sopimuksen osalta korvattava määrä on:

- a) ennen kuin Sveitsi liittyy yhteenkytkettyihin vuorokausimarkkinoihin, sopimuksenhaltijalle huutokaupprosessissa jaettu kapasiteetti (ilmaistuna megawatteina tietyn tunnin osalta). Sopimuksenhaltijan on korvausta hakiessaan esitettävä todisteet siitä, että rajat ylittävä kapasiteetti on hankittu ja käytetty sopimuksen mukaiseen määrään asti ja että tuotantolaitos on ollut käytettävissä asianomaisessa markkina-aikayksikössä;
- b) sen jälkeen, kun Sveitsi on liittynyt yhteenkytkettyihin vuorokausimarkkinoihin, asianomaisen tarjousalueen yhteenkytkettyjen vuorokausimarkkinoiden prosessissa hyväksytyn tarjouksen määrä (ilmaistuna megawatteina tietyn tunnin osalta) sopimuksen mukaiseen enimmäismäärään asti. Sopimuksenhaltijan on korvausta hakiessaan esitettävä todisteet hyväksytyn tarjouksen mukaisesta määrästä ja siitä, että tuotantolaitos on ollut käytettävissä asianomaisessa markkina-aikayksikössä.

3. Kunakin vuonna 2 kohdan mukaista korvattavaa määrää vähennetään seuraavien prosenttiosuuksien mukaisesti:

- Ranskasta Sveitsiin suuntautuvien siirtojen osalta 74,3 prosenttiin talvikaudella (1 päivästä lokakuuta 30 päivään huhtikuuta) ja 68,5 prosenttiin kesäkaudella (1 päivästä toukokuuta 30 päivään syyskuuta);
- Sveitsistä Ranskaan suuntautuvien siirtojen osalta 93,9 prosenttiin talvikaudella (1 päivästä lokakuuta 30 päivään huhtikuuta) ja 100 prosenttiin kesäkaudella (1 päivästä toukokuuta 30 päivään syyskuuta).

4. Korvaushinta lasketaan jälkikäteen Sveitsin ja Ranskan vuorokausimarkkinoiden selvityshintojen positiivisena erotuksena, ottaen huomioon kapasiteettivaruksen suunta; selvityshinnat perustuvat vuorokausimarkkinoiden aikavälin markkinatulokseen, joka lasketaan erikseen kullekin markkina-aikayksikölle. Jos hintaero on negatiivinen, korvausta ei makseta.

5. Edellä 1–4 kohdan mukaisesti laskettua korvausta alennetaan lisäksi 20 prosentilla, jotta voidaan ottaa huomioon sopimuksenhaltijoiden rahoitusosuus verkon ylläpito- ja pääomakustannuksiin.
6. Jos 1–5 kohdan mukaisesti laskettujen sopimuksenhaltijoille maksettavien korvausten kokonaismäärä ylittää Ranskan ja Sveitsin väliseltä rajalta saatavat tai sille jaetut pullonkaulatulot, korvausmaksuja alennetaan suhteellisesti kaikkien sopimuksenhaltijoiden osalta sen varmistamiseksi, että kokonaiskorvaukset eivät ylitä käytettävissä olevia pullonkaulatuloja.
7. Tämän artiklan mukaisesti kullekin sopimuksenhaltijalle laskettu taloudellinen kokonaiskorvaus maksetaan jälkikäteen kuukausittain.

3 ARTIKLA

Korvauksen rahoitus

Edellä 2 artiklassa tarkoitettu taloudellinen korvaus rahoitetaan Ranskan ja Sveitsin rajalla kapasiteetin jakamisesta syntyvillä pullonkaulatuloilla, jotka saadaan joko JAO:n järjestämästä kyseistä rajaa koskevasta kapasiteettihuutokaupasta tai jotka jaetaan kyseiselle rajalle pullonkaulatulojen jakomenetelmää käyttäen.

4 ARTIKLA

Täytäntöönpano, seuranta ja riitojenratkaisu

1. Ranskan ja Sveitsin kansalliset sääntelyviranomaiset sopivat tarvittaessa tämän liitteen sääntöjen täytäntöönpanemista koskevista menettelyistä kolmen kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta. Niiden on toimitettava luonnos menettelyistä ACERille, komissiolle ja sekakomitealle kahden kuukauden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.
2. Ranskan ja Sveitsin kansalliset sääntelyviranomaiset vastaavat sen tarkistamisesta, että siirtoverkonhaltijat ja sopimuksenhaltijat noudattavat 1 kohdan mukaisesti laadittuja menettelyjä, mukaan lukien sen tarkistamisesta, että sopimuksenhaltijoille myönnettävä korvaus rajoittuu tämän liitteen B jaksossa lueteltuihin sopimuksiin. Kansallisten sääntelyviranomaisten on toimitettava ACERille ja sekakomitealle vuosittain kertomus siirtymämekanismin soveltamisesta seuraavan vuoden 1 päivään maaliskuuta mennessä.
3. Jos kansalliset sääntelyviranomaiset eivät pääse yhteisymmärrykseen 1 kohdan mukaisista menettelyistä kolmen kuukauden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta, Sveitsi voi saattaa asian sekakomitean käsiteltäväksi, joka päättää täytäntöönpanomenettelyistä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on saatettu käsiteltäväksi.
4. Sen estämättä, mitä 1–3 kohdassa määrätään, sopimuksenhaltijoilla on oikeus saada taloudellista korvausta tämän sopimuksen voimaantulopäivästä siirtymäkauden loppuun saakka.

B JAKSO

TALOUDELLISEN KORVAUKSEN PIIRIIN KUULUVAT PITKÄAIKAISET KAPASITEETINVARAUSSOPIMUKSET

Suunta	Sopimuksen nimi	Teknologia	Myöhäisin sallittu päättymispäivä
FR => CH	EOS CNP Cattenom 3 / 4	Ydinvoima	Tuotannon lopettaminen yksiköissä
FR => CH	NOK 94 / EDF 95	Ydinvoima	30.9.2036
FR => CH	EDL Cattenom 3 / 4	Ydinvoima	Tuotannon lopettaminen yksiköissä
FR => CH	EDL 2000	Ydinvoima	31.12.2039
FR => CH	Participation Bugey 2	Ydinvoima	Tuotannon lopettaminen yksikössä
FR => CH	Participation Bugey 3	Ydinvoima	Tuotannon lopettaminen yksikössä
FR => CH	EOS Cleuson Dixence	Vesivoima	30.4.2030
CH => FR	EOS Cleuson Dixence	Vesivoima	30.4.2030
FR => CH	Emosson Pompage	Vesivoima	Tuotannon lopettaminen yksikössä
CH => FR	Emosson Turbine	Vesivoima	Tuotannon lopettaminen yksikössä

C JAKSO

VESIVOIMALAITOKSET, JOTKA VOIVAT SÄILYTTÄÄ KAPASITEETTIVARAUKSIA ENINTÄÄN 65 MW

Suunta	Voimalaitoksen nimi	Suurin sallittu kapasiteettivaraus [MW]	Myöhäisin sallittu päättymispäivä
FR => CH	Kembs	35	Toimiluvan päättyminen (31.12.2035)
FR => CH	FM Chatelot	15	Toimiluvan päättyminen (31.12.2028)
CH => FR	FM Chatelot	30	Toimiluvan päättyminen (31.12.2028)
AT => CH	GKW Inn	13,3	Toimiluvan päättyminen (vuoden 2050 jälkeen)
CH => IT	Kraftwerke Hinterrhein	65	Toimiluvan päättyminen (31.12.2042)
FR => CH	Bagnes Martigny (Champsec)	2	Toimiluvan päättyminen (31.12.2041)
CH => FR	Forces Motrices de Mauvoisin	41	Toimiluvan päättyminen (31.12.2041)

VALTIONTUKI

VAPAUTUKSET JA SELVENNYKSET

A JAKSO

13 ARTIKLAN 2 KOHDAN C ALAKOHDASSA TARKOITETUT
SISÄMARKKINOIDEN MOITTEETTOMAN TOIMINNAN
KANSSA YHTEENSOPIVAT TOIMENPITEET

1. Seuraavat Sveitsin voimassa olevat toimenpiteet ovat yhteensopivia sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa, eikä niihin sovelleta 14 artiklan 3 kohdan b alakohtaa:
 - a) energialain¹ 25–29 §:n mukaiset uusiutuviin energialähteisiin perustuvan sähköntuotannon investointiavustukset, mukaan lukien vesivoimalain² 50 a §:n mukainen tilapäinen vapautus vesirojalteista;
 - b) energialain 29 a–29 e §:n mukaiset uusiutuviin energialähteisiin perustuva sähköntuotantoa koskevat hinnanosopimukset;
 - c) energialain 33 a §:n mukainen rahoitusosuus biomassalaitosten toimintakustannuksiin;
 - d) energialain 33 §:n mukaiset geotermisiä voimalaitoksia koskevat takaukset;

¹ Energiegesetz, annettu 30 päivänä syyskuuta 2016 (EnG, SR 730.0), sellaisena kuin sitä sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

² Bundesgesetz über die Nutzbarmachung der Wasserkräfte, annettu 22 päivänä joulukuuta 1916 (WRG, SR 721 80), sellaisena kuin sitä sovelletaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

- e) vesiensuojelulain¹ 80 §:n 2 momentin mukainen korvaus jäämävirtoihin liittyvistä toimenpiteistä; ja
 - f) energialain 34 §:n mukainen korvaus vesivoimaan liittyvistä ekologisista ennallistamistoimenpiteistä (lyhytaikaissäännöstely, sedimenttien siirtäminen ja kalojen vaeltaminen).
2. Sveitsin viranomaiset sitoutuvat siihen, että tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen laitoksille, joihin ei sovelleta asetuksen (EU) 2019/943² 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan tai 5 artiklan 4 kohdan mukaista poikkeusta, voidaan myöntää uutta tukea sähköntuotantoon 1 kohdassa mainittujen toimenpiteiden osalta ainoastaan seuraavin edellytyksin:
- ne velvoitetaan myymään sähköntuotantonsa markkinoilla;
 - niitä ei kannusteta tarjoamaan tuotantoaan alle rajakustannustensa, ja ne eivät saa tukea tuotantoon aikana, jolloin kyseisen tuotannon markkina-arvo on negatiivinen.
3. Edellä olevan 1 kohdan a ja b alakohdan määräysten soveltaminen päättyy kymmenen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta ja 1 kohdan c–f alakohdan määräysten soveltaminen päättyy kuuden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta. Näiden määräaikojen päätyttyä Sveitsin valvontaviranomainen sisällyttää nämä toimenpiteet sen 15 artiklan 4 kohdan mukaisesti suorittamaan jatkuvaan seurantaan.

¹ Bundesgesetz über den Schutz der Gewässer, annettu 24 päivänä tammikuuta 1991 (GschG, SR 814 20), sellaisena kuin sitä sovelletaan 1 päivänä helmikuuta 2023.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/943, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähkön sisämarkkinoista (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 54), sellaisena kuin sitä sovelletaan liitteen mukaisesti.

B JAKSO

13 ARTIKLAN 3 KOHDAN E ALAKOHDASSA TARKOITETUT TUKIMUODOT, JOITA VOIDAAN PITÄÄ YHTEENSOPIVINA SISÄMARKKINOIDEN MOITTEETTOMAN TOIMINNAN KANSSA

Seuraavia tukimuotoja voidaan pitää yhteensopivina sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa:

— —

13 ARTIKLAN 4 KOHDASSA TARKOITETTU RYHMÄPOIKKEUS

Tukea pidetään yhteensopivana sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kanssa ja se vapautetaan 14 artiklan mukaisista ilmoitusvaatimuksista, jos se myönnetään seuraavissa määräyksissä vahvistettujen aineellisten edellytysten mukaisesti:

- a) Tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti 17 päivänä kesäkuuta 2014 annetun komission asetuksen (EU) N:o 651/2014 I ja III luku (EUVL L 187, 26.6.2014, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/651/oj>), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 23 päivänä kesäkuuta 2023 annetulla komission asetuksella (EU) 2023/1315 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 ja kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen, jalostamisen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävien tukien tiettyjen muotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) 2022/2473 muuttamisesta (EUVL L 167, 30.6.2023, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1315/oj>);
- b) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen 20 päivänä joulukuuta 2011 annetun komission päätöksen 1–6 artikla (EUVL L 7, 11.1.2012, s. 3, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2832/oj>).

13 ARTIKLAN 6 KOHDASSA TARKOITETTU VÄHÄMERKITYKSINEN TUKEA

Vähämerkityksellisellä tuella tarkoitetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen 13 päivänä joulukuuta 2023 annetussa komission asetuksessa (EU) 2023/2831 tarkoitettua vähämerkityksistä tukea (EUVL L, 2023/2831, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2831/oj>).

Yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävän tuen yhteydessä vähämerkityksellisellä tuella tarkoitetaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen 12 päivänä joulukuuta 2023 annetussa komission asetuksessa (EU) 2023/2832 tarkoitettua vähämerkityksistä tukea (EUVL L, 2023/2832, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2832/oj>).

VALTIONTUKI

14 ARTIKLAN 2 KOHDASSA TARKOITETUT EUROOPAN UNIONISSA SOVELLETTAVAT
YLEISET JA ALAKOHTAISET SÄÄDÖKSET

A JAKSO

YLEISET JA ALAKOHTAISET SÄÄDÖKSET

1. Tämän sopimuksen III osan soveltamiseksi ja 14 artiklan 2 kohdan nojalla unioni soveltaa seuraavia säädöksiä:
 - a) neuvoston asetus (EU) 2015/1589, annettu 13 päivänä heinäkuuta 2015, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EUVL L 248, 24.9.2015, s. 9),
ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2015/1589/oj>;
 - b) komission asetus (EY) N:o 794/2004, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 täytäntöönpanosta (EUVL L 140, 30.4.2004, s. 1,
ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2004/794/oj>), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 1 päivänä joulukuuta 2016 annetulla komission asetuksella (EU) 2016/2105 asetuksen (EY) N:o 794/2004 liitteen I muuttamisesta sen lomakkeen osalta, jolla ilmoitetaan kalastus- ja vesiviljelyalalla myönnettävästä valtiontuesta (EUVL L 327, 2.12.2016, s. 19, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/2105/oj>);

- c) komission asetus (EU) N:o 651/2014, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (EUVL L 187, 26.6.2014, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/651/oj>), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 23 päivänä kesäkuuta 2023 annetulla komission asetuksella (EU) 2023/1315 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 ja kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen, jalostamisen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävien tukien tiettyjen muotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) 2022/2473 muuttamisesta (EUVL L 167, 30.6.2023, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1315/oj>);
- d) komission päätös, annettu 20 päivänä joulukuuta 2011, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 106 artiklan 2 kohdan määräysten soveltamisesta tietyille yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille korvauksena julkisista palveluista myönnettävään valtiontukeen (EUVL L 7, 11.1.2012, s. 3, ELI: [http://data.europa.eu/eli/dec/2012/21\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2012/21(1)/oj));
- e) komission asetus (EU) 2023/2831, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L, 2023/2831, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2831/oj>);
- f) komission asetus (EU) 2023/2832, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L, 2023/2832, 15.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2832/oj>).

2. Tämän sopimuksen III osan soveltamiseksi ja 14 artiklan 3 kohdan nojalla Sveitsi perustaa valtiontukien valvontajärjestelmän, jolla varmistetaan jatkuvasti 14 artiklan 2 kohdan ja tämän jakson 1 kohdan mukaista unionissa sovellettavaa tasoa vastaava valvonnan ja täytäntöönpanon taso.

B JAKSO

SUUNTAVIIVAT, TIEDONANNOT JA KOMISSION PÄÄTÖSKÄYTÄNTÖ

1. Tämän sopimuksen III osan soveltamiseksi ja 14 artiklan 3 kohdan nojalla Sveitsin valvontaviranomainen ja Sveitsin toimivaltaiset oikeusviranomaiset ottavat asianmukaisesti huomioon Euroopan komissiota sitovat suuntaviivat ja tiedonannot sekä komission päätöksentekokäytännön ja noudattavat niitä varmistaakseen, että valvonnan ja täytäntöönpanon taso vastaa unionissa sovellettavaa tasoa.
2. Komissio antaa sekakomitealle tiedoksi ja julkistaa suuntaviivat ja tiedonannot, joita se pitää tämän sopimuksen nojalla merkityksellisinä.

YMPÄRISTÖ

Tämän sopimuksen 20 artiklassa ja 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut ympäristönsuojelua koskevat unionin säädökset ovat seuraavat:

1. 32011 L 0092: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/92/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista (EUVL L 26, 28.1.2012, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/92/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavalla:
 - 32014 L 0052: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/52/EU, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 2011/92/EU muuttamisesta (EUVL L 124, 25.4.2014, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/52/oj>).
2. 32001 L 0042: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY, annettu 27 päivänä kesäkuuta 2001, tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (EYVL L 197, 21.7.2001, s. 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj>).
3. 32016 L 0802: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/802, annettu 11 päivänä toukokuuta 2016, tiettyjen nestemäisten polttoaineiden rikkipitoisuuden vähentämisestä (EUVL L 132, 21.5.2016, s. 58, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/802/oj>).

4. 32010 L 0075: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/75/EU, annettu 24 päivänä marraskuuta 2010, teollisuuden päästöistä (yhtenäistetty ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen) (EUVL L 334, 17.12.2010, s. 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj>).
5. 32009 L 0147: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY, annettu 30 päivänä marraskuuta 2009, luonnonvaraisten lintujen suojelusta (EUVL L 20, 26.1.2010, s. 7, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/147/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:
- 32013 L 0017: Neuvoston direktiivi 2013/17/EU, annettu 13 päivänä toukokuuta 2013, tiettyjen ympäristöalan direktiivien mukauttamisesta Kroatian tasavallan liittymisen johdosta (EUVL L 158, 10.6.2013, s. 193, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/17/oj>);
 - 32019 R 1010: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetetus (EU) 2019/1010, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, raportointivelvoitteiden yhdenmukaistamisesta ympäristöön liittyvän lainsäädännön alalla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 166/2006 ja (EU) N:o 995/2010, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2002/49/EY, 2004/35/EY, 2007/2/EY, 2009/147/EY ja 2010/63/EU, neuvoston asetusten (EY) N:o 338/97 ja (EY) N:o 2173/2005 sekä neuvoston direktiivin 86/278/ETY muuttamisesta (EUVL L 170, 25.6.2019, s. 115, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1010/oj>).

6. 32004 L 0035: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta (EUVL L 143, 30.4.2004, s. 56, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2004/35/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:
- 32006 L 0021: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/21/EY, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2006, kaivannaisteollisuuden jätehuollosta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta (EUVL L 102, 11.4.2006, s. 15, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2006/21/oj>);
 - 32009 L 0031: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/31/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009, hiilidioksidin geologisesta varastoinnista ja neuvoston direktiivin 85/337/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2000/60/EY, 2001/80/EY, 2004/35/EY, 2006/12/EY ja 2008/1/EY ja asetuksen (EY) N:o 1013/2006 muuttamisesta (EUVL L 140, 5.6.2009, s. 114, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2009/31/oj>);
 - 32013 L 0030: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/30/EU, annettu 12 päivänä kesäkuuta 2013, merellä tapahtuvan öljyn- ja kaasunpöraustoiminnan turvallisuudesta ja direktiivin 2004/35/EY muuttamisesta (EUVL L 178, 28.6.2013, s. 66, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/30/oj>);

- 32019 R 1010: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2019/1010, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, raportointivelvoitteiden yhdenmukaistamisesta ympäristöön liittyvän lainsäädännön alalla ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 166/2006 ja (EU) N:o 995/2010, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2002/49/EY, 2004/35/EY, 2007/2/EY, 2009/147/EY ja 2010/63/EU, neuvoston asetusten (EY) N:o 338/97 ja (EY) N:o 2173/2005 sekä neuvoston direktiivin 86/278/ETY muuttamisesta (EUVL L 170, 25.6.2019, s. 115, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1010/oj>).
-

UUSIUTUVAT ENERGIALÄHTEET

Jollei teknisissä mukautuksissa toisin määrätä,

- tässä liitteessä esitetyissä säädöksissä säädettyjen unionin jäsenvaltioita koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien katsotaan koskevan Sveitsiä;
- mainituissa säädöksissä olevia viittauksia unionin jäsenvaltioissa asuviin tai niihin sijoittautuneisiin luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin pidetään viittauksina myös Sveitsissä asuviin tai Sveitsiin sijoittautuneisiin luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin.

Tätä sovelletaan kaikilta osin tämän sopimuksen V osaan sisältyvien institutionaalisten määräysten mukaisesti.

SÄÄDÖKSET, JOIHIN VIITATAAN

1. 32018 L 2001: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001, annettu 11 päivänä joulukuuta 2018, uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (EUVL L 328, 21.12.2018, s. 82, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/2001/oj>), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:
 - 32023 L 2413: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2023/2413, annettu 18 päivänä lokakuuta 2023, direktiivin (EU) 2018/2001, asetuksen (EU) 2018/1999 ja direktiivin 98/70/EY muuttamisesta uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisen osalta sekä neuvoston direktiivin (EU) 2015/652 kumoamisesta (EUVL L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>);
 - 32022 R 0759: Komission delegoitu asetukset (EU) 2022/759, annettu 14 päivänä joulukuuta 2021, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 liitteen VII muuttamisesta jäähdytyksessä ja kaukojäähdytyksessä käytetyn uusiutuvan energian määrän laskentamenetelmän osalta (EUVL L 328, 18.5.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2022/759/oj);
 - 32024 L 1711: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1711, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta (EUVL L, 2024/1711, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj>).

Tätä sopimusta sovellettaessa direktiivin (EU) 2018/2001 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

a) Lisätään 2 artiklaan seuraava:

”Termin määritelmää sovelletaan ainoastaan, jos kyseistä termiä käytetään määräyksessä, joka on sisällytetty Euroopan unionin ja Sveitsin välisen sähkönsopimuksen liitteeseen VI.”

b) Muutetaan 3 artikla seuraavasti:

i) artiklan 1 kohtaa ei sovelleta;

ii) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”Sveitsin on asetettava ohjeellinen tavoite, jonka mukaan uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on 48,4 prosenttia sen energian kokonaisloppukulutuksesta vuonna 2030. Sekakomitea mukauttaa tätä tavoitetta vuoden 2030 jälkeisiä kausia varten ottaen huomioon unionissa sovellettavan tavoitteen. Sveitsi julkaisee tietoja ja tiedottaa Euroopan unionin ja Sveitsin välisellä sähkönsopimuksella perustetulle sekakomitealle edistymisestä kohti kyseistä tavoitetta ja direktiivin (EU) 2018/2001 19 ja 26–31 a artiklan täytäntöönpanosta mainitun sopimuksen liitteen VI mukaisesti vähintään joka toinen vuosi.”

iii) korvataan 3 c kohdan a alakohta seuraavasti:

”a) sahatukkien, vaneritukkien, teollisuuslaatuisten raakapuun, kantojen ja juurien käyttämiselle sähkön tuotantoon;”

iv) artiklan 3 c kohdan b alakohtaa sekä 4, 5 ja 6 kohtaa ei sovelleta;

v) muutetaan 4 a kohtaa seuraavasti:

”4 a. Sveitsin on laadittava puitteet, joihin voi sisältyä tukijärjestelmiä ja toimenpiteitä uusiutuvan sähkön ostosopimusten käyttöönoton helpottamiseksi ja jotka mahdollistavat uusiutuvan sähkön käyttöönoton 2 kohdassa tarkoitetun kansallisen tavoitteen mukaisella tasolla. Näissä puitteissa on erityisesti keskityttävä jäljellä olevien uusiutuvan sähkön laajaa tarjontaa koskevien esteiden poistamiseen ja tarvittavan siirto-, jakelu- ja varastointi-infrastruktuurin, myös samalla paikalla sijaitsevien energiavarastojen, kehittämiseen. Puitteiden suunnittelussa Sveitsin on otettava huomioon uusiutuva lisäenergia, jota tarvitaan liikenne-, teollisuus-, rakennus- sekä lämmitys- ja jäähdytysaloilla esiintyvään kysyntään vastaamiseksi sekä muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden tuotannossa.”

c) Direktiivin 5 artiklaa ei sovelleta.

d) Direktiivin 8–14 artiklaa ei sovelleta.

e) Direktiivin 15 artiklaa ja 15 b–16 f artiklaa ei sovelleta. Sen sijaan Sveitsin on pidettävä voimassa ja vahvistettava vertailukelpoiset säännöt, jotta saavutetaan tavoite lisätä uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön osuutta. Nämä säännöt koskevat muun muassa seuraavia seikkoja:

i) sellaisten alueiden osoittaminen, joilla uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan sähkön tuotantolaitoksia voidaan rakentaa;

ii) yleisön osallistuminen;

iii) nopeat ja tehokkaat lupamenettelyt;

iv) asianmukainen yleisen edun mukainen asema uusiutuville energialähteille.

f) Direktiivin 15 a artiklaa ei sovelleta.

g) Direktiivin 17 artiklaa ei sovelleta.

h) Direktiivin 18 artiklan 1, 2 ja 4–6 kohtaa ei sovelleta.

i) Korvataan 18 artiklan 3 kohta seuraavasti:

”Sveitsin on vahvistettava puitteet, joilla varmistetaan riittävä määrä koulutettuja ja hyväksynnän saaneita i) kaikkia uusiutuvan energian muotoja hyödyntävien, rakennuksissa, teollisuudessa ja maataloudessa käytettävien lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmien asentajia, ii) aurinkosähköjärjestelmien, mukaan lukien energiavarastot, asentajia ja iii) kysyntäjoustopotentialin mahdollistavien latauspisteiden asentajia, jotta edistetään 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti asetetun tavoitteen saavuttamisen edellyttämää uusiutuvan energian lisäystä.”

j) Sveitsi ei saa soveltaa 19 artiklaa muuhun energiaan kuin sahatukeista, vaneritukeista, teollisuuslaatuudesta raakapuusta, kannoista ja juurista tuotettuun sähköön.

k) Direktiivin 20 artiklaa ja 20 a artiklan 3 ja 4 kohtaa ei sovelleta.

l) Direktiivin 20 a artiklan 1, 2 ja 5 kohtaa sovelletaan kolmen vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta.

- m) Direktiivin 21 ja 22 artiklaa ei sovelleta. Sen sijaan Sveitsin on pidettävä voimassa ja vahvistettava vertailukelpoiset säännöt, jotka koskevat itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttäviä kuluttajia ja uusiutuvan energian yhteisöjä sähköalalla.
- n) Direktiivin 22 a–25 artiklaa ei sovelleta.
- o) Lisätään 26 artiklaan seuraava:

”Sveitsi voi asettaa ravinto- tai rehukasveista tuotettujen biopolttoaineiden, bionesteiden ja biomassapolttoaineiden osuudeksi 0 prosenttia.”
- p) Direktiivin 27 artiklan 1–5 kohtaa ei sovelleta.
- q) Direktiivin 28 artiklan 6 ja 7 kohtaa ei sovelleta.
- r) Direktiivin 29 artiklan 7 a ja 7 b kohtaa ei sovelleta.
- s) Direktiivin 29 a artiklan 2 kohtaa ei sovelleta.

t) Muutetaan 30 artikla seuraavasti:

i) korvataan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan johdantokappale seuraavasti:

”Kun uusiutuvat polttoaineet on laskettava 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin tavoitteisiin, jäsenvaltioiden on vaadittava talouden toimijoita osoittamaan tämän artiklan 8 kohdan nojalla hyväksytyn täytäntöönpanosäädöksen mukaisesti pakollisten, riippumattomien ja avointen tarkastusten avulla, että 29 artiklan 2–7 ja 10 kohdassa sekä 29 a artiklan 1 kohdassa säädetty uusiutuvia polttoaineita koskevat kestävyyskriteerit ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevat kriteerit on täytetty. Tätä varten niiden on edellytettävä talouden toimijoilta sellaisen ainetasejärjestelmän käyttöä, joka”;

ii) korvataan 2 kohta seuraavasti:

”2. Jos erä prosessoidaan, erän kestävyysominaisuuksia ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisominaisuuksia koskevat tiedot on mukautettava ja liitettävä tuotokseen seuraavien sääntöjen mukaisesti:

a) jos raaka-aine-erän prosessointi tuottaa vain yhden tuotoksen, joka on tarkoitettu biopolttoaineiden, bionesteiden tai biomassapolttoaineiden tai muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon, erän koko ja erään liittyvät kestävyysominaisuuksien ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisominaisuuksien määrät on mukautettava soveltamalla muuntokerrointa, joka on tällaiseen tuotantoon tarkoitettun tuotoksen massan ja prosessiin menevän raaka-aineen massan välinen suhde;

b) jos raaka-aine-erän prosessointi tuottaa enemmän kuin yhden tuotoksen, joka on tarkoitettu biopolttoaineiden, bionesteiden tai biomassapolttoaineiden tai muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien polttoaineiden tuotantoon, kuhunkin tuotokseen on sovellettava erillistä muuntokerrointa ja on käytettävä erillistä ainetasetta.”

iii) korvataan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäinen virke seuraavasti:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että talouden toimijat toimittavat luotettavaa tietoa 29 artiklan 2–7 ja 10 kohdassa sekä 29 a artiklan 1 kohdassa säädettyjen kestävyyskriteerien ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevien kriteerien noudattamisesta ja että talouden toimijat saattavat pyynnöstä asiaankuuluvan jäsenvaltion käyttöön kyseisten tietojen pohjana käytetyt lähtötiedot.”

iv) korvataan 3 kohdan toisen alakohdan ensimmäinen virke seuraavasti:

”Tässä kohdassa säädettyjä velvoitteita sovelletaan riippumatta siitä, ovatko uusiutuvat polttoaineet unionissa valmistettuja vai unioniin tuotuja.”

v) korvataan 10 kohdan johdantokappale seuraavasti:

”10. Komissio tutkii Sveitsin pyynnöstä, joka voi perustua talouden toimijan pyyntöön, kaiken saatavilla olevan näytön perusteella, onko 29 artiklan 2–7 ja 10 kohdassa ja 29 a artiklan 1 kohdassa säädetyt kestävyyskriteerit ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevat kriteerit uusiutuvien polttoaineiden lähteen suhteen täytetty.”

vi) korvataan 10 kohdan a ja b alakohta seuraavasti:

- ”a) ottaa kyseisestä lähteestä peräisin olevat uusiutuvat polttoaineet huomioon 29 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a, b ja c alakohdassa tarkoitettuja tarkoituksia varten; tai
- b) 9 kohdasta poiketen edellyttää, että uusiutuvien polttoaineiden lähteen toimittajat esittävät lisänäyttöä kyseisten kestävyyskriteerien ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevien kriteerien ja kyseisten kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevien kynnysten noudattamisesta.”

u) Korvataan 31 a artiklan 1 kohta seuraavasti:

”Komissio varmistaa viimeistään 21 päivänä marraskuuta 2024, että perustetaan unionin tietokanta, joka mahdollistaa nestemäisten ja kaasumaisten uusiutuvien polttoaineiden jäljittämisen, jäljempänä ’unionin tietokanta’.”

v) Direktiivin 32–39 artiklaa ei sovelleta.

w) Liitteitä I, I A, IV ja VIII ei sovelleta.

x) Liitteessä IX olevan A osan a ja p alakohtaa ei sovelleta.

y) Liitteitä X ja XI ei sovelleta.

2. 32019 R 807: Komission delegoitu asetus (EU) 2019/807, annettu 13 päivänä maaliskuuta 2019, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 täydentämisestä siltä osin kuin on kyse suurta epäsuoran maankäytön muutoksen riskiä aiheuttavien raaka-aineiden, joiden tuotantoalue on laajentunut merkittävästi paljon hiiltä sitovalle maalle, määrittelemisestä sekä vähäistä epäsuoran maankäytön muutoksen riskiä aiheuttavien biopolttoaineiden, bionesteiden ja biomassapolttoaineiden sertifiointista (EUVL L 133, 21.5.2019, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2019/807/oj).
3. 32023 R 1184: Komission delegoitu asetus (EU) 2023/1184, annettu 10 päivänä helmikuuta 2023, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 täydentämisestä ottamalla käyttöön unionin menetelmä, jossa vahvistetaan muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten liikenteen polttoaineiden tuotantoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt (EUVL L 157, 20.6.2023, s.11, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/1184/oj).
4. 32024 R 1408: Komission delegoitu asetus (EU) 2024/1408 komission delegoidun asetuksen (EU) 2023/1184 muuttamisesta termin yhdenmukaistamiseksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 kanssa (EUVL L, 2024/1408, 21.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/1408/oj).
5. 32023 R 1640: Komission delegoitu asetus (EU) 2023/1640, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2023, menetelmästä sellaisen biopolttoaineen ja liikenteessä käytettävän biokaasun osuuden määrittämiseksi, joka saadaan fossiilisten polttoaineiden kanssa yhteisessä prosessissa jalostettavasta biomassasta (EUVL L 205, 18.8.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/1640/oj).

6. 32023 R 1185: Komission delegoitu asetus (EU) 2023/1185, annettu 10 päivänä helmikuuta 2023, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 täydentämisestä vahvistamalla kierrätetyillä hiilipitoisilla polttoaineilla saavutettavia kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskeva vähimmäiskynnys ja täsmentämällä menetelmä muuta kuin biologista alkuperää olevilla uusiutuvilla nestemäisillä ja kaasumaisilla liikenteen polttoaineilla ja kierrätetyillä hiilipitoisilla polttoaineilla saavutettavien kasvihuonekaasupäästöjen vähennysten määrittämiseksi (EUVL L 157, 20.6.2023, s. 20, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2023/1185/oj).

Tätä sopimusta sovellettaessa delegoidun asetuksen (EU) 2023/1185 säännöksiä koskevat seuraavat mukautukset:

- a) Delegoidun asetuksen (EU) 2023/1185 säännöksiä liikennealalle toimitettavia uusiutuvista energialähteistä tuotettuja polttoaineita ja sähköä koskevien tavoitteiden ja kehittyneitä biopolttoaineita ja biokaasua koskevien tavoitteiden laskemisesta direktiivin (EU) 2018/2001 25 artiklan 2 kohdan mukaisesti ei sovelleta.
 - b) Delegoidun asetuksen (EU) 2023/1185 kierrätettyjä hiilipitoisia polttoaineita koskevia säännöksiä ei sovelleta.
7. 32022 R 2448: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2022/2448, annettu 13 päivänä joulukuuta 2022, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 29 artiklassa säädettyjen metsäbiomassaa koskevien kestävyyskriteerien noudattamisen osoittavaa näyttöä koskevista toimintaohjeista (EUVL L 320, 14.12.2022, s. 4, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2022/2448/oj).

8. 32022 D 599: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/599, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Biomass Biofuels Sustainability”(2BSvs) hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 173, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/599/oj).
9. 32022 D 600: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/600, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Bonsucro EU” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 176, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/600/oj).
10. 32022 D 601: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/601, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Better Biomass” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 179, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/601/oj).
11. 32022 D 602: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/602, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”International Sustainability & Carbon Certification – ISCC EU” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 182, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/602/oj).

12. 32022 D 604: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/604, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Red Tractor Farm Assurance Crops and Sugar Beet Scheme” hyväksymisestä direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 188, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/604/oj).
13. 32022 D 605: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/605, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”REDcert-EU” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 191, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/605/oj).
14. 32022 D 606: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/606, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Round Table on Responsible Soy with EU RED Requirements (RTRS EU RED)” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 194, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/606/oj).
15. 32022 D 607: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/607, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Roundtable on Sustainable Biomaterials (RSB) EU RED” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 197, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/607/oj).

16. 32022 D 608: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/608, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Scottish Quality Crops Farm Assurance Scheme (SQC)” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 200, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/608/oj).
17. 32022 D 609: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/609, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”SURE” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 203, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/609/oj).
18. 32022 D 610: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/610, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Trade Assurance Scheme for Combinable Crops (TASCC)” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 206, ELI http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/610/oj).
19. 32022 D 611: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/611, annettu 8 päivänä huhtikuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Universal Feed Assurance Scheme (UFAS)” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 114, 12.4.2022, s. 209, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/611/oj).

20. 32022 D 2461: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/2461, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”KZR INiG” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta sekä komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2022/603 kumoamisesta (EUVL L 321, 15.12.2022, s. 38, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/2461/oj).
21. 32022 D 1657: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/1657, annettu 26 päivänä syyskuuta 2022, vapaaehtoisen järjestelmän ”Sustainable Biomass Program” hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 249, 27.9.2022, s. 53, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/1657/oj).
22. 32022 D 1656: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/1656, annettu 26 päivänä syyskuuta 2022, sertifiointijärjestelmän ”Austrian agricultural certification scheme” (AACCS) hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2018/2001 vahvistettujen vaatimusten noudattamisen osoittamista varten biopolttoaineiden, bionesteiden, biomassapolttoaineiden, muuta kuin biologista alkuperää olevien uusiutuvien nestemäisten ja kaasumaisten polttoaineiden ja kierrätettyjen hiilipitoisten polttoaineiden osalta (EUVL L 249, 27.9.2022, s. 50, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/1656/oj).
23. 32022 R 996: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2022/996, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2022, kestävyyskriteerien, kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevien kriteerien sekä vähäistä epäsuoran maankäytön muutoksen riskiä koskevien kriteerien todentamista koskevista säännöistä (EUVL L 168, 27.6.2022, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2022/996/oj).

24. 32022 D 1655: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2022/1655, annettu 26 päivänä syyskuuta 2022, soijapavun viljelyn tyypillisistä kasvihuonekaasupäästöistä Argentiinassa tietoja sisältävän kertomuksen tunnustamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 31 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti (EUVL L 249, 27/09/2022, s. 47, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/1655/oj).
25. 32024 D 861: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2024/861, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2024, rapsinsiementen viljelyn tyypillisistä kasvihuonekaasupäästöistä Kanadassa tietoja sisältävän kertomuksen tunnustamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 31 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti (EUVL L, 2024/861, 19.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2024/861/oj).
26. 32023 D 1760: Komission täytäntöönpanopäätös (EU) 2023/1760, annettu 11 päivänä syyskuuta 2023, rapsinsiementen viljelyn tyypillisistä kasvihuonekaasupäästöistä Australiassa tietoja sisältävän kertomuksen tunnustamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2018/2001 31 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti (EUVL L 224, 12.9.2023, s. 105, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/1760/oj).
-

LIITE TÄMÄN SOPIMUKSEN 49 ARTIKLAN SOVELTAMISESTA

1 ARTIKLA

Luettelo unionin virastojen, tietojärjestelmien ja muiden toimien, joihin Sveitsi osallistuu taloudellisesti, toimista

Sveitsi osallistuu seuraavien rahoitukseen:

a) virastot:

- energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto, joka on perustettu Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta 5 päivänä kesäkuuta 2019 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2019/942 (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 22, sellaisena kuin sitä sovelletaan sopimuksen liitteen I mukaisesti), ottaen huomioon tämän sopimuksen soveltamisala (85 prosenttia kyseisen vuoden asiaankuuluvasta unionin talousarvion tukea koskevasta kohdasta);

b) tietojärjestelmät:

- unionin tietokanta, joka on perustettu uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämiseksi 11 päivänä joulukuuta 2018 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2018/2001 (EUVL L 328, 21.12.2018, s. 82, sellaisena kuin sitä sovelletaan sopimuksen liitteen VI mukaisesti);

c) muut toimet:

ei mitään.

2 ARTIKLA

Maksuehdot

1. Tämän sopimuksen 49 artiklan mukaiset maksut suoritetaan tämän artiklan mukaisesti.
2. Kun komissio esittää varainhoitovuoden rahoituspyynnön, se ilmoittaa Sveitsille seuraavat tiedot:
 - a) toiminnallisen rahoitusosuuden määrä; ja
 - b) osallistumismaksun määrä.

3. Komissio ilmoittaa Sveitsille mahdollisimman pian ja viimeistään kunkin varainhoitovuoden 16 päivänä huhtikuuta seuraavat Sveitsin osallistumista koskevat tiedot:

- a) kyseisen vuoden unionin vuotuisessa hyväksytyssä talousarviossa olevien asiaankuuluvien unionin talousarvion tukia koskevien kohtien maksusitoumusmäärärahojen määrät kunkin unionin viraston osalta, ottaen huomioon kunkin viraston osalta kaikki 1 artiklassa määritellyt mukautetut toiminnalliset rahoitusosuudet, sekä tietojärjestelmien ja muiden toimien asiaankuuluvien talousarvioiden osalta kyseisen vuoden hyväksytyyn unionin talousarvioon liittyvät maksusitoumusmäärärahojen määrät, jotka kattavat Sveitsin osallistumisen 1 artiklan mukaisesti;
- b) tämän sopimuksen 49 artiklan 7 kohdassa tarkoitetun osallistumismaksun määrä; ja
- c) virastojen osalta asiaa koskevissa unionin talousarvion tukea koskevissa budjettikohdissa vuodelle N+1 hyväksytyjä maksusitoumusmäärärahoja koskevien talousarviositoumusten määrät, jotka liittyvät unionin vuotuisen talousarvion ja jotka on merkitty asiaa koskeviin unionin talousarvion tukia koskeviin kohtiin vuonna N.

4. Komissio esittää talousarvioesityksen perusteella arvion 3 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetuista tiedoista mahdollisimman pian ja viimeistään varainhoitovuoden 1 päivänä syyskuuta.

5. Komissio esittää Sveitsille viimeistään 16 päivänä huhtikuuta ja, jos sitä sovelletaan asiaankuuluvaan virastoon, tietojärjestelmään tai muuhun toimeen, aikaisintaan 22 päivänä lokakuuta ja viimeistään 31 päivänä lokakuuta kunakin varainhoitovuonna rahoituspyynnön, joka vastaa Sveitsin tämän sopimuksen mukaista rahoitusosuutta kunkin sellaisen asiaankuuluvan viraston, tietojärjestelmän tai muun toimen tai niiden osan osalta, johon Sveitsi osallistuu.

6. Edellä 5 kohdassa tarkoitetut rahoituspyynnöt on jaoteltava eriin seuraavasti:

- a) Kunkin vuoden ensimmäisen erän, joka liittyy 16 päivään huhtikuuta mennessä esitettävään rahoituspyyntöön, on oltava enintään yhtä suuri kuin 4 kohdassa tarkoitettu arvio kyseisen viraston, tietojärjestelmän tai muun toimen vuotuisesta rahoitusosuudesta;

Sveitsi maksaa rahoituspyynnössä ilmoitetun määrän viimeistään 60 päivän kuluttua rahoituspyynnön esittämisestä;

- b) jos sellaista sovelletaan, vuoden toisen erän, joka liittyy aikaisintaan 22 päivänä lokakuuta ja viimeistään 31 päivänä lokakuuta mennessä esitettävään rahoituspyyntöön, on vastattava 4 kohdassa tarkoitetun määrän ja 5 kohdassa tarkoitetun määrän välistä erotusta, jos 5 kohdassa tarkoitettu määrä on suurempi.

Sveitsi maksaa rahoituspyynnössä ilmoitetun määrän viimeistään 21 päivänä joulukuuta. Sveitsi voi maksaa kustakin rahoituspyynnöstä erilliset maksut kunkin viraston, tietojärjestelmän tai muun toimen osalta.

7. Tämän sopimuksen ensimmäisenä voimassaolovuonna komissio esittää yhden rahoituspyynnön 90 päivän kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta.

Sveitsi maksaa rahoituspyynnössä ilmoitetun määrän viimeistään 60 päivän kuluttua rahoituspyynnön esittämisestä.

8. Jos rahoitusosuuden maksu viivästyy, Sveitsi maksaa maksamattomasta määrästä viivästyskorkoa eräpäivästä siihen päivään, jona maksamatta oleva määrä maksetaan kokonaisuudessaan.

Saamisiin, joita ei ole maksettu eräpäivänä, sovelletaan *Euroopan unionin virallisen lehden C-*sarjassa julkaistua Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioihinsa soveltamaa korkoa, joka on voimassa erääntymiskuukauden ensimmäisenä päivänä, tai joka on 0 prosenttia sen mukaan, kumpi näistä on korkeampi, korotettuna 3,5 prosenttiyksiköllä.

3 ARTIKLA

Sveitsin unionin virastoille maksaman rahoitusosuuden mukauttaminen täytäntöönpanon perusteella

Sveitsin unionin virastoille maksamaa rahoitusosuutta mukautetaan vuonna N+1, kun alustavaa toiminnallista rahoitusosuutta mukautetaan ylöspäin tai alaspäin alustavan toiminnallisen rahoitusosuuden ja mukautetun rahoitusosuuden välisellä erotuksella. Mukautettu rahoitusosuus lasketaan soveltamalla vuoden N rahoitusosuuden jakoperustetta talousarviositoumuksiin, jotka on tehty vuodelle N hyväksytyistä asiaankuuluvien unionin talousarvion tukia koskevien kohtien maksusitoumusmäärärahoista. Erotuksessa otetaan tarvittaessa huomioon kunkin viraston osalta 1 artiklassa määritelty prosentuaalinen mukautettu toiminnallinen rahoitusosuus.

4 ARTIKLA

Siirtymäjärjestelyt

Jos tämän sopimuksen voimaantulopäivä ei ole 1 päivä tammikuuta, sovelletaan tätä artiklaa 2 artiklasta poiketen.

Sopimuksen ensimmäisenä voimassaolovuonna, kuten on vahvistettu sopimuksen 49 artiklan ja tämän liitteen 1–3 artiklan mukaisesti, asianomaiseen virastoon, tietojärjestelmään tai muuhun toimeen sovellettavan kyseisen vuoden toiminnallista rahoitusosuutta vähennetään suhteellisesti ajallisesti kertomalla vuotuisen toiminnallisen rahoitusosuuden määrä seuraavien osuuksien suhteen perusteella:

- a) kalenteripäivien lukumäärä sopimuksen voimaantulopäivästä kyseisen vuoden 31 päivään joulukuuta; ja
 - b) kyseisen vuoden kalenteripäivien kokonaismäärä.
-

PÖYTÄKIRJA

VÄLITYSOIKEUDESTA

I LUKU

JOHDANTOMÄÄRÄYKSET

I.1 ARTIKLA

Soveltamisala

Jos jompikumpi sopimuspuolista, jäljempänä 'sopimuspuolet', saattaa riidan välitysmenettelyyn tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohdan tai 33 artiklan 2 kohdan mukaisesti, sovelletaan tässä pöytäkirjassa vahvistettuja sääntöjä.

I.2 ARTIKLA

Kirjaamo ja sihteeripalvelut

Haagin pysyvän välitystuomioistuimen kansainvälinen toimisto, jäljempänä 'kansainvälinen toimisto', hoitaa kirjaamotehtävät ja tarjoaa sihteeripalveluja.

I.3 ARTIKLA

Ilmoitukset ja määräaikojen laskeminen

1. Ilmoitukset, esimerkiksi tiedonannot tai ehdotukset, voidaan lähettää millä tahansa tiedonsiirtovälineellä, joka varmentaa niiden lähettämisen tai mahdollistaa niiden varmentamisen.
2. Tällaisia ilmoituksia voidaan lähettää sähköisesti vain, jos sopimuspuoli on nimennyt tai hyväksynyt osoitteen nimenomaisesti tätä tarkoitusta varten.
3. Sopimuspuolille tiedoksi annettavat ilmoitukset lähetetään Sveitsin osalta Sveitsin valaliiton ulkoasiainministeriön Euroopasta vastaavalle osastolle ja unionin osalta komission oikeudelliselle yksikölle.
4. Kaikki tässä pöytäkirjassa vahvistetut määräajat alkavat tapahtuman tai toimenpiteen toteutumisen jälkeisestä päivästä. Jos asiakirjan toimittamiselle asetettu määräaika päättyy muuna päivänä kuin unionin toimielinten tai Sveitsin hallituksen työpäivänä, asiakirjan toimittamiselle asetettu määräaika päättyy ensimmäisenä sitä seuraavana työpäivänä. Määräaikaan kuuluvat muut kuin työpäivät lasketaan mukaan.

I.4 ARTIKLA

Ilmoitus välitysmenettelyn aloittamisesta

1. Välitysmenettelyn käyttöä koskevan aloitteen tekevän sopimuspuolen, jäljempänä 'kantaja', on lähetettävä toiselle sopimuspuolelle, jäljempänä 'vastaaja', ja kansainväliselle toimistolle ilmoitus välitysmenettelyn aloittamisesta.

2. Välitysmenettelyn katsotaan alkavan sen päivän jälkeisenä päivänä, jona vastaaja vastaanottaa välitysmenettelyn aloittamista koskevan ilmoituksen.
3. Välitysmenettelyn aloittamista koskevan ilmoituksen on sisällettävä seuraavat tiedot:
- a) pyyntö riidan siirtämisestä välitysmenettelyyn;
 - b) sopimuspuolten nimet ja yhteystiedot;
 - c) kantajan edustajan nimi ja osoite;
 - d) menettelyn oikeusperusta (tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohta tai 33 artiklan 2 kohta) ja
 - i) tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa riidan aiheuttava kysymys sellaisena kuin se on virallisesti kirjattuna ratkaisua varten sekakomitean esityslistalle sopimuksen 32 artiklan 1 kohdan mukaisesti; ja
 - ii) tämän sopimuksen 33 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysoikeuden päätös, sopimuksen 32 artiklan 5 kohdassa mainitut täytäntöönpanotoimenpiteet ja riidanalaiset korvaavat toimenpiteet;
 - e) riidan aiheuttavan tai siihen liittyvän säännön nimeäminen;
 - f) lyhyt kuvaus riidasta; sekä
 - g) välitystuomarin nimeäminen tai, jos nimitetään viisi välitystuomaria, kahden välitystuomarin nimeäminen.

4. Tämän sopimuksen 32 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen voi sisältyä myös tietoja siitä, onko asia tarpeen saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

5. Välitysmenettelyn aloittamista koskevan ilmoituksen riittävyttä koskevat kanteet eivät estä välitysoikeuden perustamista. Välitysoikeus ratkaisee tällaisen riidan lopullisesti.

I.5 ARTIKLA

Vastaus välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen

1. Vastaaajan on 60 päivän kuluessa välitysmenettelyn aloittamista koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta lähetettävä kantajalle ja kansainväliselle toimistolle ilmoitukseen vastaus, jossa on oltava seuraavat tiedot:

- a) sopimuspuolten nimet ja yhteystiedot;
- b) vastaajan edustajan nimi ja osoite;
- c) vastaus I.4 artiklan 3 kohdan d–f alakohdan mukaisessa välitysmenettelyn aloittamista koskevassa ilmoituksessa annettuihin tietoihin; sekä
- d) välitystuomarin nimeäminen tai, jos nimitetään viisi välitystuomaria, kahden välitystuomarin nimeäminen.

2. Tämän sopimuksen 32 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen annettu vastaus voi sisältää myös vastauksen tämän pöytäkirjan I.4 artiklan 4 kohdan mukaisessa välitysmenettelyn aloittamista koskevassa ilmoituksessa annettuihin tietoihin ja tietoja siitä, onko asia tarpeen saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

3. Vastaajan välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen antaman vastauksen puuttuminen tai puutteellinen tai myöhästyminen ei estä välitysoikeuden perustamista. Välitysoikeus ratkaisee tällaisen riidan lopullisesti.

4. Jos vastaaja pyytää välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen antamassaan vastauksessa, että välitysoikeus koostuu viidestä välitystuomarista, kantajan on nimettävä toinen välitystuomari 30 päivän kuluessa välitysmenettelyn aloittamista koskevaan ilmoitukseen annetun vastauksen vastaanottamisesta.

I.6 ARTIKLA

Edustus ja avustaminen

1. Sopimuspuolia edustaa välitysoikeudessa yksi tai useampi edustaja. Edustajia voivat avustaa neuvonantajat tai asianajajat.

2. Edustajia tai heidän osoitteitaan koskevista muutoksista on ilmoitettava toiselle sopimuspuolelle, kansainväliselle toimistolle ja välitysoikeudelle. Välitysoikeus voi milloin tahansa omasta aloitteestaan tai sopimuspuolen pyynnöstä pyytää todisteita sopimuspuolten edustajille annetuista valtuuksista.

II LUKU

VÄLITYSOIKEUDEN KOKOONPANO

II.1 ARTIKLA

Välitystuomarien lukumäärä

Välitysoikeus koostuu kolmesta välitystuomarista. Välitysoikeus koostuu viidestä välitystuomarista, jos kantaja välitysmenettelyn aloittamista koskevassa ilmoituksessaan tai vastaaja ilmoitukseen antamassaan vastauksessa pyytää sitä.

II.2 ARTIKLA

Välitystuomarien nimittäminen

1. Jos nimitetään kolme välitystuomaria, kumpikin sopimuspuoli nimeää heistä yhden. Sopimuspuolten nimeämät kaksi välitystuomaria valitsevat kolmannen välitystuomarin, joka toimii välitysoikeuden puheenjohtajana.
2. Jos nimitetään viisi välitystuomaria, kumpikin sopimuspuoli nimeää heistä kaksi. Sopimuspuolten nimeämät neljä välitystuomaria valitsevat viidennen välitystuomarin, joka toimii välitysoikeuden puheenjohtajana.

3. Jos välitystuomarit eivät 30 päivän kuluessa sopimuspuolten nimeämän viimeisen välitystuomarin nimeämisestä ole päässeet sopimukseen välitysoikeuden puheenjohtajan valinnasta, pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeri nimittää puheenjohtajan.
4. Välitysoikeuden muodostavien välitystuomarien valinnan helpottamiseksi laaditaan ohjeellinen luettelo henkilöistä, joilla on 6 kohdassa tarkoitettu pätevyys. Ohjeellinen luettelo on yhteinen kaikille kahdenvälisille sopimuksille, jotka koskevat sisämarkkinoiden aloja, joihin Sveitsi osallistuu, [...] [...] tehdylle terveysasioita koskevalle Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton väliselle sopimukselle, jäljempänä 'terveysasioita koskeva sopimus', Luxemburgissa 21 päivänä kesäkuuta 1999 tehdylle Euroopan yhteisön ja Sveitsin valaliiton väliselle sopimukselle maataloustuotteiden kaupasta, jäljempänä 'maataloustuotteiden kauppaa koskeva sopimus', ja [...] [...] tehdylle Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton väliselle sopimukselle Sveitsin säännöllisestä rahoitusosuudesta taloudellisten ja sosiaalisten erojen vähentämiseen Euroopan unionissa, jäljempänä 'sopimus Sveitsin säännöllisestä rahoitusosuudesta'. Luettelo saatetaan tarvittaessa ajan tasalle. Sekakomitea hyväksyy päätöksellään kyseisen luettelon ja saattaa sen ajan tasalle sopimuksen soveltamiseksi.
5. Jos sopimuspuoli ei nimeä välitystuomaria, pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeri nimittää kyseisen välitystuomarin 4 kohdassa tarkoitettusta luettelosta. Jos tällaista luetteloa ei ole, pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeri valitsee nimitettävän välitystuomarin arvalla henkilöistä, joita toinen sopimuspuoli tai molemmat sopimuspuolet ovat virallisesti ehdottaneet 4 kohdan soveltamiseksi.

6. Välitysoikeuden muodostavien henkilöiden on oltava erittäin päteviä henkilöitä, joilla on tai ei ole yhteyksiä sopimuspuoliin ja joiden riippumattomuus ja eturistiriitojen puute on taattu, sekä monenlaista kokemusta. Heillä on erityisesti oltava osoitettua asiantuntemusta lainsäädännöstä ja tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvista asioista, he eivät saa ottaa vastaan ohjeita kummaltakaan sopimuspuolelta ja heidän on toimittava yksilöinä eivätkä he saa ottaa ohjeita miltään organisaatiolta tai hallitukselta riitaan liittyvissä kysymyksissä. Välitysoikeuden puheenjohtajalla on myös oltava kokemusta riitojenratkaisumenettelyistä.

II.3 ARTIKLA

Välitystuomarien ilmoitukset

1. Kun henkilön nimittämistä välitystuomariksi harkitaan, hänen on ilmoitettava kaikista olosuhteista, jotka todennäköisesti antavat aiheita perusteltuihin epäilyihin hänen puolueettomuudestaan tai riippumattomuudestaan. Välitystuomarin on nimityksestä lähtien ja koko välitysmenettelyn ajan ilmoitettava näistä olosuhteista viipymättä sopimuspuolille ja muille välitystuomareille, ellei hän ole jo tehnyt niin.
2. Välitystuomari voidaan erottaa, jos jotkin olemassa olevat olosuhteet voivat aiheuttaa perusteltuja epäilyksiä hänen puolueettomuudestaan tai riippumattomuudestaan.
3. Sopimuspuoli voi pyytää nimittämänsä välitystuomarin erottamista ainoastaan syystä, joka tulee sen tietoon nimittämisen jälkeen.
4. Jos välitystuomari ei toimi tehtävässään tai jos hänen toimimisensa siinä on oikeudellisesti tai tosiasiallisesti mahdotonta, sovelletaan II.4 artiklassa määrättyä välitystuomarien erottamismenettelyä.

II.4 ARTIKLA

Välitystuomarien erottaminen

1. Sopimuspuolten, jotka haluavat erottaa välitystuomarin, on esitettävä erottamispyyntö 30 päivän kuluessa päivästä, jona välitystuomarin nimityksestä ilmoitetaan, tai 30 päivän kuluessa päivästä, jona se saa tiedon II.3 artiklassa tarkoitetuista olosuhteista.
2. Erottamispyyntö lähetetään toiselle sopimuspuolelle, erotetulle välitystuomarille, muille välitystuomareille ja kansainväliselle toimistolle. Siinä on esitettävä erottamispyynnön syyt.
3. Kun erottamispyyntö on tehty, toinen sopimuspuoli voi hyväksyä sen. Kyseinen välitystuomari voi myös luopua tehtävästään. Hyväksyminen tai tehtävästä luopuminen ei merkitse erottamispyynnön perusteiden hyväksymistä.
4. Jos toinen sopimuspuoli ei 15 päivän kuluessa erottamispyynnön ilmoittamisesta hyväksy erottamispyyntöä tai kyseinen välitystuomari ei luovu tehtävästä, erottamista pyytänyt sopimuspuoli voi pyytää pysyvän välitystuomioistuimen pääsihteeriä tekemään päätöksen erottamisesta.
5. Tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitettussa päätöksessä on esitettävä päätöksen perustelut, elleivät sopimuspuolet toisin sovi.

II.5 ARTIKLA

Välitystuomarin korvaaminen

1. Jos välitystuomari on vaihdettava välitysmenettelyn aikana, korvaava henkilö nimitetään tai valitaan II.2 artiklassa vahvistetun korvattavan välitystuomarin nimittämiseen tai valintaan sovellettavan menettelyn mukaisesti, jollei tämän artiklan 2 kohdasta muuta johdu. Tätä menettelyä sovelletaan, vaikka toinen sopimuspuoli ei olisi käyttänyt oikeuttaan nimittää korvattavaa välitystuomaria tai osallistua tämän nimittämiseen.
2. Jos välitystuomari korvataan, menettelyä jatketaan siitä, missä korvattu välitystuomari lakkasi hoitamasta tehtäviään, jollei välitysoikeus toisin päättä.

II.6 ARTIKLA

Vastuusta vapauttaminen

Jollei kyse ole tahallisesta väärinkäytöksestä tai törkeästä huolimattomuudesta, sopimuspuolet luopuvat sovellettavan lain sallimissa rajoissa välitystuomareita vastaan nostetuista kanteista, jotka koskevat välitysmenettelyyn liittyvää toimea tai laiminlyöntiä.

III LUKU

VÄLITYSMENETTELYT

III.1 ARTIKLA

Yleiset määräykset

1. Välitysoikeuden asettamispäivä on päivä, jona viimeinen välitystuomari hyväksyy nimityksensä.
2. Välitysoikeus varmistaa, että sopimuspuolia kohdellaan tasapuolisesti ja että kullakin niistä on menettelyn asianmukaisessa vaiheessa riittävät mahdollisuudet puolustaa oikeuksiaan ja esittää asiansa. Välitysoikeus toteuttaa menettelyn siten, että vältetään viivästykset ja tarpeettomat kulut ja varmistetaan sopimuspuolten välisen riidan ratkaiseminen.
3. Kuuleminen järjestetään sopimuspuolten kuulemisen jälkeen, jollei välitysoikeus toisin päättä.
4. Kun sopimuspuoli lähettää ilmoituksen välitysoikeudelle, se tekee sen kansainvälisen toimiston välityksellä ja lähettää samalla jäljennöksen toiselle sopimuspuolelle. Kansainvälinen toimisto lähettää kullekin välitystuomarille jäljennöksen tästä ilmoituksesta.

III.2 ARTIKLA

Välitysmenettelyn paikka

Välitysmenettelyn paikka on Haag. Välitysoikeus voi poikkeuksellisten olosuhteiden niin vaatiessa kokoontua missä tahansa muussa paikassa, jota se pitää asian käsittelyn kannalta tarkoituksenmukaisena.

III.3 ARTIKLA

Kieli

1. Menettelyn kielet ovat ranska ja englanti.
2. Välitysoikeus voi määrätä, että kaikkiin kannekirjelmään tai vastineeseen liitettyihin asiakirjoihin ja kaikkiin menettelyn aikana alkuperäisellä kielellä toimitettuihin muihin asiakirjoihin on liitettävä käännös jommallekummalle menettelyn kielelle.

III.4 ARTIKLA

Kannekirjelmä

1. Kantajan on lähetettävä kannekirjelmänsä vastaajalle ja välitysoikeudelle kansainvälisen toimiston välityksellä välitysoikeuden asettamassa määräajassa. Kantaja voi päättää pitää I.4 artiklassa tarkoitettua välitysmenettelyn aloittamista koskevaa ilmoitustaan kannekirjelmänä, jos se täyttää myös tämän artiklan 2 ja 3 kohdassa määrätyt edellytykset.

2. Kannekirjelmän on sisällettävä seuraavat tiedot:

- a) I.4 artiklan 3 kohdan b–f alakohdassa määrätyt tiedot;
- b) kanteen tueksi esitetyt tosiseikat; ja
- c) kanteen tueksi esitetyt oikeudelliset perustelut.

3. Kannekirjelmään on mahdollisuuksien mukaan liitettävä kantajan mainitsevat asiakirjat ja muut todisteet tai siinä on viitattava niihin. Tämän sopimuksen 32 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kannekirjelmään on mahdollisuuksien mukaan sisällyttävä myös tietoja siitä, onko asia tarpeen saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

III.5 ARTIKLA

Vastine

1. Vastaajan on lähetettävä vastine kantajalle ja välitysoikeudelle kansainvälisen toimiston välityksellä välitysoikeuden asettamassa määräajassa. Vastaaja voi päättää pitää I.5 artiklassa tarkoitettua välitysmenettelyä koskevaan ilmoitukseen annettua vastausta vastineena edellyttäen, että vastaus välitysmenettelyä koskevaan ilmoitukseen täyttää myös tämän artiklan 2 kohdassa määrätyt edellytykset.

2. Vastineessa on vastattava tämän pöytäkirjan III.4 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan mukaisesti ilmoitettuihin kannekirjelmän kohtiin. Siihen on mahdollisuuksien mukaan liitettävä vastaajan mainitsevat asiakirjat ja muut todisteet tai siinä on viitattava niihin. Tämän sopimuksen 32 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa vastineeseen on mahdollisuuksien mukaan sisällyttävä myös tietoja siitä, onko asia tarpeen saattaa Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.
3. Vastaaja voi esittää vastineessa vastakanteen edellyttäen, että välitysoikeus on asiassa toimivaltainen. Jos välitysoikeus päättää, että viivästys on olosuhteiden vuoksi perusteltu, vastaaja voi esittää vastakanteen välitysmenettelyn myöhemmässä vaiheessa.
4. Vastineeseen sovelletaan III.4 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

III.6 ARTIKLA

Välitysoikeuden toimivalta

1. Välitysoikeus ratkaisee, onko se toimivaltainen tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohdan tai 33 artiklan 2 kohdan nojalla.
2. Tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysoikeudella on valtuudet tutkia riidan aiheuttava kysymys sellaisena kuin se on virallisesti kirjattuna ratkaisua varten sekakomitean esityslistalle sopimuksen 32 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

3. Tämän sopimuksen 33 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa pääasiaa käsitelleellä välitysoikeudella on valtuudet tutkia riidanalaisten korvaavien toimenpiteiden oikeasuhteisuutta, myös silloin, kun kyseiset toimenpiteet on kokonaan tai osittain sisällytetty toiseen kahdenväliseen sopimukseen sellaisilla sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu.
4. Välitysoikeuden toimivallan puutetta koskeva oikeudenkäyntiväite on esitettävä viimeistään vastineessa tai, jos kyseessä on vastakanne, vastauksessa. Se, että sopimuspuoli on nimennyt välitystuomarin tai osallistunut hänen nimittämiseensä, ei estä sitä esittämästä tällaista oikeudenkäyntiväitettä. Oikeudenkäyntiväite, jonka mukaan riita ylittää välitysoikeuden toimivallan, on esitettävä heti, kun välitysmenettelyn aikana esitetään kysymys, jonka väitetään ylittävän sen toimivallan. Välitysoikeus voi joka tapauksessa sallia asetetun määräajan jälkeen esitetyn oikeudenkäyntiväitteen, jos se katsoo, että viivästykseen oli pätevä syy.
5. Välitysoikeus voi ratkaista 4 kohdassa tarkoitetun oikeudenkäyntiväitteen joko käsittelemällä sitä ennakkokysymyksenä tai pääasiassa tehtävässä ratkaisussa.

III.7 ARTIKLA

Muut kirjalliset lausumat

Välitysoikeus päättää sopimuspuolia kuultuaan, mitä muita kirjallisia lausumia sopimuspuolten on toimitettava tai ne voivat toimittaa kannekirjelmän ja vastineen lisäksi, ja asettaa määräajan niiden toimittamiselle.

III.8 ARTIKLA

Määräajat

1. Välitysoikeuden asettamat määräajat kirjallisten asiakirjojen, mukaan lukien kannekirjelmä ja vastine, esittämiselle eivät saa ylittää 90:tä päivää, elleivät sopimuspuolet toisin sovi.
2. Välitysoikeus tekee lopullisen päätöksensä 12 kuukauden kuluessa sen perustamisesta. Välitysoikeus voi erityisen vaikeissa poikkeuksellisissa olosuhteissa pidentää tätä määräaikaa enintään kolmella kuukaudella.
3. Edellä 1 ja 2 kohdassa vahvistetut määräajat puolitetaan
 - a) kantajan tai vastaajan pyynnöstä, jos välitysoikeus päättää 30 päivän kuluessa pyynnön esittämisestä toista sopimuspuolta kuultuaan, että asia on kiireellinen; tai
 - b) jos sopimuspuolet niin sopivat.
4. Tämän sopimuksen 33 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysoikeus tekee lopullisen päätöksensä kuuden kuukauden kuluessa päivästä, jona korvaavista toimenpiteistä on ilmoitettu sopimuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

III.9 ARTIKLA

Euroopan unionin tuomioistuimessa nostetut kanteet

1. Välitysoikeus saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi tämän sopimuksen 29 artiklan ja 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
2. Välitysoikeus voi milloin tahansa saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi sillä edellytyksellä, että välitysoikeus pystyy määrittämään riittävän tarkasti asian oikeudellisen ja tosiasiallisen taustan sekä sen myötä esiin tulleet oikeudelliset kysymykset.

Käsittely välitysoikeudessa keskeytetään, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on antanut ratkaisunsa.

3. Kumpikin sopimuspuoli voi lähettää välitysoikeudelle perustellun pyynnön saattaa asia Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi. Välitysoikeus hylkää tällaisen pyynnön, jos se katsoo, että 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset asian saattamiseksi Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi eivät täyty. Jos välitysoikeus hylkää sopimuspuolen pyynnön saattaa asia Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, sen on perusteltava päätöksensä pääasiassa tekemässään ratkaisussa.

4. Välitysoikeus saattaa asian Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi ilmoituksella. Ilmoituksen on sisällettävä ainakin seuraavat tiedot:

- a) lyhyt kuvaus riidasta;
- b) asiaa koskevat unionin säädökset ja/tai tämän sopimuksen määräykset; ja

- c) unionin oikeuden käsite, jota on tulkittava tämän sopimuksen 29 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Välitysoikeus ilmoittaa sopimuspuolille asian saattamisesta Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

5. Euroopan unionin tuomioistuin soveltaa vastaavasti toimivaltansa käyttämiseen sovellettavia sisäisiä menettelysääntöjään antaakseen ennakkoratkaisun perussopimusten ja unionin toimielinten, elinten ja laitosten säädösten tulkinnasta.

6. Edustajat ja asianajajat, joilla on oikeus edustaa sopimuspuolia välitysoikeudessa I.4, I.5, III.4 ja III.5 artiklan mukaisesti, saavat edustaa sopimuspuolia Euroopan unionin tuomioistuimessa.

III.10 ARTIKLA

Välitoimet

1. Tämän sopimuksen 33 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kumpi tahansa sopimuspuoli voi missä tahansa välitysmenettelyn vaiheessa hakea välitoimia, jotka koostuvat korvaavien toimenpiteiden keskeyttämisestä.

2. Edellä olevan 1 kohdan mukaisissa hakemuksissa on ilmoitettava oikeudenkäynnin kohde ja seikat, joiden vuoksi asia on kiireellinen, sekä ne tosiseikat ja oikeudelliset perusteet, joiden vuoksi haettujen välitoimien määrääminen on ilmeisesti perusteltua. Hakemuksiin on sisällyttävä kaikki todisteet ja näytön esittämistä koskevat pyynnot seikoista, joiden vuoksi välitoimien määrääminen on perusteltua.

3. Välitoimia pyytävän sopimuspuolen on lähetettävä hakemus kirjallisena toiselle sopimuspuolelle ja välitysoikeudelle kansainvälisen toimiston välityksellä. Välitysoikeus asettaa lyhyen määräajan, jonka kuluessa toinen sopimuspuoli voi esittää kirjallisia tai suullisia huomautuksia.
4. Välitysoikeus tekee kuukauden kuluessa 1 kohdassa tarkoitetun hakemuksen jättämisestä päätöksen riidanalaisten korvaavien toimenpiteiden keskeyttämisestä, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:
- a) välitysoikeus on alustavasti vakuuttunut välitoimia hakeneen sopimuspuolen hakemuksessaan esittämän asian oikeellisuudesta;
 - b) välitysoikeus katsoo, että välitoimia hakeneelle sopimuspuolelle aiheutuisi ennen lopullista päätöstä vakavaa ja peruuttamatonta haittaa ilman korvaavien toimenpiteiden keskeyttämistä; ja
 - c) välitoimia hakeneelle sopimuspuolelle riidanalaisten korvaavien toimenpiteiden välittömästä soveltamisesta aiheutunut vahinko on suurempi kuin kyseisten toimenpiteiden välittömään ja tehokkaaseen soveltamiseen liittyvä etu.
5. Edellä III.9 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua menettelyn lykkäämistä ei sovelleta tämän artiklan mukaisissa menettelyissä.
6. Välitysoikeuden 4 kohdan mukaisesti tekemällä päätöksellä on ainoastaan väliaikainen vaikutus, eikä se vaikuta välitysoikeuden pääasiassa tekemään ratkaisuun.

7. Jos välitysoikeuden tämän artiklan 4 kohdan mukaisesti tekemässä päätöksessä ei vahvisteta aikaisempaa määräaika keskeytyksen päättämiseksi, keskeytys raukeaa, kun tämän sopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukainen lopullinen päätös tehdään.

8. Epäselvyyksien välttämiseksi tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan, että välitoimia hakevan sopimuspuolen ja toisen sopimuspuolen etuja tarkastellessaan välitysoikeuden on otettava huomioon sopimuspuolten yksityishenkilöiden ja talouden toimijoiden edut, mutta tämä ei tarkoita, että tällaisille henkilöille tai talouden toimijoille myönnettäisiin asiavaltuus välitysoikeudessa.

III.11 ARTIKLA

Todisteet

1. Kunkin sopimuspuolen on esitettävä todisteet tosiseikoista, jotka muodostavat sen kanteen tai vastineen perusteet.
2. Välitysoikeus voi sopimuspuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää sopimuspuolilta asian kannalta merkityksellisiä tietoja, joita se pitää tarpeellisina ja asianmukaisina. Välitysoikeus asettaa määräajan, jonka kuluessa sopimuspuolten on vastattava sen pyyntöön.
3. Välitysoikeus voi sopimuspuolen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan pyytää miltä tahansa taholta mitä tahansa tietoja, joita se pitää asianmukaisina. Välitysoikeus voi myös pyytää asiantuntijalausuntoa, jos se pitää tätä tarkoituksenmukaisena, kunhan se noudattaa tässä sopimuspuolten sopimia ehtoja.
4. Välitysoikeuden on saatettava sopimuspuolten saataville kaikki tämän artiklan nojalla saamansa tiedot, ja sopimuspuolet voivat esittää välitysoikeudelle huomautuksensa kyseisistä tiedoista.

5. Pyydettyään toisen sopimuspuolen näkemyksiä välitysoikeuden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, joilla ratkaistaan sopimuspuolten esiin tuomat henkilötietojen suoja, salassapitovelvollisuutta ja luottamuksellisuuden oikeutettuja etuja koskevat kysymykset.
6. Välitysoikeus arvioi toimitettujen todisteiden hyväksyttävyyttä, merkityksellisyyttä ja vahvuutta.

III.12 ARTIKLA

Kuulemiset

1. Kun kuuleminen on järjestettävä, välitysoikeuden on sopimuspuolia kuultuaan ilmoitettava sopimuspuolille riittävän paljon etukäteen kuulemisen päivämäärä, kellonaika ja paikka.
2. Kuuleminen on julkinen, jollei välitysoikeus erityisin perustein omasta aloitteestaan tai sopimuspuolten pyynnöstä toisin päätä.
3. Välitysoikeuden puheenjohtaja laatii ja allekirjoittaa jokaisesta kuulemisesta pöytäkirjan. Ainoastaan kyseinen pöytäkirja on todistusvoimainen.
4. Välitysoikeus voi päättää järjestää kuulemisen käytännössä kansainvälisen toimiston käytännön mukaisesti. Sopimuspuolille on ilmoitettava tästä hyvissä ajoin. Tällöin sovelletaan soveltuvin osin 1 kohtaa ja 3 kohtaa.

III.13 ARTIKLA

Laiminlyönti

1. Jos kantaja ei ole esittänyt vaatimustaan tässä pöytäkirjassa tai välitysoikeudessa asetetussa määräajassa esittämättä siihen riittävää syytä, välitysoikeus määrää välitysmenettelyn päättymään, ellei ole ratkaisematta olevia kysymyksiä, joiden ratkaiseminen voi olla tarpeen, ja jos välitysoikeus katsoo sen aiheelliseksi.

Jos vastaaja ei tässä pöytäkirjassa tai välitysoikeuden asettamassa määräajassa ole toimittanut vastaustaan välitysmenettelyä koskevaan ilmoitukseen tai vastinekirjelmään esittämättä riittävää syytä, välitysoikeus määrää menettelyn jatkamisesta ottamatta huomioon, että tämä laiminlyönti itsessään merkitsee kantajan väitteiden hyväksymistä.

Toista alakohtaa sovelletaan myös silloin, kun kantaja ei vastaa vastineeseen.

2. Jos kuulemiseen III.12 artiklan 1 kohdan mukaisesti asianmukaisesti kutsuttu sopimuspuoli ei ole läsnä kuulemisessa eikä esitä riittävää syytä poisjääntiinsä, välitysoikeus voi jatkaa välitysmenettelyä.

3. Jos sopimuspuoli, jota välitysoikeus on asianmukaisesti kehottanut esittämään lisätodisteita, ei tee niin asetetussa määräajassa esittämättä riittävää syytä siihen, miksi se ei toimi näin, välitysoikeus voi tehdä ratkaisunsa käytettävissään olevien todisteiden perusteella.

III.14 ARTIKLA

Menettelyn päättäminen

1. Jos osoitetaan, että sopimuspuolilla on ollut kohtuullinen mahdollisuus esittää perustelunsa, välitysoikeus voi julistaa menettelyn päättyneeksi.
2. Välitysoikeus voi päättää omasta aloitteestaan tai sopimuspuolen pyynnöstä aloittaa menettelyn uudelleen milloin tahansa ennen päätöksensä tekemistä, jos se katsoo sen tarpeelliseksi poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi.

IV LUKU

PÄÄTÖS

IV.1 ARTIKLA

Päätökset

Välitysoikeus pyrkii tekemään päätöksensä yksimielisesti. Jos yksimielistä päätöstä ei kuitenkaan voida tehdä, välitysoikeuden päätös tehdään välitystuomarien enemmistöllä.

IV.2 ARTIKLA

Välitysoikeuden päätöksen muoto ja vaikutus

1. Välitysoikeus voi tehdä eri kysymyksistä erillisiä päätöksiä eri aikoina.
2. Kaikki päätökset laaditaan kirjallisesti ja ne perustellaan. Ne ovat lopullisia ja sopimuspuolia sitovia.
3. Välitystuomarien on allekirjoitettava välitysoikeuden päätös, jossa mainitaan päivämäärä, jona päätös tehtiin, ja ilmoitetaan välitysmenettelyn paikka. Kansainvälinen toimisto toimittaa sopimuspuolille jäljennöksen välitystuomarien allekirjoittamasta päätöksestä.
4. Kansainvälinen toimisto julkistaa välitysoikeuden päätöksen.

Välitysoikeuden päätöstä julkistaessaan kansainvälisen toimiston on noudatettava henkilötietojen suoja, salassapitovelvollisuutta ja luottamuksellisuutta koskevia oikeutettuja etuja koskevia asiaankuuluvia sääntöjä.

Toisessa alakohdassa tarkoitetut säännöt ovat samat kaikille kahdenvälisille sopimuksille sisämarkkinoiden aloilla, joihin Sveitsi osallistuu, sekä terveysasioita koskevan sopimuksen, maataloustuotteiden kauppaa koskevan sopimuksen ja Sveitsin säännöllistä rahoitusosuutta koskevan sopimuksen osalta. Sekakomitea hyväksyy päätöksellä nämä säännöt ja saattaa ne ajan tasalle sopimuksen soveltamiseksi.

5. Sopimuspuolet noudattavat viipymättä kaikkia välitysoikeuden päätöksiä.

6. Tämän sopimuksen 32 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa välitysoikeus asettaa sopimuspuolten lausunnon saatuaan kohtuullisen määräajan pääasiassa tekemässään ratkaisussa noudattaa päätöstään sopimuksen 32 artiklan 5 kohdan mukaisesti ottaen huomioon sopimuspuolten sisäiset menettelyt.

IV.3 ARTIKLA

Sovellettava oikeus, tulkintasäännöt ja sovittelija

1. Sovellettava oikeus koostuu tästä sopimuksesta, unionin säädöksistä, joihin siinä viitataan, sekä muista kansainvälisen oikeuden periaatteista, jotka ovat merkityksellisiä sopimuksen ja kyseisten säädösten soveltamisen kannalta.

2. Välitysoikeus tekee päätökset tämän sopimuksen 29 artiklassa tarkoitettujen tulkintasääntöjen mukaisesti.

3. Välitysoikeutta sitovat riitojenratkaisuelimen aiemmat päätökset, jotka koskevat jonkin toisen 33 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kahdenvälisen sopimuksen mukaisten korvaavien toimenpiteiden oikeasuhteisuutta.

4. Välitysoikeus ei saa tehdä päätöksiä sovittelijana tai *ex aequo et bono*.

IV.4 ARTIKLA

Yhteisesti sovittu ratkaisu tai muut syyt menettelyn päättämiseen

1. Sopimuspuolet voivat milloin tahansa sopia keskenään ratkaisusta riitaansa. Niiden on yhdessä ilmoitettava tällaisesta ratkaisusta välitysoikeudelle. Jos ratkaisu edellyttää kumman tahansa sopimuspuolen kansallisten menettelyjen mukaista hyväksyntää, ilmoituksessa mainitaan kyseinen vaatimus ja välitysmenettely keskeytetään. Välitysmenettely lopetetaan, jos hyväksyntää ei vaadita tai on annettu ilmoitus kyseisten kansallisten menettelyjen päätökseen saattamisesta.
2. Jos kantaja ilmoittaa menettelyn aikana kirjallisesti välitysoikeudelle, että se ei halua jatkaa asian käsittelyä, ja jos vastaaja ei ole menettelyn aikana vielä ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin, välitysoikeus antaa määräyksen, jolla menettelyn päättymisen kirjataan virallisesti. Välitysoikeus päättää, mistä kustannuksista kantaja vastaa, jos se näyttää olevan perusteltua kyseisen sopimuspuolen menettelyn vuoksi.
3. Jos välitysoikeus toteaa ennen välitysoikeuden päätöksen tekemistä, että menettelyn jatkaminen on jostain muusta kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetusta syystä muuttunut hyödyttömäksi tai mahdottomaksi, välitysoikeuden on ilmoitettava sopimuspuolille aikomuksestaan antaa määräys menettelyn päättämisestä.

Ensimmäistä alakohtaa ei sovelleta, jos on ratkaisematta olevia kysymyksiä, joista voi olla tarpeen päättää, ja jos välitysoikeus arvioi olevan asianmukaista tehdä niin.

4. Väilysoikeuden on toimitettava sopimuspuolille jäljennös väilysmenettelyn päättämistä koskevasta määräyksestä tai väilystuomarien allekirjoittamasta sopimuspuolten välisellä sopimuksella tehdystä päätöksestä. Sopimuspuolten välisellä sopimuksella tehtyihin väilyspäätöksiin sovelletaan IV.2 artiklan 2–5 kohtaa.

IV.5 ARTIKLA

Väilysoikeuden päätöksen oikaiseminen

1. Sopimuspuoli voi 30 päivän kuluessa väilysoikeuden päätöksen vastaanottamisesta ilmoittaa toiselle sopimuspuolelle ja väilysoikeudelle kansainvälisen toimiston väilyksellä pyytää väilysoikeutta oikaisemaan väilysoikeuden päätöksen tekstissä kaikki laskentavirheet, mahdolliset kirjoitusvirheet tai muut vastaavat virheet tai laiminlyönnit. Jos väilysoikeus katsoo, että pyyntö on perusteltu, sen on tehtävä oikaisu 45 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Pyyntöillä ei ole lykkäävää vaikutusta IV.2 artiklan 6 kohdassa määrättyyn määräaikaan.
2. Väilysoikeus voi 30 päivän kuluessa päätöksensä tiedoksiantamisesta tehdä 1 kohdassa tarkoitetut oikaisut omasta aloitteestaan.
3. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetut oikaisut on tehtävä kirjallisesti, ja ne ovat erottamaton osa päätöstä. Sovelletaan IV.2 artiklan 2–5 kohtaa.

IV.6 ARTIKLA

Välitystuomarien palkkiot

1. Jäljempänä IV.7 artiklassa tarkoitettujen palkkioiden on oltava kohtuullisia ottaen huomioon asian monimutkaisuus, välitystuomarien siihen käyttämä aika ja kaikki muut asiaankuuluvat olosuhteet.
2. Laaditaan ja saatetaan tarvittaessa ajan tasalle luettelo päivittäisistä korvauksista sekä enimmäis- ja vähimmäistuntimääristä, jotka koskevat kaikkia kahdenvälisiä sopimuksia niillä sisämarkkinoihin liittyvillä aloilla, joihin Sveitsi osallistuu, sekä terveysasioita koskevaa sopimusta, maataloustuotteiden kauppaa koskevaa sopimusta ja Sveitsin säännöllistä rahoitusosuutta koskevaa sopimusta. Sekakomitea hyväksyy päätöksellään kyseisen luettelon ja saattaa sen ajan tasalle sopimuksen soveltamiseksi.

IV.7 ARTIKLA

Kustannukset

1. Kukin sopimuspuoli vastaa omista kustannuksistaan ja puolesta välitysoikeuden kustannuksia.
2. Välitysoikeus vahvistaa kustannuksensa pääasiassa tekemässään ratkaisussa. Näihin kustannuksiin sisältyvät vain seuraavat:
 - a) välitystuomarien palkkiot, jotka ilmoitetaan erikseen kunkin välitystuomarin osalta ja jotka välitysoikeus itse vahvistaa IV.6 artiklan mukaisesti;
 - b) matkakulut ja muut välitystuomareille aiheutuneet kulut; ja

c) kansainvälisen toimiston palkkiot ja kulut.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen kustannusten on oltava kohtuullisia, kun otetaan huomioon riidan arvo, riidan monimutkaisuus, välitystuomarien ja välitysoikeuden mahdollisesti nimeämien asiantuntijoiden käyttämä aika sekä muut merkitykselliset olosuhteet.

IV.8 ARTIKLA

Kustannusten tallettaminen

1. Välitysmenettelyn alussa kansainvälinen toimisto voi pyytää sopimuspuolia tallettamaan saman määrän ennakkona IV.7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista kustannuksista.

2. Välitysmenettelyn aikana kansainvälinen toimisto voi pyytää sopimuspuolia tekemään 1 kohdassa tarkoitettuja talletuksia täydentäviä talletuksia.

3. Kaikki sopimuspuolten tämän artiklan mukaisesti tallettamat määrät maksetaan kansainväliselle toimistolle, joka maksaa ne tosiasiallisesti aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi, mukaan lukien erityisesti välitystuomareille ja kansainväliselle toimistolle maksettavat palkkiot.

V LUKU

LOPPUMÄÄRÄYKSET

V.1 ARTIKLA

Muutokset

Sekakomitea voi päätöksellään hyväksyä muutoksia tähän pöytäkirjaan.